

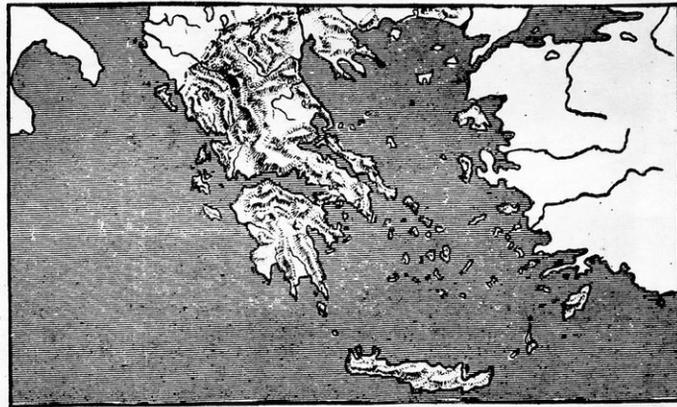
Χαριστικά Κορυμνίδου

ΑΝΤ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ-ΠΑΝ. Δ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ - ΑΤΛΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΣΤ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Συνιστάται υπό του Υπουργείου της Παιδείας
διά της υπ' αριθ. 13180)37 Έγκυκλιού του.

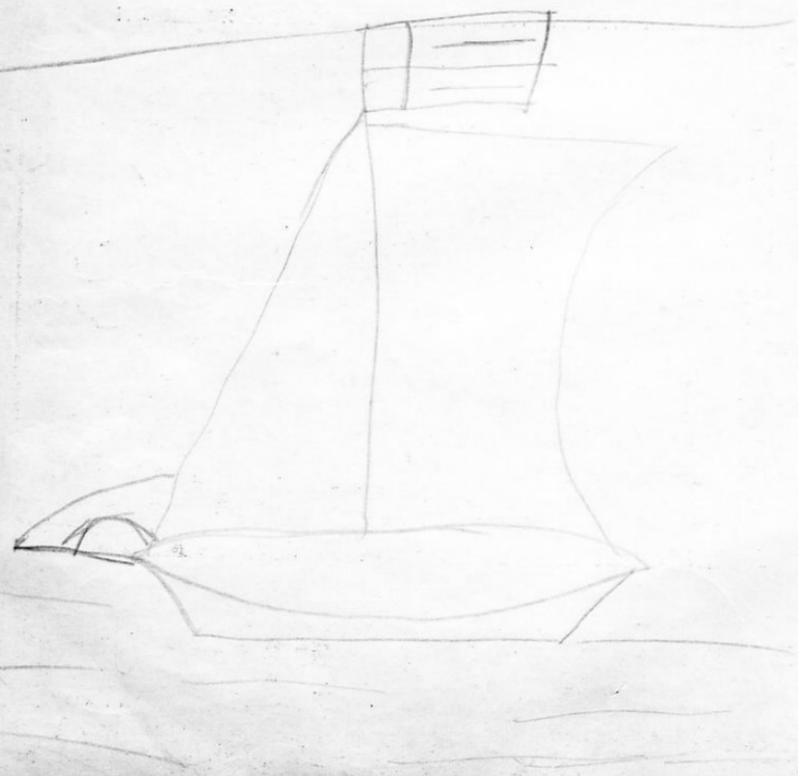

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ
ΠΕΤΡΟΥ

ΟΙΚΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε.

	Χαριτζειο	Κορωήδου
ε	Ασκητριά	Βαλαβουράτου
η	Αννα	Ανδροκίου
η	Ροδάνθη	Μεουράτου
η	Μαρία	Καμνιού
η	Ελβίνα	Κουμαριανού
η	Χαριτζειο	Σταμάτου
η	Αδαμαντίου	Παπαδοπούλου

ΑΝΤΩΝΙΟΥ Ν. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ

Α

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ-ΑΤΛΑΣ
ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ

ΜΕΤΑ ΠΟΛΛΩΝ ΧΑΡΤΩΝ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ'·Δ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Συνιστάται υπό του Υπουργείου της Παιδείας δια της υπ' αριθ. 13180/37 Έγκυκλιού του.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΝΕΑ ΒΕΛΤΙΩΜΕΝΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ,

ΠΑΝ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Δημοδιδασκάλου

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΠΕΤΡΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε.
ΟΔΟΣ ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 9-ΑΘΗΝΑΙ

17982

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

της 'Αφρικής, ο σιρόκος (νοτιοανατολικός), που προ-
 ζει μεγάλες ζημιές στα φυτά.

Οι βροχές. Οι νότιοι και νοτιοδυτικοί άνεμοι του
 φθινοπώρου φέρνουν μαζί τους πολλούς υδρατμούς,
 όσοι να συναντήσουν τα βουνά της Δυτικής 'Ελλά-
 δος. 'Εκεί οι υδρατμοί ψύχονται (κρυστώνουν), συμπυ-
 κνώνονται και μεταβάλλονται σε αέθρονες βροχές. 'Εάν
 το νερό της βροχής που πέφτει δλο το χρόνο στην
 'Ελλάδα ήμπερούσε να συγκρατηθή και να μὴ ἀπορ-
 ρηθῆ ἄπο τῆ γῆ ἢ να τρέξῃ πρὸς τὴ θάλασσα, θὰ
 σκέταζε τὴν ἐπιφάνεια ὅλης τῆς 'Ελλάδος μέχρι
 ὕψους 70 πόντων (0.70 μ.). 'Εννοεῖται ὅτι σ' ὅλους τοὺς
 τόπους τῆς 'Ελλάδος δὲν πέφτει το ἴδιο ποσὸ τῆς
 βροχῆς. 'Εάν χωρίσωμε τὴν 'Ελλάδα σὲ ἡμῆς μὲ μί-
 α φανταστικὴ γραμμὴ ἀπὸ τὸ βορρᾶ πρὸς τὸ νοτιά,
 στοὺς τόπους πὺ εἶναι δυτικὰ τῆς γραμμῆς αὐτῆς
 βρέχει περισσότερο καὶ στοὺς τόπους πὺ εἶναι ἀνα-
 τοικὰ βρέχει ὀλιγότερο.

Τὸ ὕψος τῆς βροχῆς στοὺς διαφόρους τόπους τῆς
 'Ελλάδος φαίνεται στὸν παρακάτω πίνακα:

Κέρκυρα	1.30	Κύθηρα	0.69
Ἰωάννινα	1.26	Πάτρα	0.68
Δημητσάνα	1.20	" Ἄνδρος	0.66
Ζάκυνθος	1.12	Χανιά	0.63
" Ἄρτα	1.11	Λαμία	0.60
" Ἀργίριο	0.92	Ἀλιγιο	0.56
Κυπαρισσία	0.92	" Ἄλμυρος	0.54
Λιδωρικί	0.89	Σύρος	0.53
Πύργος	0.86	" Ἡράκλειο	0.52
" Ἀργοστόλι	0.85	Λάρισα	0.51
Καλαμά	0.84	Ναύπλιο	0.49
Σπάρτη	0.82	Θεσσαλονικὴ	0.48
Τρίπολις	0.80	Βόλος	0.45
Δεκέλεια	0.76	Χαλκίς	0.43
Τρικκαά	0.75	" Ἀθῆναι	0.40
Μεσολόγγι	0.72	Νάξος	0.38
Δομοκός	0.71	Θῆρα	0.36

Τὰ χιόνια. Τὸ χειμῶνα πὺ φυσοῦν οἱ ψυχροὶ βο-
 ρεῖοι ἀνεμοὶ πολλὲς φορές χιονίζει, ἰδίως στὰ ψηλότε-
 ρα βουνὰ τῆς πατρίδος μας. Στὶς χαράδρες τὸν πὺ
 ψηλῶν βουνῶν ("Ὀλύμπο, Πίνδο, Παρνασσὸ) τὰ χιόνια
 διατηροῦνται χειμῶνα-καλοκαίρι (αἰώνια χιόνια).
 Καὶ στὰ χαμηλὰ μέρη πέφτουν χιόνια, ἀλλὰ δὲν δια-
 τηροῦνται πολὺν καιρὸ, γιὰτὶ λιώνουν γρήγορα.

Οἱ ποταμοί. Οἱ μεγαλύτεροὶ ποταμοὶ τῆς 'Ελλάδος
 βρίσκονται στὴ Μακεδονία, ὅπως ὁ "Εβρος, ὁ Νέστος,
 ὁ Στρυμόνας, ὁ "Αἰεὶς καὶ ὁ "Αλιάρκμονας. "Οσοὶ αὐτοὶ
 οἱ ποταμοὶ ἔχουν τὴν πηγὴ τὸν τῆς Γιουγκοσλα-
 βία καὶ τῆς Βουλγαρίας, καὶ μόνο ὁ "Αλιάρκμονας ἔχει
 τὴν πηγὴ τὸν μέσα στὴν 'Ελλάδα. Οἱ ποταμοὶ αὐτοὶ
 ἔχουν πολλὰ νερά καὶ τρέφουν πολλὰ ψάρια, δὲν εἶ-
 ναι ὁμως πλωτοὶ, γιὰτὶ ἔχουν ὀρηκτικὰ ρεῦματα. Οἱ
 ποταμοὶ τῆς Μακεδονίας ἔχουν διευθύνῃ ἀπὸ τὸ βορ-
 ρὰ πρὸς τὸ νοτιά καὶ ἡμπεροῦν να τὴν ποτίζουν ὀλο-
 κληρῶ, ἂν γίνονταν τὰ κατάλληλα ἔργα (ἀρβευτικὰ,
 ἀποξηραντικὰ καὶ ἀντιπλημμυρικὰ ἔργα).

'Απὸ τὴν Πίνδο καὶ τὶς διακλάσεις τῆς πηγᾶς
 πολλοὶ καὶ μεγάλοὶ ποταμοὶ, ὅπως ὁ Πηνειὸς, ὁ Σπερ-
 χειὸς, ὁ Εὐῆνος, ὁ "Αχελῷος, ὁ "Αραχθὸς, ὁ Λοῖρος,
 ὁ Καλαμῆς καὶ ἄλλοι μικρότεροι. 'Απὸ ὅλους αὐτοὺς
 τοὺς ποταμοὺς τὰ περισσότερο νερά τὰ ἔχει ὁ Πη-
 νειὸς καὶ τὸ μεγαλύτερο μᾶκρος ὁ "Αχελῷος. "Ὁ Λοῦ-
 ρος εἶναι πλωτὸς ἀπὸ μικρὰ κατῶνα.

Οἱ μεγαλύτεροὶ ποταμοὶ τῆς Πελοποννήσου εἶναι

ὁ "Αλφειὸς, ὁ Πηνειὸς, ὁ Βουραϊκὸς καὶ ἄλλοι. Αὐτοὶ
 ὁμως εἶναι μικρότεροι ἀπὸ τοὺς προηγουμένους καὶ
 ἔχουν ρεῦματα πολὺ ὀρηκτικὰ.

'Επειδὴ ἀκριβὸς ὁ περισσότερο ποταμοὶ τῆς 'Ελ-
 λάδος ἔχουν ὀρηκτικὰ ρεῦματα, πὺ δὲν ἐμποδίζονται
 ἀπὸ ἀντιπλημμυρικὰ ἔργα, πολλὲς φορές τὸ χειμῶνα
 πλημμυρίζουν καὶ προξενοῦν μεγάλες καταστροφές.
 Τὶς μεγαλύτερες ζημιές τὶς προκαλεῖ ὁ Πηνειὸς τῆς
 Θεσσαλίας. Μόνο στὸ Στρυμόνα ἔχουν γίνεαι ἀντι-
 πλημμυρικὰ ἔργα.

'Επίσης δὲν ἔχουν γίνεαι τὸν τόπο μας ἔργα ἀρ-
 βευτικὰ (ποτατικὰ). Γι' αὐτὸ πολλὰ μέρη τῆς 'Ελλά-
 δος μόνον ἀκαλλιεργητὰ τὸ καλοκαίρι, μολοντὶ δια-
 σχίζονται ἀπὸ ποταμοὺς. 'Εάν γίνονταν ἔργα ποτι-
 στικὰ, ὥστε τὸ καλοκαίρι, πὺ συνήθως δὲν βρέχει
 στὸν τόπο μας, να ποτίζωμε μὲ τὸ νερὸ τῶν ποταμῶν,
 τὸ ἔθνικὸ εἰσοδήμα τῆς 'Ελλάδος θὰ ἐμεγάλωνε ση-
 μαντικὰ.

'Επίσης τὰ νερά τῶν ποταμῶν τῆς 'Ελλάδος, ἐπει-
 δὴ καταρκοῦν ἀπὸ ψηλὰ μέρη πρὸς τὰ κάτω, θὰ
 ἡμπεροῦσαν να χρησιμοποιηθοῦν γιὰ να κινῶν διά-
 φορα ἐργοστάσια καὶ να παράγουν ἤλεκτρισμὸ.

'Υπάρχουν βέβαια, σήμερα, στὴν 'Ελλάδα ἐργοστά-
 σια πὺ κινουῦνται ἢ παράγουν ἤλεκτρισμὸ μὲ νερά
 (κατορράκτες), ὅπως τῆς "Εβερσας, στὴν Πάτρα, στὸ
 Γοργοπόταμο, στὴν Λειβαδιά. Τὰ ἐργοστάσια ὁμως
 αὐτὰ εἶναι ἐλάχιστα καὶ θὰ ἡμπεροῦσαν να γίνον
 πολὺ περισσότερο.

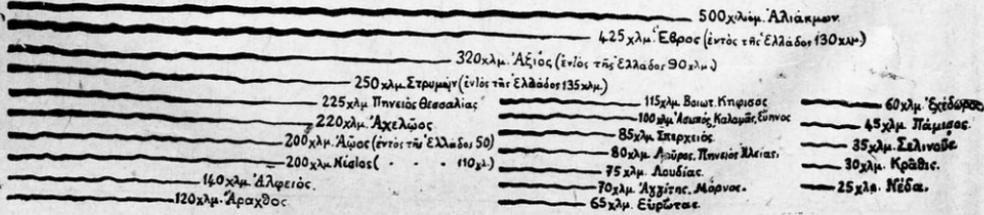
'Η ἀλήθεια εἶναι ὅτι πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο εἶχε ἀρ-
 χισε μὲ καλὴ προοπτικὴ γιὰ τὴν ἔδραση τέτοιων
 ἐργοστασίων. Δυστυχῶς ὁμως ὁ πόλεμος καὶ οἱ κατα-
 στροφές πὺ ἐπαθε ἡ Πατρίς μας ἐσταμάτησαν τὴν
 προοπτικὴ αὐτῆ.

Τὸ μᾶκρος τῶν ποταμῶν τῆς 'Ελλάδος φαίνεται
 στὸν παρακάτω πίνακα.

Ποταμὸς	Μῆκος εἰς χιλιόμετρα	Ποταμὸς	Μῆκος εἰς χιλιόμετρα
"Αλιάρκμον	325	"Αἰεὶς	85
"Αχελῷος	240	Σπερχειός	85
"Εβρος	230	Πηνειὸς	80
Πηνειὸς-Θεσσαλίας	230	Σπερχειὸς "Ηλείας	80
Νέστος	150	Γαλλικός	75
"Αραχθὸς	133	Λοῖρος	70
Στρυμόν	122	Πάμισος	70
Θάσις (Καλαμῆς)	120	Σελινούος	45
"Αλφειὸς	110	Λοιδίας	40
Εὐῆνος	103	"Αρδας	40
Εὐρώτας	100	Νέδων	30

"Ὁ "Εβρος ἔχει συνολικὸ μῆκος 530 χιλιόμετρα ἀπ'
 αὐτὰ ὁμως τὰ 300 βρίσκονται στὴ Βουλγαρία. Σὲ
 Βουλγαρικὸ ἔδαφος βρίσκονται ἀκόμη 90 χιλ. τοῦ Νέ-
 στου καὶ 108 τοῦ Στρυμόνα. "Ὁ "Αἰεὶς ἔχει στὸ Νε-
 τοσλαβία 240 χιλιόμετρα.

Λίμνες καὶ ἔλη. Οἱ λίμνες τῆς 'Ελλάδος δὲν περ-
 νοῦν τὴν 50, καὶ βρίσκονται ἄλλες σὲ ψηλὰ καὶ ἄλλες
 σὲ χαμηλὰ μέρη. "Ολες ὀχεδοὶ οἱ λίμνες σχηματίζο-
 νται στὶς ὄχθες τῶν ἔλη. 'Επίσης ἔλη σχηματίζονται
 καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῆς 'Ελλάδος χωρὶς να ὑπάρχουν
 λίμνες. 'Απὸ τὰ ἔλη, ὅπως ἔβρωμε, γεννιῶνται κοι-
 νουπια, πὺ μᾶς μεταδίδουν τοὺς ἐκδήσιμους πύρετους.
 Γι' αὐτὸ ἡ ἀρρώστεια αὐτῆ εἶναι πολὺ ἐπιπονημῆ
 στὴν Πατρίδα μας. "Ολες οἱ λίμνες μαζί ἔχουν ἔκ-

Σύγκριση τοῦ μᾶκρους τῶν ποταμῶν τῆς 'Ελλάδος.

ταση 1055 τετρ. χιλιόμετρα. Το μέγεθος κάθε μιάς φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Λίμνη	*Έκταση εις τ. χλμ.	*Υψος εις το όποιον υψοίκεται
Τριχωνίς	100	18
Γιαννιτσών (με τὰ ἔλη) 100	10	50
Βόλβη	53	350
*Οστροβού	53	80
Λαγκαδά	52	49
Βοιθίτις	46	845
Μικρὴ Πρέπτα	38	845
Μεγάλη Πρέπτα	37	45
Κερκινίτις (τ' Ἀχινοῦ) 37	26	560
Ευιάτις	25	620
*Ορεισιᾶδος (Καστορ.) 25	22	450
Παμβότις (Ἰωαννινών) 22	22	450
*Υλίκη	16	150
Δοιράνης	14	18
Λυσιμαχία	14	660
Κιτινήν (Σαριγκιλλ.) 13	16	16
*Αυθρακία	11	23
Οζηρός	4	620
Στομφαλία		

*Ἡ λίμνη Μεγάλη Πρέπτα ἔχει ἔκταση 290 τετρ. χλμ., ἀπ' αὐτὰ ὅμως μόνο τὰ 38 ἀνήκουν στὴν Ἑλλάδα, τὰ ἄλλα ἀνήκουν στὴ Σερβία καὶ στὴν Ἀλβανία. *Ἐπίσης ἡ λίμνη τοῦ Δοιράνης ἔχει ἔκταση 33 τετρ. χλμ. *Ἀπ' αὐτὰ ὅμως τὰ 16 ἀνήκουν στὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ 17 στὴ Σερβία.

Τὸ ἔδαφος. Οἱ πεδινὲς ἐκτάσεις (οἱ κάμποι) τῆς Ἑλλάδος πᾶνουν μιά ἔκταση ἀπὸ 70.000 τετρ. χλμ. Στὸν παρακάτω πίνακα φαίνεται ἡ ἔκταση τῶν κυριωτέρων πεδιάδων τῆς Ἑλλάδος.

Πεδιάς	*Έκταση εις τ. χλμ.
Τρικαλῶν—Καρδίτσας	1.250
Γιαννιτσῶν	1.200
Θεσσαλονίκης	1.100
Σερρών	700
Λαρίσης—Τυρνάβου	660
Κομοτινῆς	500
Δράμας	430
Ξάνθης	430
Κοζάνης—Πτολεμαῖδος	430
Νέας Ὀρεισιᾶδος	370
Κατερίνης	350
Χρυσουπόλεως	350
Λαμίας	320
Κωπαΐδος	320
*Αμαλιάδος	260
Δομοκοῦ	250
Φαρσάλων	200
Φλωρίνης	185
*Ἀμυροῦ	160
Μανωλάδος	150
*Αγρινίου	95
Βελεστίνου	80
*Ελασσόνας	70
*Ἐκβολῶν Πηνειοῦ	65
Σερβίων	65
Αιτωλικοῦ	55

Τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος, ὅσα καλλιεργοῦνται, ἔχουν ἔκταση 13.000 τ. χλμ. Τὰ βιοαίμα ἐδάφη ἔχουν ἔκταση 24.000 τ. χλμ. Οἱ βοσκοτόποι ὑπολογίζονται σὲ 5.000 τ. χλμ. Γενικὰ ἀπὸ ὅλο τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος τὸ μισὸ σχεδὸν εἶναι πετρώδες καὶ ἄγονο, ὥστε δὲν μποροῦν νὰ τὸ καλλιεργήσῃ.

B—ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Προϊόντα καὶ εισοδήματα.—*Γεωργικά.* Στὴν Ἑλλάδα παράγονται τὰ εὐγενέστερα γεωργικὰ προϊόντα, τὸ λάδι, ὁ καπνός, ἡ σταφίδα κ. ἄ. Εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα φαίνεται ἡ ποσότητα καὶ ἡ ἀξία τῶν κυριωτέ-

ρων γεωργικῶν προϊόντων ποὺ παράγονταν στὴ χώρα μας πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο.

Προϊόντα	*Ὄκαδες	*Ἀξία σὲ δρχ.
Σιτηρὰ	1.300.000.000	8.500.000.000
*Ὄσπρια	42.000.000	500.000.000
Κηπευτικά	400.000.000	1.000.000.000
Καπνός	50.000.000	3.500.000.000
Βαμβάκι	50.000.000	1.000.000.000
Σανός καὶ ἄγχορ	2.500.000.000	1.500.000.000
Σταφύλια καὶ μοῦστος	400.000.000	2.000.000.000
Σταφίδα	200.000.000	2.000.000.000
Λάδι καὶ ἐλιές	100.000.000	2.000.000.000

Κτηνοτροφικά. Εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα σημειώ- νεται πῶσα ζῶα ἐτρέφονταν στὴν Ἑλλάδα προπολε- μικά καὶ πῶσα ἦταν τὸ εισοδήμα τῶν.

Ζῶα	*Ἀριθμὸς ζῶων	Εἰσοδήμα σὲ δρχ.
Βόδια-Ἀγελάδες	1.000.000	6.000.000.000
*Ἴπποι	365.000	1.000.000.000
*Ἡμίονοι	185.000	600.000.000
*Ὄνοι	400.000	400.000.000
Πρόβατα	8.000.000	4.500.000.000
Ἀγέες	4.000.000	2.500.000.000
Χοῖροι	450.000	300.000.000
Πουλερικά	12.000.000	1.000.000.000

Τὸ εισοδήμα τῶν ζῶων αὐτῶν προέρχεται ἀπὸ τὰ ἑξῆς προϊόντα:

Προϊόντα	*Ἀξία σὲ δρχ.
*Ἑργασία	7.000.000.000
Κρέας	3.000.000.000
Γάλα	2.000.000.000
Τυρὶ	1.500.000.000
Μαζύριο	500.000.000
Μαζιλὰ καὶ τριχες	300.000.000
Αὐγά	1.000.000.000
Δέρματα	50.000.000

Δασικά. Τὰ δάση τῆς Ἑλλάδος πᾶνουν μιά ἔκταση ἀπὸ 24.000 τετρ. χλμ. Ἐθιδαν δὲ κατ' ἔτος τὰ ἑξῆς προϊόντα:

Προϊόντα	*Ἀξία σὲ δρχ.
Κάρβουνα	200.000.000
Καυσόξυλα	80.000.000
Ξύλα	100.000.000
Ρετσίνα	80.000.000

**Ἀλιευτικά.* Μὲ τὸ φάρμα στὴν Ἑλλάδα ἀπασχο- λοῦνταν 15.000 ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἐχρησιμοποιοῦσαν 3.300 πλοία καὶ βάρκες, ἔπιταν δὲ 13.000.000 ὄκ. φάρμα, 250.000 ὄκ. χταπόδι, σουπιές καὶ καλαμάρια καὶ 130.000 ὄκ. ἄλλα θαλασσινὰ. Ἡ ἀξία ὄλων αὐτῶν τῶν ἀλιευτικῶν προϊόντων ἔφθανε τὰ 300.000.000 δραχμῶν.

**Ὄνηκά.* Τὸ ὑπέδαφος τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἀρκετὰ μεταλλεύματα καὶ μεγάλαις ποσότητες λιγνίτη. Ἡ ἐξαγωγή τῶν ὄνηκων αὐτῶν ἦταν μικρὴ καὶ ἔφθανε κατ' ἔτος τις 250.000 τόνους μεταλλευμάτων, καὶ 100.000 τόνους λιγνίτη συνολικῆς ἀξίας 400.000.000 δρχ.

Βιομηχανικά. Ἡ Βιομηχανία καὶ ἡ Βιοτεχνία ἀπασχο- λοῦσαν προπολεμικά 500.000 περίπου ἐργάτας ἡμε- ροῦ καὶ μεγάλους, ἡ δὲ ἀξία τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων ἔφθανε τὰ 12-14 δισεκατομμύρια δραχμῶν. Τὰ κυριώτερα βιομηχανικά προϊόντα καὶ ἡ προπολε- μική ἀξία τῶν φαίνονται σὲ κατωτέρω πίνακα.

Προϊόντα	*Ἀξία σὲ δρχ.
Μέταλλα	100.000.000
Πλοία καὶ ἀντικείμενα ἀπὸ σίδηρο	2.000.000.000
Τσιμέντα, τοβλά, κεραμικά, ἀβέστης	500.000.000
Κλωστής, νήματα, υφάσματα	
*Ἀλεύρια, ζυμαρικά, ποτὰ, χαλβάς, λου- κούμα	2.500.000.000
Σαποῦνια, λιπάσματα, γυαλικά, χρώματα, ἡμπαροῦτι	1.000.000.000
Κατεργασία δερμάτων	800.000.000
Χαρτιά	400.000.000
*Ἐπιπλα, σκεῦη, κουφώματα	400.000.000
Κατεργασία καπνοῦ	250.000.000
Παραγωγή ἡλεκτρισμοῦ	1.500.000.000

Ἐν γένει τὸ ὅλο εισοδήμα τῆς Ἑλλάδος (ἐθνικὸν εισοδήμα) ἔφθανε τὰ 60—65 δισεκατομμύρια προ- πολεμικῶν δραχμῶν. Τὸ εισοδήμα σὲ τὸ βέβαιον δὲν

ήταν σταθερό, διότι τα προϊόντα άλλοτε είναι εύη-
νότερα και άλλοτε ολιγότερα ή περισσότερα.

Εμπόριο. Πολλά από τα προϊόντα μας πλεονά-
ζουν. Ο καπνός, η σταφίδα, το λάδι, τα σόγια κ. ά. Τα πλεονάσματα αυτά τα πουλούσαμε στο ξεωτερικό
και εισπράτταμε 7—8 δισεκατομμύρια δραχμές. Από
το ξεωτερικό αγοράσαμε σιτηρά, όσπρια, κάρβουνα,
πετρέλαιο, καφέ, ζάχαρη και άλλα τα όποια δεν
παράγει ο τόπος μας, επληρώσαμε δέ γι' αυτά 8—10
δισεκατομμύρια δραχμές. Έπομένως επληρώσαμε
κατ' έτος 2—4 δισεκ. άπ' ό,τι εισπράτταμε από την
πώληση των προϊόντων μας. Πού τα εύρισκαμε αυτά
τα χρήματα; Μας τα έφερναν οι περιηγητές, οι Έλ-
ληνες και τα ελληνικά φορτηγά πλοία που έργάζονταν
στο ξεωτερικό.

Συγκοινωνία. Η συγκοινωνία μας εξυπηρετείτο με
σιδηρόδρομους, άμαξιτούς δρόμους, πλοία, άεροπλάνα.
Το μήκος των σιδηροδρομικών μας γραμμών είναι
2686 χιλιόμετρα, τα όποια μοιράζονται στους εξής
σιδηρόδρομους:

Έλληνικό Κράτος	χλμ.	1326
Πειραιώς—Πελοποννήσου	»	813
Θεσσαλίας	»	230
Ανατολικών	»	176
Βορειοδυτικών	»	75
Τοπικών Μακεδονίας	»	42
Άττικής	»	14
Ήλεκτρικού Αθηνών—Πειραιώς	»	10

Οι άμαξιτοί δρόμοι έχουν μήκος 12.000 χιλιόμε-
τρα. Σ' αυτούς έκινούνταν προπολεμικά 22.000 μικρά
έπιβατικά και 8.000 φορτηγά αυτοκίνητα, 4.000 λεω-
φορεία και 8.000 κάρρα και αούτες. Οι τροχιόδρομοι
(τα τραμ) έχουν μήκος 110 χιλιόμετρα.

Πρό του πολέμου ο έμπορος μας στόλος είχε
600 περίπου ατιπόικια που είχαν χωρητικότητα
1.600.000 τόννων (1.250.000 άκάδες), τα δέ καίρια και
βενζινοκίνητα πλοία ήταν περίπου 1100 με χωρητικό-
τητα άνω των 60.000 τόννων.

Τα μεγαλύτερα λιμάνια της Ελλάδος είναι του
Πειραιά, των Πατρών, της Θεσσαλονίκης, του Βόλου,
της Κερκύρας, του Ηρακλείου, της Μυτιλήνης και της
Καβάλλας.

Αεροπορική συγκοινωνία υπάρχει μεταξύ Αθηνών—
Θεσσαλονίκης, Αθηνών—Ηρακλείου, Αθηνών—
Ιωαννίνων, Αθηνών—Ρόδου και Αθηνών—Τριπόλεως
—Καλαμών.

Έπίσης από τας Αθήνας περνούν πολλές αεροπο-
ρικές γραμμές, που έκτελούν τη συγκοινωνία με την
Ευρώπη, Ασία, Αφρική και Αυστραλία.

Δυστυχώς όμως ο πόλεμος κατόστρεψε μέγα μέρος
του εθνικού πλούτου και έλάττωσε πολύ το εθνικό
είσοδημό, ώστε η Έλλάς και έπομένως και ο Έλ-
ληνας είναι σήμερα πολύ φτωχοί. Είς τους παρακάτω
πίνακες φαίνονται οι καταστρώφεις της Έθνικής οίκο-
νομίας, που έγιναν εξ αίτιας του πολέμου.

Είς τα ζώα:

Ζώα	Προπολεμικός άριθμός	Σημερινός άριθμός
Με γάλα: Βόδια, άγελάδες, ά- λοια, μουλάρια κλπ.	2.000.000	850.000
Μικρά: Πρόβατα, άγίες, χοίροι	13.000.000	6.000.000
Πουλερικά	11.000.000	6.000.000

Είς τα πλοία:

Πλοία	Αριθμός του 1940	Βυθισθέντα κατά τον πόλεμο
Φορτηγά	448	374
Έπιβατικά	65	50
Ίστιοφόρα κλπ.	1.100	400

Άλλες καταστρώφεις:

Σιδηροδρομικών δίκων 1940	Καταστρώφην δίκων
Μηχανές 336	294
Βαγόνια διάφορα	6.318

Σιδηροδρομικές γραμμές:

Από 2.686 χιλιόμετρα σιδηροδρομικών γραμμών
ή κυκλοφορία σε περισσότερα από 1.500 χιλιόμετρα
είναι άδύνατος, διότι όλες οι γέφυρες, που είχαν
άνομιμα μεγαλύτερο από 10 μέτρα καταστρώφθηκαν.
Από τα αυτοκίνητα καταστρώφθηκαν περισσότερα

άπό τα μιά. Η καταστρώφη των γεωργικών κεφα-
λαίων και του εισοδήματος ύπολογίζεται σε 120.000.
000.000 προπολεμικές δραχμές.

Μεγάλες υπήρξαν επίσης οι καταστρώφεις της Έλ-
ληνικής βιομηχανίας. Μετά την άπελευθέρωση άρχισαν
σιγά-σιγά να αναλαμβάνει και αυτή, αλλά η βιομηχα-
νική παραγωγή σήμερα ύπολείπεται πολύ άπό την
προπολεμική. Μόλις φθάνει τα 60%-70% αναλόγως
των βιομηχανιών.

Γ— ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Η Έλλάδα διαιρείται σήμερα σε 45 νομούς, 141
έπαρχίες, πολλούς Δήμους και Κοινότητες. Δήμοι εί-
ναι οι πρωτεύουσες τών νομών, οι πόλεις που έχουν
πάνω άπό 10.000 κατοίκους, πόλεις Ιστορικές, όπως η
Θήβα, ο λουτροπόλις, όπως η Αϊδηψός, το Λουτράκι,
τα Μέθανο κλπ.

Σε κάθε νομό διορίζεται Νομάρχης, σε πολλές
έπαρχίες διορίζεται Έπαρχος και σε κάθε Δήμο έκ-
λέγεται άπό τους πολίτες ο Δήμαρχος και το Δημο-
τικό Συμβούλιο και σε κάθε Κοινότητα εκλέγεται
Πρόεδρος και Κοινοτικό συμβούλιο.

Γιά να εξετασώφει τη Γεωγραφία της Ελλάδος εύ-
κολώτερα τη διαίρωμε σε 11 γεωγραφικά διαμερί-
σματα ή γεωγραφικές περιοχές.

Ο πληθυσμός της Ελλάδος σύμφωνα με την άπο-
γραφή του 1928 έφθανε τα 6.500.000. Σήμερα ύπολο-
γίζεται περί τα 7.500.000. Οι μισοί άπό τους κατοί-
κους είναι άντρες.

Ιστορία της Ελλάδος. Η Έλλάδα είναι πολύ
άργα χώρα. Από το 2500 π. Χ. ως το 1100 ανα-
πτύχθηκε στην Κρήτη σπουδαίος πολιτισμός (Μινωί-
κός πολιτισμός) και στις Μυκίνες (Μυκηναϊκός πολι-
τισμός). Πέρι το 1100 οι Έλληνες έκαμαν έκστρατεία
έναντίον της Τροίας και την κατέστρεψαν. Από το
490 ως το 480 π. Χ. έπολέμησαν έναντίον των Περσών
και τους ένίκησαν στο Μαραθώνα, στη Σαλαμίνα και
στις Πλαταιές.

Από το 460 ως το 420 π. Χ. στην Έλλάδα έζησαν
σπουδαίοι φιλόσοφοι, ποιητές και καλλιτέχνες που
κατασκεύασαν τα όφραια μνημεία της Άκροπόλεως,
όφραια άγάλματα, όπως τον Έρμη του Πραξιτέλη,
ναούς και άλλα καλλιτεχνήματα.

Το 336 π. Χ. οι Έλληνες με άρχηγό το βασιλιά της
Μακεδονίας Άλέξανδρο έκυριέψαν την Άσία και διά-
δωσαν στις χάρεις αυτές τον Έλληνικό πολιτισμό.

Από το 146 π. Χ. ως το 330 π. Χ. οι Έλληνες ήταν
ύπόδουλοι στους Ρωμαίους. Το 330 ίδρύθηκε η Βυ-
ζαντινή Αυτοκρατορία, που διατηρήθηκε ως το 1453
μ. Χ. Από το 1453 οι Έλληνες ήγιναν σκλάβοι στους
Τούρκους, άλλά το 1821 επαναστάτησαν και το 1828
έλευθέρωσαν ένα τμήμα της Ελλάδος. Το 1881 έλευ-
θερώθηκε η Θεσσαλία και ένα κομμάτι της Ήπειρου
Το 1912—1913 έλευθερώθηκε η Ήπειρος, η Μακεδονία,
η Κρήτη και τα νησιά του Αιγαίου. Το 1922 έλευθε-
ρώθηκε η Δυτική Θράκη και το 1946 τα Δωδεκάνησα.

Σημειώσεις: α) Ο χάρτης της Ελλάδος έγινε με
κλίμακα ένα προς 2.450.000 (1: 2.450.000). Δηλ. μήκος
ένός πόντου στο χάρτη άναλογεί με μήκος 2.4500 μέ-
τρων. Δύο πόντοι του χάρτη άναλογούν προς διπλά-
σια μέτρα, δηλ. 2Χ2.4500=49000 μέτρα και ούτω
καθ' έξής:

β) Οι μαθητές πρέπει να βρίσκουν άπό το χάρτη
τις διευθύνσεις τών βουνών και τών ποταμών, τις πε-
γές και τις έκβολές τών ποταμών, τις λίμνες, τις θη-
σεις τών ποταμών και να κάνουν νοσηρά ταξίδια με το
σιδηρόδρομο, με αυτοκίνητο ή με το άτιμόλιο.

γ) Οι πόλεις που είναι σημειωμένες στο χάρτη εί-
ναι πρωτεύουσες τών έπαρχιών.

δ) Οι μαθητές να βρούν στο χάρτη τα όρια τών
11 γεωγραφικών περιοχών της Ελλάδος. (1. Ανατο-
λική Στερεά Έλλάδα και Εΐβρος, 2. Δυτική Στερεά
Έλλάδα, 3. Θεσσαλία, 4. Πελοπόννησος και Ζακύν-
θος, 5. Κρήτη, 6. Δυτική Μακεδονία, 7. Μέση και
Ανατολική Μακεδονία, 8. Δυτική Θράκη, 9. Λέσβος,
Χίος, Σάμος, 10. Κυκλάδες, 11. Δωδεκάνησα).

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ ΕΥΒΟΙΑ

Α'—ΦΥΣΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Θέση και έκταση. Ἀπέχει ἀπὸ τὸν ἰσημερινὸ 4.400 χιλιόμετρα καὶ ἔχει ἔκταση 17.447 τετρ. χιλιόμετρα.

Ὄρη. Ἡ **Ὄθρυς** μὲ ὕψος 1.700 μέτρα, ὁ **Τυμφρηστός** ἢ **Βελούχι** (2.300), ἡ **Ὀίτη** (2.150), τὸ **Καλλίδρομον** (1.375), τὰ **Βαρδούσια** (2.500), ἡ **Γκιώνα** (2.500), ὁ **Παρνασσός** (2.460), ὁ **Ελικώνας** (1.750), ὁ **Κιθαιρώνας** (1.470), ὁ **Πατίρας** (1.090), τὰ **Γεράνεια** (1.570), ἡ **Πάργηθα** (1.400), ἡ **Πεντέλη** (1.100), ὁ **Ύμητός** (1.000), τὸ **Πτώον** (750), ἡ **Ὀχη** (1.400), ἡ **Δέλφη** ἢ **Δίφρος** (1.750), ὁ **Ὀλύμπος** (1.200), τὸ **Κανδήλι** (1.200), τὸ **Τελέθριον** (1.000).

Ἄνεμοι καὶ θερμοκρασίαις. Τὰ ρεύματα τοῦ ἀέρα κυκλοφοροῦν κανονικὰ κατὰ παράλια τῆς περιοχῆς αὐτῆς καὶ κάνουν τὸ καλοκαίρι ῥοσερὸ καὶ τὸ χειμῶνα μέτριον. Ἔτσι ἡ συνηθισμένη (μέση) θερμοκρασία τοῦ καλοκαιριοῦ εἶναι +27°, τοῦ χειμῶνα +9° καὶ ἔλου τοῦ χρόνου -17°.

Βροχεὲς καὶ χιόνια. Οἱ ἀνατολικοὶ ἄνεμοι παρασύρουν τοὺς ὕδατος ὡς τις ἀνατολικεὲς πλαγιεὲς τοῦ Τυμφρηστοῦ, τῆς Ὀίτης, τῆς Γκιώνας καὶ τοῦ Παρνασσοῦ, ὅπου πέφτουν σὲ βροχεὲς. Στὰ ὄρη αὐτὰ τὸ ὕψος τῆς βροχῆς φθάνει τοὺς 80 πόντους (0,80 μ.), ἐνῶ στὴ Λαμία εἶναι 60 πόντοι (0,60), στὴ Χαλκίδα 43 (0,43 μ.) καὶ στὴν Ἀθήνα 0,40. Τὸ χειμῶνα πέφτουν πολλεὲς βροχεὲς καὶ χιόνια στὰ ὄρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Εὐβοίας.

Ποταμοὶ καὶ λίμναις. Οἱ βροχεὲς καὶ τὰ χιόνια τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος σχηματίζουν τοὺς ποταμοὺς **Σπερχειό** (Ἀλαμάνο), **Βοιωτικὸ Κηφισό**, **Μόρνο**, **Μαυροπόταμο** καὶ **Βοιωτικὸ Ἀσσιπὸ**.

Ἐκτός ἀπὸ τοὺς ποταμοὺς αὐτοὺς σχηματίζονται καὶ πολλοὶ χειμάρροι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους σπουδαιότεροι εἶναι ὁ **Χάραβρος**, ὁ **Κηφισός** καὶ ὁ **Ἰλισσός**. Ἀπὸ αὐτοὺς ὁ Χάραβρος, πρὶν φθάσῃ στὸ Μαραθώνα, περνᾷ ἀπὸ μιά στενὴ χαράδρα. Στὴν ἀρχὴ τῆς χαράδρας αὐτῆς ἐχτίστηκε ἓνα μεγάλο φράγμα καὶ ἐσχηματίσθη μιά τεχνητὴ λίμνη, ἀπ' ὅπου ὕδρευεται ἡ Ἀθήνα καὶ ὁ Πειραιάς. Ἡ λίμνη αὐτὴ γεμίζει τὸ χειμῶνα, γιὰ τὸ Χάραβρος, ὅταν χειμάρρος ποῦ εἶναι, τὸ καλοκαίρι δὲν ἔχει νερά. Στὴν Εὐβοία ὑπάρχει μόνον ἓνας μικρὸς ποταμὸς, ὁ **Βοιδάωρος**.

Σὲ ὕψος 460 μέτρων σχηματίζεται ἡ λίμνη **Συνιάς** στὴ Φθιώτιδα, στὴ Βοιωτία ἡ **Υλίκη** καὶ ἡ **Παραλίμνη** καὶ στὴν Εὐβοία ἡ **Δύστος**.

Ἐδαφος. Στὴν Ἀνατολικὴ Στερεὰ καὶ στὴν Εὐβοία σχηματίζονται οἱ πεδιάδες τῆς Λαμίας, τῆς Βοιωτίας (Κωπαΐδας), τῶν Σαλώνων, τῆς Θήβας, τῆς Ἐλευσί-

νας, τῆς Ἀθῆνας, τῶν Μεσογείων καὶ τῆς Χαλκίδας. Οἱ μεγαλύτερες εἶναι τῆς Λαμίας καὶ τῆς Βοιωτίας. Οἱ πεδιάδες αὐτῆς ἔχουν ἔκταση 1 1/2 ἑκατ. στρέμματα, ἄλλη τὴσθε εἶναι ἡ ἔκταση καὶ τῶν λόφων καὶ τῶν ὄρειων πού καλλιεργοῦνται. Σὲ μερικὰ χαμηλά μέρη καὶ ἰδίως στὶς ἐβρολιεὲς τῶν ποταμῶν σχηματίζονται καὶ ἔλη.

Κόλλοι καὶ ἀκροτήρια. Ἀνάμεσα στὴν Ἀνατολικὴ Στερεὰ καὶ τὴν Εὐβοία σχηματίζεται ὁ **Εὐβοϊκὸς κόλπος**. Τὰ νερά του κινεῖται 6 ὥρες πρὸς τὸ νοτιὰ καὶ ἄλλες 6 ὥρες πρὸς τὸ βορᾷ. Ἡ ταχύτητα τοῦ ρεύματος αὐτοῦ δὲν εἶναι πάντα ἡ ἴδια, πολλεὲς φορὲς ὅμως φθάνει τὰ 10 χιλιόμετρα τὴν ὥρα. Τὸ φαινόμενο αὐτό, νὰ τρέχουν δὴλ. τὰ νερά πότε πρὸς τὴ μιά διεύθυνση καὶ πότε πρὸς τὴν ἄλλη ὀριζόμενον χρονικὸ διάστημα, λέγεται **Παλιόροια**.

Αἱ Θέβαι.

Στὸ νότιο ἄκρο τῆς Εὐβοίας σχηματίζεται τὸ ἀκρωτήριο **Καφρέας** (Κάβο - ντόρος), ὅπου κάνει σχεδὸν πάντα τρικυμία. Ἐπίσης στὸ νότιο ἄκρο τῆς Ἀττικῆς ὑπάρχει τὸ ἀκρωτήριο **Σούνιο**.

Β'—ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

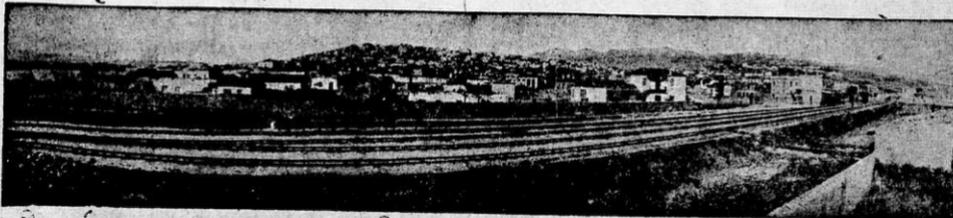
Προϊόντα καὶ εἰσοδήματα. Γεωργικά.

Στὴν Ἀνατολικὴ Στερεὰ καὶ τὴν Εὐβοία καλλιεργοῦνται 3 ἑκατ. στρέμματα καὶ παράγουν κάθε χρόνο προϊόντα ποὺ ἔχουν ἄξια 2-δισεκατομμύρια προπολεμικῆς δραχμῆς. Τὰ προϊόντα αὐτὰ εἶναι: μπαμπάκι, σιτᾶρι, ὄσπρια, ἐλιεὲς φαγητοῦ, λάδι, σταφύλια, λαχανικά, πατάτα καὶ ἄλλα. Μπαμπάκι παράγεται στὶς πεδιάδες τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Λαμίας, ἐλιεὲς στὴν πεδιάδα τῶν Σαλώνων (Ἄμφισσας), σιτᾶρι στὶς πεδιάδες τῆς Θήβας καὶ τῆς Ἐλευσίνας, σταφύλια στὶς πεδιάδες Μεσογείων καὶ Χαλκίδος, λαχανικά καὶ πατάτα στὶς πεδιάδες τῆς Ἀθήνας, τῆς Χαλκίδος καὶ ἄλλων.

Κτηνοτροφικά. Στὴν περιοχή αὐτὴ ὑπῆρχαν προπολεμικὰ τὰ ἐξῆς ζῶα:

Βόδια	10.000
Ἄγελᾶδες	35.000
Ἄλογα	60.000
Μουλάρια	35.000
Γαῖδούρια	45.000
Πρόβατα	1.000.000
Κατσικά	600.000
Χοῖροι	50.000
Πουλερικά	1.500.000
Κουνεῖλα	100.000

Τὰ ζῶα αὐτὰ εἶδαν κάθε χρόνο εἰσοδήματα ἀπὸ γάλα, κρέας, μαλλιά, τρίχες, αὔγα, δέρματα, κοπριά

Τὰ Μεγαρα.

και έργασι ένα δισεκατομμύριο (1.000.000.000) προπολεμικές δραχμές.

Δασικά. Στην Ανατολική Στερεά και την Εύβοια τὰ δάση πίνουν μετ' έκταση από 6 εκατομμ. στρέμματα. Ήθσαν δὲ κάθε χρόνο εισόδημα από ξύλα, κάρβουνα, ρετιναι και ἀσβέστη 50 εκατομμ. προπολεμικές δραχμές.

Αλιευτικά. Στὸν Εὐβοϊκὸ κόλπο ψαρεύονται κάθε χρόνο 1.700.000 ὀκάδες ψάρια, στὸ Σαρωνικὸ 500 χιλ. και στις λίμνες Ξυνιάδα και Ὑλίκη 150 χιλ. ὀκάδες. Ψαρεύονται χταπόδια, σουπιές, καλαμάρια και χέλια 200 χιλ. ὀκάδες. Ὅλα αὐτὰ τὰ προϊόντα ἔχουν ἀξία 75 εκατομμ. προπολεμικές δραχμές.

Τὰ σὺκα τῆς Κύμης, τὰ ψάρια τοῦ Εὐβοϊκοῦ, τὸ τυρὶ τοῦ Παρνασσοῦ, τὸ μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ, οἱ ἐλιές τῶν Σαλῶνων, τὸ κρασί τῶν Μεσογείων εἶναι ἀπὸ τὰ πῶ ἐκλεκτὰ προϊόντα τῆς Ἑλλάδος.

Ὄρυκτά. Στὸ ὑπέδαφος τῆς Ανατολικῆς Στερεᾶς και τῆς Εὐβοίας ὑπάρχουν και ἐνάγονται τὰ παρακάτω μεταλλεύματα.

α) Λιγνίτης στὸν Ὠρωπὸ, τὸ Ἄλιβερί, τὴν Κύμη, τὰ Ψαχνὰ και τὴν Ἀταλάντη.

β) Ψευδάστις στὴ Χαλκίδα, τὸ Μαντούδι και τὴ Λίμνη Εὐβοίας

γ) Βωξίτης (άλουμινίου) στὸν Παρνασσὸ και τὴν Ἰτέα.

δ) Σίδηρο στὸ Λαύριο, τὸ Γραμματικὸ τοῦ Μαρα-

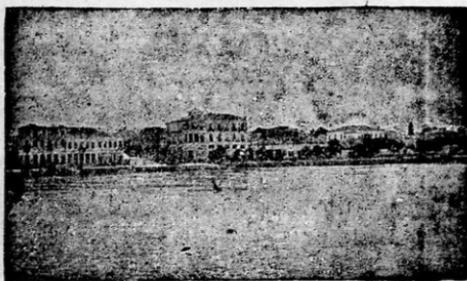
τῶσα ἔφευγαν. Σήμερα ἡ κίνηση αὐτὴ εἶναι πολὺ περιορισμένη. Οἱ δρόμοι τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἔχουν μάρκα 2075 χιλιόμετρα και οἱ σιδηροδρομικὲς γραμμὲς 450 χιλιόμετρα. Σήμερα δὲ σιδηρόδρομος πηγαίνει μόνο ὡς τὴ Χαλκίδα και ὡς τὴ Λάρσα.

Ἀσολογίες τῶν κατοίκων. Ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς Ανατολικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος και τῆς Εὐβοίας ἐργάζονται πάρα πολλοί. Προπολεμικὰ οἱ ἐργαζόμενοι ἦταν 450.000 και ἐργάζονταν στὰ διάφορα ἐπαγγέλματα, ὅπως φαίνεται στὸν παρακάτω πίνακα.

Γεωργία.....	140.000	Τράπεζες.....	15.000
Κτηνοτροφία.....	30.000	Κουρεία.....	
Ἄλεια.....	5.000	Στιλβωτῆρια.....	30.000
Μεταλλεῖα.....	4.000	Ὑπηρετές.....	
Βιομηχανία.....	160.000	Γιατροὶ.....	
Βιοτεχνία.....		Δικηγόροι.....	33.000
Μεταφορῆς.....	50.000	Παπάδες.....	
Συγκοινωνίες.....		Ἐμπόριο.....	75.000

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ

Ἡ Ανατολικὴ Στερεά Ἑλλάδα περιλαμβάνει 4 νομούς: τῆς Ἀττικῆς, τῆς Βοιωτίας, τῆς Φθιώτιδας και τῆς Φωκίδας. Ἡ Εὐβοία ἀποτελεῖ ἰδιαίτερο νομὸ. Ὅλη αὐτὴ ἡ περιοχή ἔχει σήμερα 2 εκατομμύρια κατοίκους περίπου.

Ἡ Χαλκίδα

Ἡ γέφυρα τῆς Χαλκίδας
πὸ ἑνῶσει τὴ Στερεά μετ' τὴν Εὐβοία.

θῶνα, τὴ Λάρυμνα και τὴν Ἀταλάντη.

ε) Χαλκὸς και τσίγκος στὸ Λαύριο.

στ) Μολύβι στὸ Λαύριο και τὸν Ἄλμυροπόταμο.

ζ) Μάρμαρα στὴν Κάρυστο και τὴν Πεντέλη.

Ἐπίσης ὑπάρχουν και λαμπρικά λουτρά στὴν Αἰδηψό, τὴν Ὑπάτι και τὴς Θερμοπύλες.

Τὸ εἰσόδημα τῆς περιοχῆς ἀπὸ τὰ μεταλλεύματα και τὰ λουτρά ἔφθανε τὰ 200 εκατομμ. προπολεμικές δραχμές.

Βιομηχανικά. Στις πόλεις τῆς Ανατολικῆς Στερεᾶς και τῆς Εὐβοίας λειτουργοῦν 29 χιλ. βιομηχανικὰ ἐργοστάσια και βιοτεχνικὰ ἐργαστήρια, ὅπου δουλεύουν 141 χιλ. ἐργάτες και τὰ προϊόντα τῶν ἐργοστασίων αὐτῶν ἔχουν ἀξία 4 δισεκατομμύρια προπολεμικές δραχμές.

Ἐμπόριο. Ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα μεταφέρονται στὴν Ἀθῆνα και τὸν Πειραιᾶ γεωργικὰ και κτηνοτροφικὰ προϊόντα γιὰ νὰ τρέφονται οἱ κάτοικοι τῶν δύο αὐτῶν πόλεων. Ἐπίσης εἰσάγονται ἀπὸ τὸ ἔξωτερικὸ μεγάλας ποσότητες ἀπὸ ἐμπορεύματα, μηχανήματα, ὑφάσματα, ἀποικιακὰ (καφὲς, ροζί, ζάχαρη). Τὰ ἐμπορεύματα αὐτὰ ἡ ἐξοδεύονται οὐ αὐτὲς τὴς δύο πόλεις ἢ μεταφέρονται στις ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Ὅλο τὸ ἐμπόριον τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἀπασχολοῦσε προπολεμικὰ 70.000 ἀνθρώπους και εἶχε ἀξία 6 δισεκατομμύρια δραχμῶν.

Συγκοινωνία. Στὸ λιμάνι τοῦ Πειραιᾶ ἔφθαναν κάθε μερὰ πρὸ τοῦ πολέμου 350 ἐπιβατικὲς και ἄλλες ἀνατολικῆς Ἑλλάδος.

Νομὸς Ἀττικῆς. Ἐχει ἔκταση 3500 τετρ. χιλιόμετρα και 1.500.000 κατοίκους. Περιλαμβάνει και τὰ νησιά Αἴγυνα, Σαλαμίνα και Πόρο και διαιρεῖται στις ἐπαρχίες Ἀττικῆς, Αἰγίνης, Μεγαρίδος και Τροιζηνίας.

Ἐπαρχία Ἀττικῆς. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, τὸ νομοῦ και ὀλοκλήρης τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ Ἀθῆνα με περισσότερους ἀπὸ 800 χιλ. κατοίκους. Εἶναι μία ἀπὸ τὴς ὀρεινότερες πόλεις τοῦ κόσμου, με κλίμα ἐξαιρετικὸ, οὐρανὸ πάντα σχεδὸν γαλανὸ.

Ἡ Ἀθῆνα στολιζέται με ὀραία δημόσια οἰκοδομηματα, ὅπως εἶναι ἡ Βιβλιοθήκη, τὸ Πανεπιστήμιο, ἡ Ἀκαδημία, τὸ Πολυτεχνεῖο, τὸ Μουσεῖο, τὸ Ζάππειο, τὰ Ἀνάκτορα, τὸ Στάδιο κλπ.

Ἐπίσης λαμπρὸ στολίδι τῆς Ἀθῆνας ἀποτελοῦν και τὰ ἄρχαία μνημεῖα, ὁ Παρθενὼνας, τὰ Προπύλαια, τὸ Ἐρέθειο, ὁ Ναὸς τῆς Ἀπτερου Νίκης, τὸ Θεᾶτρο τοῦ Διονύσου, τὸ Θεᾶτρο τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, τὸ Μνημεῖο τοῦ Φιλοπάππου, τὸ Ἠρωεῖο και ἄλλα.

Στὴν Ἀθῆνα μένει ὁ Βασιλεὺς, ἡ Κυβέρνηση, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, ὁ Νομάρχης Ἀττικῆς, ὁ Ἄρειος Πάγος, τὸ Συμβούλιο Ἐπικρατίας, οἱ Ἀνώτερες Στρατιωτικὲς Ἀρχὲς, τὰ Ἀρχηγεῖα τῆς Χωροφυλακῆς και τῆς Ἀστυνομίας, οἱ ἐξῆς πρεσβευτὲς και ἄλλες ἀνατολικῆς Ἑλλάδος. Ἡ πόλις ἔχει 1.500.000 κατοίκους.

ΧΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

22°

23°

24°

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΣΤΕΡΕΑ
- ΕΛΛΑΣ -
ΕΥΒΟΙΑ - ΣΠΟΡΑΔΕΣ

23°

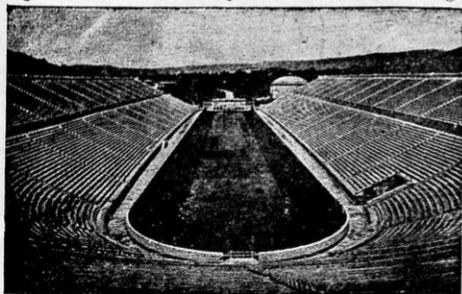
24°

Ἡ Ἀθήνα καὶ ὁ Λυκαβητὸς.

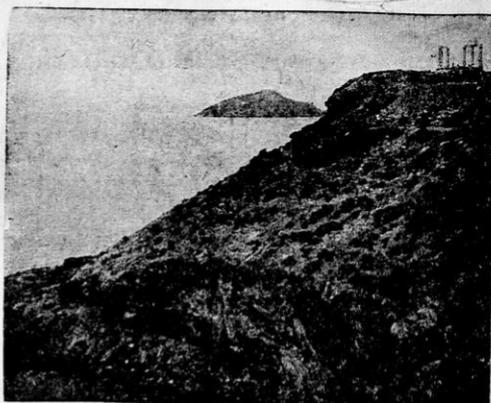
Ἐνα μέρος τοῦ λιμένα τοῦ Πειραιᾶ.

Τὸ Στάδιον.

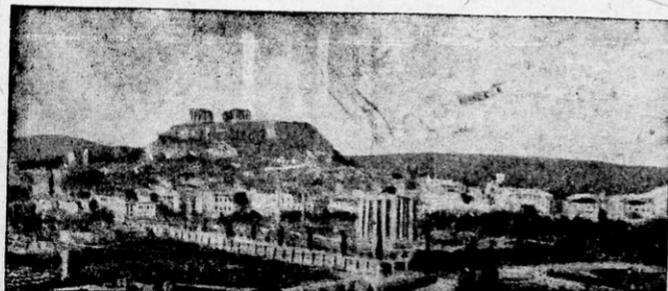
Ἐνα μέρος τοῦ λιμένα τοῦ Πειραιᾶ με γερανοὺς γιὰ τὸ φόρτωμα καὶ τὸ ἐξφόρτωμα τῶν πλοίων.

Τὸ Ἀκρωτήριο Σούνιο. Εἰς τὴν κορυφὴν φαίνονται τὰ ἑρεῖπια τοῦ Ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνα.

Τὸ Θησαυρεῖο καὶ τὰ περίεδρα φαίνονται ἀπὸ ἀεροπλάνο.

Ἡ Ἀκρόπολις καὶ ὁ Ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

οι ανώτερες σχολές, τὸ Πανεπιστήμιο, τὸ Πολυτεχνεῖο, ἡ σχολὴ τῶν Εὐελπίδων κ. ἄ.

Ἄλλη σπουδαία πόλη τῆς Ἀττικῆς εἶναι ὁ Πειραιάς, τὸ μεγαλύτερο ἑμπορικὸ λιμάνι τῆς Ἑλλάδος. Στολίζεται καὶ αὐτὸς μεῦρα κτίρια καὶ πλατεῖες, ἔχει ὄρατους δρόμους καὶ μεγάλα ἐργοστάσια.

Ἐπαρχία Αἰγίνης. Πρωτεύουσα ἡ Αἴγινα με 5 χιλ. κατοίκους.

Ἐπαρχία Μεγαρίδος. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι τὰ Μέγαρα με 12 χιλ. κατοίκους. Ἄλλες πόλεις εἶναι ἡ Ἐλευσίνα με 6 χιλ. κατοίκους, ἡ Σαλαμίνα, ὁ Ναύσταθμος, ἡ Μάνδρα, τὰ Βίλλια.

Ἐπαρχία Τροιζηνίας. Ἡ ἐπαρχία Τροιζηνίας ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ νησί Πόρο καὶ ἓνα κομμάτι τῆς Πελοποννήσου. Πρωτ. εἶναι ὁ Πόρος, με 5.000 κατοίκους. Ἄλλη πόλις εἶναι τὰ Μέθανα, γνωστὴ ἀπὸ τὰ ὀνόματά του. (Ἡ ἐπαρχία αὐτὴ βρίσκεται στὸ χάρτη τῆς Πελοποννήσου).

Νομὸς Βοιωτίας. Ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἐπαρχίες: Θηβῶν καὶ Λεβαδείας.

Ἐπαρχία Λεβαδείας. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ Λεβαθιά με 15.000 κατοίκους. Ἄλλες κομποπόλεις εἶναι ἡ Δαύλεια (2.500) καὶ ἡ Ἀράχωβα (4.000).

Ἐπαρχία Θηβῶν. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Θῆβα με 7.000 κατοίκους. Εἶναι χτισμένη ἐπάνω σὲ λόφο καὶ ἔχει ὕγιενὸ κλίμα. Εἶναι πόλη ἱστορικὴ καὶ ἐνδοξη. Ἄλλες κομποπόλεις εἶναι οἱ Πλαταιῖς (1000), ἡ Δομβραῖνα (2.500), τὸ Βαθῆ (1.500).

Νομὸς Φθιώτιδος. Διαιρεῖται σὲ τρεῖς ἐπαρχίες: Φθιώτιδος, Δομοκοῦ καὶ Λοκρίδος.

Ἐπαρχία Φθιώτιδος. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ Λαμία με 15.000 κατοίκους. Στὴ Λαμία ὑπάρχει Γυμνάσιο, Πρακτικὸ Λύκειο, Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία. Ἐκεῖ ἐδρεύει καὶ ὁ Νομάρχης. Σὲ μὴ ἀπὸ τὶς πλατεῖες τῆς ὑπάρχει τὸ ἀγαλμα τοῦ Ἀθανασίου Διάκου.

Ἄλλες μικρὲς πόλεις τῆς ἐπαρχίας εἶναι: ἡ Στυλῖδα (3.000), τὸ Διανοσιὰδι (1000), ἡ Ὑπάνη (1400), ἡ Σπερχειάδα (1300), ἡ Μακραινῶμη (1500).

Ἐπαρχία Λοκρίδος. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ Ἀγαλάνθη με 3.000 κατοίκους. Ἄλλες μικρὲς πόλεις εἶναι ὁ Μω-

λος (2.000), ἡ Μαλεσίνα (2.000), τὸ Δαδί (4.000) κ. ἄ. **Ἐπαρχία Δομοκοῦ** Πρωτεύουσα εἶναι ὁ Δομοκός με 2.000 κατοίκους.

Νομὸς Φωκίδος. Διαιρεῖται σὲ δύο ἐπαρχίες: Παγνασιῶδος καὶ Λοκρίδος.

Ἐπαρχία Παγνασιῶδος. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ Ἀμφισσα (Σάλωνα) με 6000 κατοίκους. Ἄλλα χωριά εἶναι οἱ Δελφοὶ (1200), ἡ Ἰτέα (2000), ἡ Δεσφίνα (3000), τὸ Γαλαξίδι (3000).

Ἐπαρχία Λοκρίδος. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ Λιδωρικὶ με 2000 κατοίκους.

Νομὸς Εὐβοίας. Ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ νησιά Εὐβοία, Σκύρο, Σκιάθο, Σκόπελο, Ἀλόνησο κλπ. (Βόρειες Σποράδες). Ἐχει ἑκτασὴ 4100 τετρ. χιλιόμετρα καὶ 200.000 κατοίκους περίπου. Διαιρεῖται σὲ 4 ἐπαρχίες: Χαλκίδος, Καρυστίας, Ἰστιαίας καὶ Σκοπέλου.

Ἐπαρχία Χαλκίδος. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ Χαλκίδα με 20.000 κατοίκους. Ἐχει ὄρατο λιμάνι καὶ συνδέεται με τὴν Ἀττικὴ με γέφυρα, ἡ ὁποία ἀνοίγει ὅταν πρόκειται νὰ περάσουν τὰ πλοία.

Ἄλλες μικρὲς πόλεις εἶναι ἡ Βάθεια (2000), ἡ Ἐρέτρια (2000), ἡ Στενή (2000), ἡ Ἁγία Ἄννα (2000), ἡ Λίμνη (3000).

Ἐπαρχία Καρυστίας. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ Κῦμη με 4000 κατοίκους. Ἄλλες κομποπόλεις εἶναι ἡ Σκῆρος (3000), ἡ Ἀλιβέρι (3000), ἡ Κάρυστος (2000).

Ἐπαρχία Ἰστιαίας. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι τὸ Σηροχῶμη με 3500 κατοίκους. Ἄλλες κομποπόλεις εἶναι ἡ Διδήνως (1500) καὶ τὰ Λουτρά Αἰδηνοῦ (1500).

Ἐπαρχία Σκοπέλου. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ Σκόπελος (4000). Ἄλλες κομποπόλεις εἶναι ἡ Σκιάθος (3500).

Ἀσκήσεις:

Ὁ χάρτης τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶναι με κλίμακα ἓνα πρὸς 80800 (1 : 808000). Δηλ. μῆκος ἐνὸς πόντου στὸ χάρτη ἀντιστοιχεῖ με 80800 πόντους στὸ ἔδαφος, ἢ με 8.080 μέτρα. Σέροντας αὐτὸ οἱ μαθητὲς νὰ βροῦν τὶς πραγματικὲς ἀποστάσεις μεταξὺ διαφόρων πόλεων κλπ. τῆς Ἀνατολικῆς Στερεᾶς.

ΔΥΤΙΚΗ ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ ΗΠΕΙΡΟΣ ΚΑΙ ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ

Α'—ΦΥΣΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Θέση και έκταση. Το τμήμα αυτό της Ελλάδος απέχει από τον Ισημερινό 4250—4500 χιλιόμετρα και έχει έκταση 18.348 τετρ. χιλιόμετρα.

Όρη.—Από την όροσειρά της Πίνδου σχηματίζονται, σάν διακλαδώσεις της, τα όρη *Σιάτικας* με ύψος 2600 μέτρα, *Τόμφη* (2500), *Λάκμος* (2200), *Τζουμέγκα* ή *Αδαμανικά* (2340), *Τυμφρηστός* (2300), *Αγυραφα* (2050), *Όξυά* (2100), *Παναγαλιών* (1900) και *Μακρονόρος* (950).

*Άλλη όροσειρά σχηματίζουν τα *Νεμέρτσινα* (1200), *Τόμαρος* (1100), *Ακαρνανικά* (1600) και *Αράκωνδος* ή *Ζυγός* (950).

Άνεμοι και θερμοκρασίες. Στη Δυτική Στερεά Έλλάδα, την Ήπειρο και την νησί του Ιονίου φυσούν συνήθως δυτικοί άνεμοι. Οι άνεμοι αυτοί, επειδή έρχονται από θάλασσα, το μόν καλοκαίρι είναι βροσεροί, με το χειμώνα δεν είναι πολύ ψυχροί. Η συνθημισμένη θερμοκρασία όλου του χρόνου στην περιοχή αυτή είναι + 17°.

Βροχίτες και χιόνια.—Οι δυτικοί και βορειοδυτικοί

Β'—ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Προϊόντα και εισόδημα. Γεωργικά. Στην Αιτωλοακαρνανία, στην Ήπειρο και τα νησιά καλλιεργούνται περί το 1 έκατομ. στρέματα γής. Παράγονται δέ κυρίως σιτάρι, καλαμπόκι, καπνός, λάδι και άλλα προϊόντα, που ή αξία των έφθανε προπολεμικά τα 1500 εκατομμύρια δραχμών.

Κτηνοτροφικά. Η περιοχή αυτή έχει πολλούς βοσκότοπους, όπου έβροκαν πρό το πολέμου τα έξη ζώα:

Γιδόπρόβατα	2.500.000
Βόδια	100.000
Χοίροι	80.000

*Επίσης έβροκαν άλογα, μουλάρια, πουλερικά, μελίσια και άλλα ζώα, που έβδιαν εισόδημα πάνω από 2 δισεκατομμύρια δραχμές.

***Αλιευτικά.** Στις λίμνες του Μεσολογγίου και της Πρέβεζας, στην Αμβρακικό κόλπο και στη θάλασσα της περιοχής, ταύτης, ψαρεύονται κάθε χρόνο ίσα με 2

Το βουνό Τυμφρηστός.

Ο ποταμός Λούρος.

άνεμοι παρασύρουν μαζί τους πολλούς ύδατμορς άωπου να φθάσουν στα όρη της Ήπειρου και της Αιτωλοακαρνανίας. Έκει οι ύδατμορ ψύχονται και μεταβάλλονται σε άφθονες βροχές. Το ύψος της βροχής στην Κέρκυρα φθάνει 1 μέτρο και 30 πόντους, (1,30 μ.), στα Ίωάννινα 1,25 μ., στην Άρτα 1,10 μ., στο Άγρινίο 0,90 μ., στο Άργουστόλι 0,84 μ., και στο Μεσολόγγι 0,84 μ. Γενικά το ύψος της βροχής σε όλη αυτή την περιοχή φθάνει το 1 μέτρο. Και χιόνια πολλά πέφτουν το χειμώνα στα όρη της Πίνδου, που διατηρούνται ως τους πρώτους μήνες του καλοκαιριού.

Ποταμοί και λίμνες. Οι πολλές βροχές και τα χιόνια της Αιτωλοακαρνανίας σχηματίζουν και πολλούς ποταμούς και λίμνες με πολλά νερά. Οι κυριώτεροι από τους ποταμούς αυτούς είναι ο *Μήνιος* (ή *Δάφνος*), ο *Εύρηος* (ή *Φειδαρης*), ο *Άχελώος* (ή *Άσπροπόταμος*) με τους παραποτάμους του *Αγραφιότιμο* και *Μέγδοβα*, ο *Αραχθός* (ποτάμι της Άρτας), ο *Λούρος*, ο *Αχέρωντας*, ο *Θύαμις* (ή *Καλαμάς*), ο *Λεινός*, ο *Αώος* (Βοιωσσα) και άλλοι.

Σπουδαιότερες λίμνες είναι ή *Ουθρία*, ή *Τριχωνίς*, ή *Όζυρός*, ή *Αμβρακία*, ή *Λογαρού*, ή *Τσουνκαλιά*, ή *Παρθενίσις* (τών Ιωαννίνων).

Έδαφος. Το έδαφος της Αιτωλοακαρνανίας και της Ήπειρου είναι ορεινό. Μόνο μερικές κοιλάδες σχηματίζονται στις ποταμικές περιοχές των μεγάλων ποταμών. Επίσης και ανάμεσα στα όρη σχηματίζονται διάφορες κοιλάδες και μικρά όροπέδια. Έλη σχηματίζονται στις έκβολές των ποταμών, Άχελώου, Αράχθου και Άχέρωνα και στις όχθες των διαφόρων λιμνών της περιοχής.

έκατομ. άκ. φάρια, άξίας 50 έκατομ. δραχμών.

Λαοί. Τα δάση της Αιτωλοακαρνανίας και της Ήπειρου πιάνουν μία έκταση από 2 έκατομ. στρέμματα, δίνου δέ εισόδημα 50 έκατομ. δραχμές.

Βιομηχανικά. Στις κυριότερες πόλεις της περιοχής αυτής λειτουργούν διάφορα εργοστάσια, όπως βυροδεμεία, καπνεργοστάσια, άλευρόμυλοι, ύφαντουργεία κ. ά. που τα βιομηχανικά προϊόντα των φθάνου τα 500 έκατομ. προπολεμικές δραχμές.

Γενικά το εισόδημα της Δυτικής Στερεάς, της Ήπειρου και των νησιών φθάνει ως 4.000 εκατομμύρια προπολεμικές δραχμές.

Βέβαια το εισόδημα αυτό σήμερα είναι μικρότερο ύστερα από τις καταστροφές του πολέμου. Όμως με την εργασία και τις προσπάθειες όλων μας θα το φθάσουμε πάλι.

Έμποριο. Τα σπουδαιότερα λιμάνια της περιοχής αυτής είναι του Μεσολογγίου, του Άστακού, της Πρέβεζας, της Κέρκυρας και του Άργουστίου. Από τα λιμάνια αυτά εξαγόνται προϊόντα που παράγονται έκει και εισάγονται έμπορεύματα, που είναι άναγκαία, όπως άλευρα, μηχανήματα, φάρμακα, καφές, ζάχαρη, ρούζ κλπ.

Συγκοινωνία. Από το Κρουονέρι ως το Άγρινιο λειτουργεί ένας μικρός σιδηρόδρομος, άκρους 70 χλμ. Στους άλλους νομούς ή συγκοινωνία γίνεται με

αμαξίτους δρόμους. Το μήκος των αμαξίτων δρόμων σε κάθε νομό φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Νομοί	χιλιόμετρα
Αιτωλοακαρνανίας και Ευρυτανίας	700
Άρτας	150
Πρεβέζης	200
Ίωαννίνων	200
Θεσπρωτίας	300
Κερκύρας	600
Κεφαλληνίας	600

Άσολογία τών κατοίκων. Από τούς κατοίκους τής περιοχής εργάζονται σε διάφορα επαγγέλματα περί τις 300.000 άνθρωποι, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Γεωργία	170.000
Κτηνοτροφία	37.000
Άλιεία	3.000
Βιομηχανία	16.000
Εμπόριο	16.000
Μεταφορές—Συγκοινωνία	9.000
Γιατροί, Δικηγόροι, Παπάδες	8.000
Λημπίσιοι υπάλληλοι	4.000

Γ'—ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Η Δυτική Στερέα Έλλάδα, ή Ήπειρος, ή Κέρκυρα

είναι ο Άστακός (3.000), ή Κατούνα (3.000), ή Ζαβέρδα (2.000).

3) **Έπαρχία Τριχωνίδος.** Πρωτεύουσα τής έπαρχίας είναι τό Άργινό. Μέσα στην πόλη υπάρχουν τεράστιες καπναποθήκες, όπου εργάζονται αρκετές χιλιάδες εργάτες, γιατί ή περιοχή δολόκληρη παράγει πολλά και έκλεκτά καπνά. Οί κάτοικοι τού Άργινίου περνούν τις 15 χιλ.

4) **Έπαρχία Ναυπαιτίας.** Πρωτεύουσα ή Ναύπακτος, με 4 χιλ. κατοίκους.

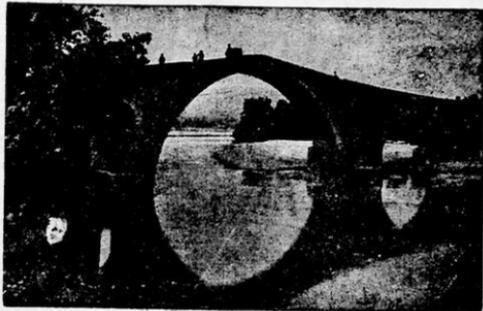
Νομός Εύρυτανίας. Ο νομός αυτός αποτελείται από μία έπαρχία πού έχει τό ίδιο όνομα. Πρωτεύουσα τού νομού και τής έπαρχίας είναι τό **Καρπενήσι** με 3 χιλ. κατοίκους. Άλλο αξιόλογο χωριό είναι ό **Φουρνάς**.

Νομός Άρτης. Ο νομός αυτός έχει έκταση 1730 τετρ. χιλίωμ. και 60 χιλ. κατοίκους περίπου. Άποτελείται και από μία έπαρχία μόνο, τήν έπαρχία **Άρτης** και **Τζουμέρκων**.

Πρωτεύουσα τής έπαρχίας και τού νομού είναι ή **Άρτα** με 8 χιλ. κατοίκους. Είναι χτισμένη στις όχθες

Ο ποταμός Άχέρων.

Η γέφυρα τής Άρτας

και ή Κεφαλληνία περιλαμβάνουν τούς έξις 9 Νομούς: **Αιτωλοακαρνανίας, Εύρυτανίας, Άρτης, Πρεβέζης, Ίωαννίνων, Θεσπρωτίας, Κερκύρας, Κεφαλληνίας** και **Λευκάδος**.

Νομός Αιτωλίας και Άκαρνανίας.—Έχει έκταση 7.000 τετρ. χιλμ. και 250.000 κατοίκους περίπου και διαιρείται σε 5 έπαρχίες: **Μεσολογγίου, Βονίτης** και **Σηρομέρου, Βάλτου, Τριχωνίδος, και Ναυπαιτίας**.

1) **Έπαρχία Μεσολογγίου.** Πρωτεύουσα τής έπαρχίας και τού νομού είναι τό **Μεσολόγγι**. Στη λιμνοθάλασσα τού ψαρεύονται κάθε χρόνο περί τις 500 χιλ. κάβες ψάρια, απ' όπου βγαίνει τό περίφημο αυτόγαράχο. Τό εμπόριο και ή βιομηχανία τού Μεσολογγίου είναι μικρά.

Τό Μεσολόγγι είναι ένδοξη πόλη από τόν καιρό τής Έπαναστάσεως τού 21. Στην άκρη τής πόλεως βρίσκεται ό κήπος τών Ηρώων, μέσα στον όποιο βρίσκονται οί τάφοι και τά μνημεία τού **Μάρκου Μπότσαρη, τού Κυριακούλη Μανουμιάλη, τού Καψάλη,** τού λόρδου **Βύρωνα** κ. ά. Οί κάτοικοι τού Μεσολογγίου φθάνουν τις 10 χιλ. Άλλες μικρές πόλεις τής έπαρχίας είναι τό Αιτωλικό, ή Γαβλαδό, ή Ματαράγκα, τό Νεοχώρι, τό Κρουνέρι.

2) **Έπαρχία Βονίτης και Σηρομέρου.** Πρωτεύουσα τής έπαρχίας είναι ή **Βόνιτα** (2.500). Άλλες πόλεις

τού ποταμού Άράχθου, κατά τόν πόλεμο δέ έπαθε καταστροφές από τούς βομβαρδισμούς.

Άλλα αξιόλογα χωριά τής έπαρχίας είναι τό **Κομπότι**, (4.000), τό **Πέτα** (2.800), τά **Άγναντα**, τό **Βουλαγρέλι** κ. ά.

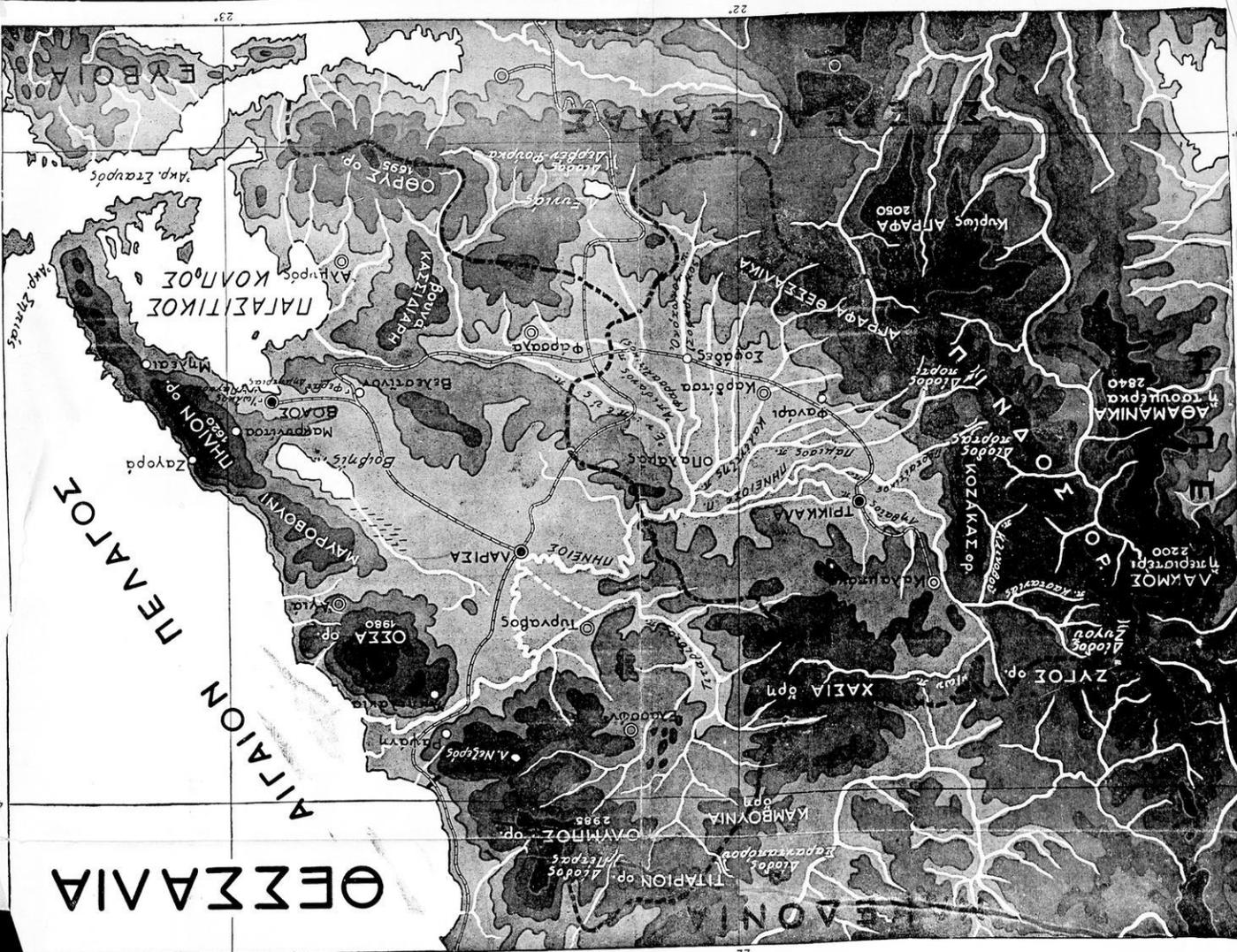
Νομός Πρεβέζης. Έχει έκταση 1100 τετρ. χιλόμετρα και 80 χιλ. κατοίκους. Άποτελείται από δύο έπαρχίες: **Νικοπόλεως** ή **Πρεβέζης** και **Φιλιππιάδος**.

1) **Έπαρχία Νικοπόλεως ή Πρεβέζης.** Πρωτεύουσα τής έπαρχίας και τού νομού είναι ή **Πρέβεζα** με καλό λιμάνι. Στην πόλη υπάρχουν έλαιουργεία, σαπωνοποιεία, άλευρομύλοι και μακαρονοποιεία. Έπίσης από τό λιμάνι τής εξάγονται τά γεωργικά και κτηνοτροφικά προϊόντα τής Ήπείρου. Εκεί έδρεύει ό νομάρχης και οί άλλες άρχες. Στόν πόλεμο ή πόλη έπαθε μεγάλες καταστροφές από τούς συχνούς βομβαρδισμούς.

2) **Έπαρχία Φιλιππιάδος.** Πρωτεύουσα είναι ή **Φιλιππιάδα** με 2 χιλ. κατοίκους.

Νομός Λευκάδος. Άποτελείται από τό νησί **Λευκάδα**. Πρωτεύουσα είναι ή **Λευκάδα** με 6 χιλ. κατοίκους.

Νομός Ίωαννίνων.—Έχει έκταση 5850 τετρ. χιλ.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

ΑΙΤΑΙΟΝ ΠΕΛΑΓΟΣ

ΠΑΡΑΣΗΤΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ

ΕΥΒΟΙΑ

ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ

ΘΗΛΙΟΝ ορ.

Μαύρα

Ζαγυρά

ΟΞΙΑ ορ.

1980

Αγία

Μαυρά

Α. Νεσπός

Αγία

ΛΑΡΙΣΑ

Λυγαρός

Α. Νεσπός

Αγία

Αγία

Αγία

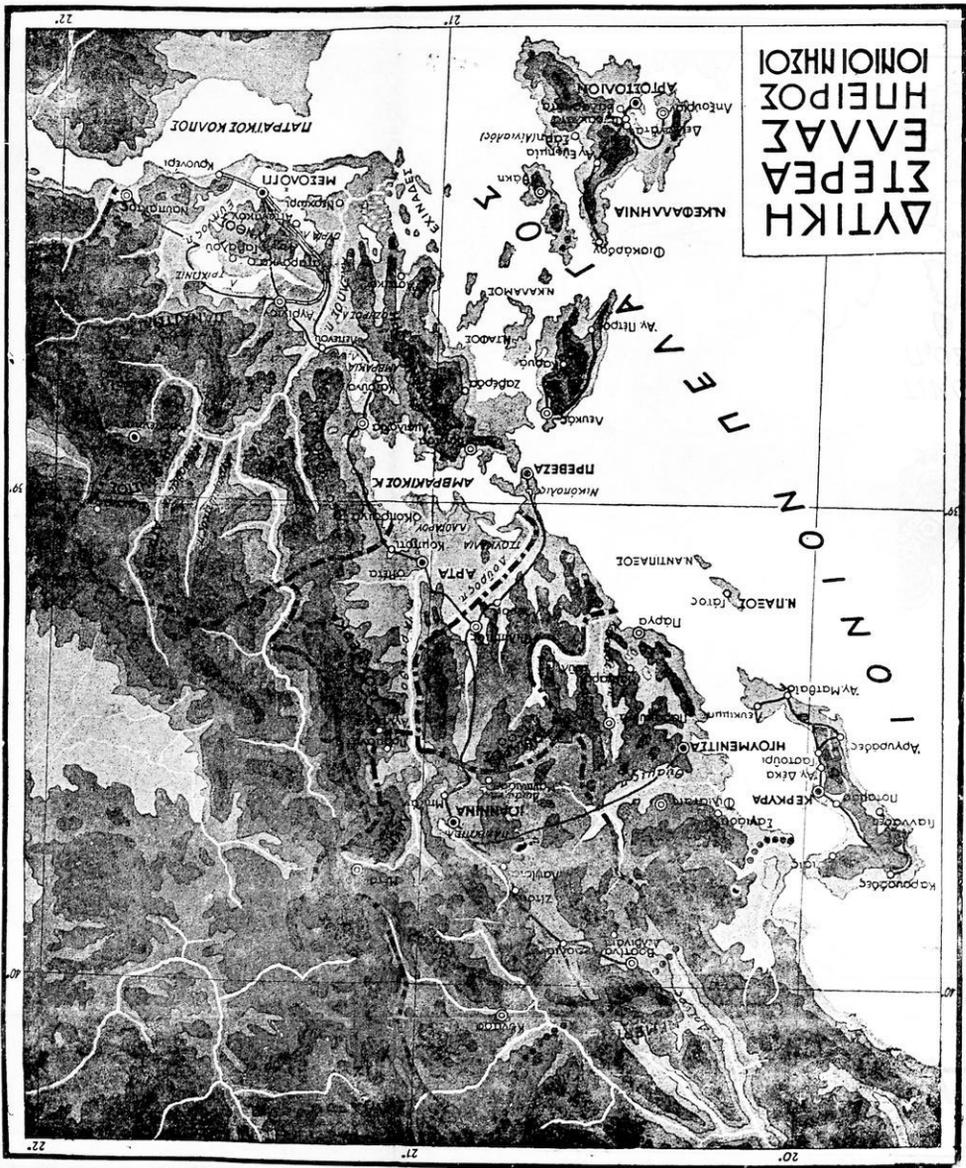
Αγία

ΤΙΤΑΡΙΟΝ ορ.

1900

Αγία

Α

λιόμετρα και 150 χιλ. κατοίκους, αποτελείται δε από τις εξής επαρχίες: **Λαδάνας** ή **Ίωαννίνων**, **Κονίτσης**, **Μετσόβου** και **Παγωνίου**.

1) **Επαρχία Λαδάνας** ή **Ίωαννίνων**. Πρωτεύουσα της επαρχίας και του νομού είναι τα **Ίωάννινα**, χτισμένη στις όχθες της λίμνης. Η πόλη αυτή αποτελεί το κέντρο των συγκοινωνιών της Ήπειρου με τη Θεσσαλία και την Αιτωλοακαρνανία. Είναι έδρα του Γενικού Διοικητή, του Μητροπολίτη και των άλλων αρχών. Η πόλη είναι παλαιά, έχει όμως και ώραία νέα κτίρια. Κατά τον πόλεμο έπαθε μεγάλες καταστροφές από τους βομβαρδισμούς. Οι κάτοικοι της υπολογίζονται σε 25 χιλιάδες.

*Άλλα αξιόλογα χωριά της επαρχίας είναι τα **Δολιανά**, ή **Ζίτσα**, ή **Λαφίστα**, τα **Πράμματα**.

Η Ναύπακτος

Ιστορικές τοποθεσίες είναι το **Μπιζάνι** και το **Καλπάκι**.

2) **Επαρχία Κονίτσης**. Πρωτεύουσα ή **Κόνιτσα** με 2.000 κατοίκους.

3) **Επαρχία Μετσόβου**. Με πρωτεύουσα το **Μέτσοβο**.

4) **Επαρχία Παγωνίου**. Με πρωτεύουσα το **Δελβινάκι**.

Νομός Θεσπρωτίας. Έχει έκταση 1.000 τετρ. χιλιομέτρα και αποτελείται από δύο επαρχίες: **Θυάμιδος** και **Παραμυθιάς**.

1) **Επαρχία Θυάμιδος**. Πρωτεύουσα της επαρχίας και του νομού είναι η **Ήγουμενίτσα**, μικρή πόλη κοντά στη θάλασσα. Άλλα αξιόλογα χωριά της επαρχίας είναι οι **Φιλιάτες** και η **Σαγιάδα**.

2) **Επαρχία Παραμυθιάς**. Πρωτεύουσα είναι η **Παραμυθιά** με 2.500 κατοίκους. Αξιόλογες κωμοπόλεις της επαρχίας είναι το **Μαργαρίτι** και η **Πάργα**.

Νομός Κερκύρας. Έχει έκταση 650 τετρ. χιλιομέτρα και 120 χιλ. κατοίκους, αποτελείται δε από δύο επαρχίες, **Κερκύρας** και **Παξών**. Η πρώτη επαρχία αποτελείται από το νησί της Κερκύρας, η δεύτερη από τα νησιά **Παξός** και **Αντίπαξος**.

1) **Επαρχία Κερκύρας**. Πρωτεύουσα της επαρχίας και του νομού είναι η **Κέρκυρα**, με ώραίο λιμάνι. Είναι ώραία πόλη και στολίζεται με μεγάλες πλα-

τείες, κήπους και ώραία χτίρια, όπως το ανάκτορο **Αχιλλείου**, το δημαρχείο, το θέατρο, ο ναός του Αγίου Σπυριδώνα, τα μουσεία, το Ωδείο και ο Βιβλιοθήκη, που δίνουν στην Κέρκυρα την όψη ευρωπαϊκής πόλεως. Κατά τον πόλεμο έπαθε μεγάλες καταστροφές.

Αξιόλογες κωμοπόλεις της Κερκύρας είναι: Η **Λευκίμμη**, ο **Άγιος Ματθαίος**, οι **Άργυράδες**, το **Γαστούρι**, οι **Άγιοι Δέκα** κ. ά.

2) **Επαρχία Παξών**. Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι ο **Γάιος**.

Νομός Κεφαλληνίας. Έχει έκταση 885 τ. χ. και 70 χιλ. κατοίκους, αποτελείται δε από 4 επαρχίες: **Κραναίας**, **Πάλης**, **Σάμης**, και **Ιθάκης**.

1) **Επαρχία Κραναίας**. Πρωτεύουσα της επαρχίας

και του νομού είναι η **Αργοστόλι**, με ένα από τα μεγαλύτερα και πιο ασφαλισμένα λιμάνια της Ελλάδος, πόλη με ώραίες οικοδομές, δρόμους καθαρούς και ώραίους κήπους, αν και στον πόλεμο έπαθε ζημιές. Έχει μουσείο, βιβλιοθήκη και γυμνάσιο. Οι κάτοικοι του Αργοστολίου φθάνουν τις 10 χιλ.

*Άλλες κωμοπόλεις της επαρχίας είναι τα **Βαλομάτα**, **Δελινάτα**, **Φαρακιάτα** κλπ.

2) **Επαρχία Πάλης**. Πρωτεύουσα το **Ληξούρι**, με 5.500 κατοίκους.

3) **Επαρχία Σάμης**. Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι η **Σάμη** (Αιγιαλός) και τα σπουδαιότερα χωριά είναι η **Άγια Ειρήνη** και το **Φισκάροδο**.

4) **Επαρχία Ιθάκης**. Πρωτεύουσα της επαρχίας, που αποτελείται από το όμώνυμο νησί, είναι η **Ιθάκη**.

Άσκησεις.

Ο χάρτης της Δυτικής Στερεάς, Ελλάδος, της Ήπειρου και των νησιών έγινε με κλίμακα 1: 480.000. Δηλ. 1 πόντος στο χάρτη είναι 480.000 πόντοι στην πραγματικότητα ή 4.800 μέτρα.

Ξέροντας αυτό οι μαθητές να υπολογίσουν τις αποστάσεις μεταξύ διαφόρων πόλεων και χωριών της περιοχής κατ' εἴδειά γραμμῆ.

Η Πρέβεζα.

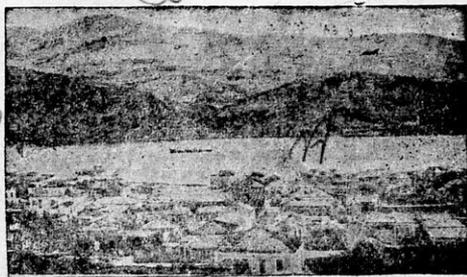

Τὰ Ἰωάννινα.

Ἀριστερὰ μέσα στὴ λίμνη εἶναι τὸ Φρούριο τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Εἰς τὸ βάθος εἶναι τὸ βουνὸ Μιτσικέλι.

Ἡ Κέρκυρα.

Τὸ Ἀργοστόλι.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Α'—ΦΥΣΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Όση και έκταση. Η Θεσσαλία βρίσκεται στη μέση περίπου της Ελλάδος προς τα βόρεια της Στερεάς και έχει έκταση 13,334 τετρ. χιλιόμετρα.

Όρη. Ο **Όλυμπος** με ύψος 2918 μέτρα, το ψηλότερο όρος της Ελλάδος. Το **Τιτάριον** (1850 μ.). Η οροσειρά της **Πίνδου** σχηματίζει τα **Καμβούνια** (1600 μ.), τον **Κόζακα** (2200), τα **Άγραφα** (2050), την **Όθρυν** (1700). Άλλα όρη της Θεσσαλίας είναι η **Όσσα** (Κισσαβός) με ύψος 1980 μέτρα και το **Πήλιο** με 1620.

Άνεμοι και θερμοκρασίες. Η Θεσσαλία είναι αποκλεισμένη από τη θάλασσα με ψηλά βουνά και γι' αυτό στα παράλια της δεν σχηματίζονται ούτε η απόγαιος, ούτε η θαλασσία αύρα, εκτός από το Βόλο. Γι' αυτό και το καλοκαίρι στις πεδιάδες της Θεσσαλίας κάνει μεγάλη ζέση. Στη Λάρισα π.χ. και τα Τρίκαλα

μοι αυτοί επάνω στα βουνά είναι πολλοί και μικροί. Όσο όμως κατεβαίνουν προς την πεδιάδα ενώνονται και σχηματίζουν μεγαλύτερους. Άλλα και αυτοί δλοι ενώνονται στο τέλος και σχηματίζουν ένα μόνο ποταμό πολύ μεγάλο, τον **Πηνειό**. Αυτό γίνεται και για το λόγο ότι δλόκληρη η Θεσσαλική πεδιάδα έχει μόνο ένα άνοιγμα προς τη θάλασσα. Ο Πηνειός ηγνάει από το **Ζυγιά** και αφού περάση δλόκληρη την πεδιάδα της Θεσσαλίας, σαν ένα τεράστιο φίδι, χύνεται στη θάλασσα από την κοιλάδα των **Τεμπών**, κοντά στο χωριό **Τσάγχι**.

Στόν Πηνειό χύνονται πολλοί παραπόταμοι, οι όποιοι ηγνάζον από τα βουνά που κλείνουν δλόγυρα τη Θεσσαλία. Οι σπουδαιότεροι είναι τα ποτάμια της **Καστανιάς** και του **Κινοβού**, δ **Πορταϊτικος** και δ **Ενιπιάς**. Ο ποταμός αυτός πριν νά ένωθι με τον Πηνειό δέχεται τα νερά άλλων παραποτάμων, από τους όποίους κυριότεροι είναι δ **Καλένδης**, **Πάμι-**

Η Λάρισα.

ή συνηθισμένη (μέση θερμοκρασία) του καλοκαιριού είναι +27°. Το χειμώνα από τα γύρω βουνά κατεβαίνουν άνεμοι ψυχροί. Οι άνεμοι αυτοί μέσα στην πεδιάδα δεν βρίσκουν κανένα εμπόδιο. Γι' αυτό και φυσούν με μεγάλη όρμη και προκαλούν δυνατά κρύο. Έτσι στη Λάρισα και στα Τρίκαλα η μέση θερμοκρασία του χειμώνα είναι +5°, ενώ στο Βόλο είναι +8°.

Βροχές και χιόνια. Όταν στη Θεσσαλία φυσούν ανατολικοί άνεμοι παρασύρουν πολλούς υδρατμούς από το Αιγαίο πέλαγος και τους φέρνουν πάνω από τη Θεσσαλική πεδιάδα, ώσπου να φθάσουν τις ανατολικές πλαγιές της Πίνδου. Εκεί οι άτμοι αυτοί έμποδίζονται να προχωρήσουν, κρυώνουν, πυκνώνονται και γίνονται βροχή. Γι' αυτό στην Πίνδο και την πεδιάδα των Τρικάλων το ύψος της βροχής φθάνει τότε 75 πόντους (0,75 μ.), ενώ επάνω στην Πίνδο φθάνει το 1,20 μ. Σε λίγα μέρη της Ελλάδος βρέχει τόσο πολύ.

Έπίσης στα όρη της Θεσσαλίας χιονίζει πολύ. Πολλά δέ από τα χιόνια αυτά, ιδίως στα ψηλότερα βουνά, διατηρούνται και το καλοκαίρι.

Ποταμοί και λίμνες. Τα χιόνια και οι βροχές της Θεσσαλίας σχηματίζουν πολλούς ποταμούς. Οι ποτα-

μοί, δ **Όνόγανος** (Σοφαδϊτικος) και δ **Άπιδανός** (Φαρσαλϊτικος). Άλλοι παραπόταμοι είναι δ **Αηθαϊός** (Τρικκαλϊνός) και δ **Τσαρήςιος** (Ξεριάς). Όλοι αυτοί οι παραπόταμοι έχουν νερά χειμώνα-καλοκαίρι.

Όταν βρέχει πολύ οι παραπόταμοι του Πηνειού ξεχειλίζουν και πολλές φορές πλημμυρίζουν μεγάλες έκτασεις και προενούν μεγάλες καταστροφές, σχηματίζουν δέ και έλη. Έπίσης από τα πολλά νερά ξεχειλίζει και δ Πηνειός, όποτε οι καταστροφές είναι μεγαλύτερες.

Στη Θεσσαλία σχηματίζονται και οι λίμνες **Συνιάς**, που άνηκει μεν στη Φθιώτιδα, τα νερά της όμως χύνονται προς τη Θεσσαλία. Η **Βοιβηγής** ή **Κάρλα**, ή **Ασκουής** και η **Νεζερής**.

Άνάμεσα στον Όλυμπο και την Όσσα σχηματίζεται μια στενή κοιλάδα. Είναι τα **Τέμπη**. Δεξιά και άριστερά του στενού αυτού ύψωνονται πανύψηλα βουνά, που οι βράχοι σχηματίζουν μεγάλους γκρεμούς, που νομίζει κανείς πως θέλουν νά ένοσθουν και νά κλείσουν την κοιλάδα. Μέσα από τα Τέμπη περνά δ Πηνειός. Έπίσης απ' εκεί περνά η σιδηροδρομική γραμμή και δ άμαξιτός δρόμος που οδηγούν προς τη Μακεδονία.

*** Έδαφος.** Από όλη την έκταση της Θεσσαλίας 2500 τετρ. χλμ. (2.500.000 στρέμματα) είναι πεδιάδα, 1000 τετρ. χλμ. (1.000.000 στρέμματα) είναι χαμηλά ύψωματα και το υπόλοιπο είναι βουνό. Οι ποταμοί, οι λίμνες και τα έλη της Θεσσαλίας πίνουν μιά έκταση από 200 τετρ. χλμ. (200 χιλ. στρέμματα).

Οι πεδιάδες της Θεσσαλίας δεν έχουν δέντρα. Τα

○ Βόλος από αεροπλάνο.

βουνά της όμως σκεπάζονται από πυκνά δάση (από βαλανιθιές, δρυές, πεύκα και καστανιές, το δέ Πήλιο είναι κατάφυτο από ήμερα δέντρα (μηλιές, έλιές κ.ά.)

Β'—ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Προϊόντα και εισόδημα. Γεωργικά. Στη Θεσσαλία καλλιεργούνται 3 εκατομ. στρέμματα γης και παράγουν σιτάρι, καπνό, σαυτό, έλιές, φρούτα, λαχανικά κ.ά. που έχουν αξία 3.500 εκατ. προπολεμικές δραχμές. Μόνο τα σιτηρά φτάνουν τα δύο δισεκατομμύρια.

Κτηνοτροφικά. Στά μεγάλα λιβάδια της Θεσσαλίας έτρέφονταν προπολεμικά 3 εκατομ. περίπου ζώα, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Βόδια	45.000
Άγελάδες	40.000
Βουβάλια	5.000
Άλογα	55.000
Μουλάρια	15.000
Γαϊδούρια	45.000
Πρόβατα	1.200.000
Κατσίκια	500.000
Χοίροι	70.000
Πουλερικά	1.100.000

Τά ζώα αυτά έδιναν κάθε χρόνο εισόδημα 1 1/2 δισεκατομμύριο δραχμές. Σήμερα, ύστερα από τον πόλεμο, φαίνεται ότι τά ζώα αυτά είναι λιγότερα.

Δασικά. Τά δάση της Θεσσαλίας πίνουν μιά έκταση από 2.600.000 στρέμματα και έδιναν εισόδημα 25 εκατομ. δραχμές.

Αλιευτικά. Στη θάλασσα του Βόλου ψαρεύονται κάθε χρόνο περί τό 1 εκατομ. όκάδες ψάρια και στη λίμνη Κάρλα 500.000. Η αξία των ψαριών αυτών έφθανε τά 40 εκατομ. δραχμές.

Όσπετά. Στο έδαφος της Θεσσαλίας υπάρχει χρώμιο, λευκόλιθος, μάρμαρα και σίδηρο, αλλά σέ πολύ μικρές ποσότητες.

Βιομηχανικά. Στίς πόλεις της Θεσσαλίας έλειτούργουσαν και λειτουργούν και σήμερα αρκετά εργοστάσια. Τά προϊόντα τους προπολεμικά είχαν αξία 500 εκατομ. δραχμές.

Γενικά όλο τό εισόδημα της Θεσσαλίας προπολεμικά έφθανε τά 5 1/2 δισεκατομμύρια δραχμές.

Έμπόριο. Από τά προϊόντα της Θεσσαλίας εξα-

γονται σιτηρά, μήλα, κάστανα, λάδι, έλιές και άλλα, που προπολεμικά είχαν αξία 2 δισεκατομμύρια δραχμές, εισάγονται δέ μηχανήματα, ύψωματα, φάρμακα, άποικιακά και άλλα που είχαν την ίδια αξία. Τά σπουδαιότερα έμπορικά κέντρα της Θεσσαλίας είναι ό Βόλος και ή Λάρισα.

Συγκοινωνία. Οι σιδηρόδρομοι της Θεσσαλίας έχουν μήκος 350 χλμ. Άρχίζουν από τό Βόλο και φέρονουν ώς την Καλαμπάκα. Από τη Θεσσαλία επίσης περνά ή γραμμή Άθηνών—Θεσσαλονίκης. Η γραμμή όμως αυτή σήμερα δέν λειτουργεί. Έπίσης πολλοί άμαξιτοι δρόμοι συνδέουν τίς Θεσσαλικές πόλεις. Πυκνή επίσης είναι και ή θαλασινή συγκοινωνία από τό Βόλο.

Άσολιές των κατοίκων. Από τους κατοίκους της Θεσσαλίας ό περισσότερο άσολούνται στη γεωργία, έπειτα στην κτηνοτροφία και τη βιομηχανία, όπως φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα.

Γεωργία	140.000
Κτηνοτροφία	20.000
Βιομηχανία	35.000
Έμπόριο	15.000
Υπάλληλοι	25.000

Γ'. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Όλόκληρη ή Θεσσαλία διαίρεται σέ τέσσερις Νομούς, **Λαρίσης, Τρικάλων, Καρδίτσας και Μαγνησίας** (Βόλου). Έχει δέ περί τους 600 χιλ. κατοίκους.

1. **Νομός Λαρίσης.** Ο νομός Λαρί-

σης αποτελείται από έπαρχίες, **Λαρίσης, Άγνιάς, Φαρσάλων, Τυρνάβου** και **Έλασσόνος**.

Έπαρχία Λαρίσης. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι ή **Λάρισα**, χτισμένη στίς όχθες του Πηνειού. Έχει εργοστάσια πολλά, ώραιες πλατείες, ξενοδοχεία και ώραία κτίρια. Έκει έδρευέ ή νομαρχία και άλλες ανώτερες στρατιωτικές, δικαστικές και πολιτικές άρχες. Οι κάτοικοι της Λαρίσης φθάνουν τίς 30 χιλιάδες.

Η Μακρινίτσα.

Έπαρχία Τυρνάβου. Πρωτεύουσα είναι ό **Τύρναβος** με 6.000 κατοίκους. Άλλη σημαντική κομπούλη είναι ή **Ραψάνη**.

Έπαρχία Έλασσόνος. Πρωτεύουσα είναι ή **Έλασσόνα** με 3.000 κατοίκους. Άλλη κομπούλη είναι ή **Τσαγιτσάνη**.

Έπαρχία Άγνιάς. Πρωτεύουσα ή **Άγνιά** με 3.000 κατοίκους.

Έπαρχία Φαρσάλων. Πρωτεύουσα τά **Φάρσала** με 3.500 κατοίκους.

2. **Νομός Μαγνησίας.** Ο νομός αυτός αποτελεί-

ται από 2 έπαρχίες: **Μαγνησίας** και **Άλμυρού**.

Έπαρχια Μαγνησίας. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι ο **Βόλος** με 50 χιλ. κατοίκους. Είναι πόλη παράλια, με ωραίο και ασφαλισμένο λιμάνι, μία από τις εμπορικότερες πόλεις της Ελλάδος. Έχει πολλά εργοστάσια με πολλούς εργάτες και είναι σπουδαίο βιομηχανικό κέντρο.

Η πόλη είναι ωραία, με ωραίο αγέδιο, ωραίους δρόμους και ωραία κτίρια, όπου εδρεύουν ο νομάρχης και άλλες ανώτερες πολιτικές και στρατιωτικές αρχές.

Αξιόλογες κομποπόλεις της έπαρχίας είναι: το **Βελεστίνο** με 3.000 κατοίκους, η **Ζαγορά** (3.000), η **Μακρυνίτσα** (2.500), οι **Μηλιές** και η **Πορταριά** (όλα αυτά

"Άλλες κομποπόλεις είναι: ο **Παλαμῆς** με 4.000 κατοίκους, το **Μουζάκι**, οι **Σοφάδες**.

Ιστορία της Θεσσαλίας. Η Θεσσαλία, πριν από πολλές χιλιάδες χρόνια, ήταν λίμνη, γιατί τα βουνά Όλυμπος και Όσσα ήταν ενωμένα και δεν υπήρχε άνοιγμα προς τη θάλασσα. Κάποτε θά έγινε πολύ δυνατό σεισμός και τα βουνά έχωρισθησαν, έσχηματίσθηκε η κοιλάδα των Τεμπών και τα νερά της λίμνης από το άνοιγμα εκείνο έχώθησαν στη θάλασσα.

Η Θεσσαλία ήταν πατρίδα του Άχιλλέα, του Πηλέα, του Ίάσονα, του Αδμήτου και της Άλκηστης. Ο σημερινός Βόλος είναι η αρχαία Ίωλκός. Η Θεο-

Τα Μετέωρα.

Βόλεια από την Καλαμάκα έφρονται βράχοι απόκορημοι, τα Μετέωρα. Στις κορυφές τους είναι κτισμένα μοναστήρια, ενά οποία ανεβαίνουν μέσα σε καλάθια που τα ανεβάζουν με μαγκάνι, όπως τους κουβάδες το νερό από το πηγάδι.

τά χωριά, εκτός από το Βελεστίνο, βρίσκονται άπάνω στο Πήλιο).

3. **Νομός Τρικκάλων.** Ο νομός αυτός αποτελείται από δύο έπαρχίες: **Τρικκάλων** και **Καλαμπάνας**.

Έπαρχια Τρικκάλων. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι τα **Τρίκκαλα**, με 20 χιλ. κατοίκους. Είναι έβρα του νομάρχη και άλλων πολιτικών και στρατιωτικών άρχων, χτισμένη στις όχθες του Ληθαίου ποταμού. Το χειμώνα οι κάτοικοι των Τρικκάλων πληθαίνουν, γιατί καταβαίνουν από τα βουνά πολλοί βοσκοί και μένουν στην πόλη.

Έπαρχια Καλαμπάνας. Πρωτεύουσα είναι η **Καλαμπάνα** με 3.000 κατοίκους. Κοντά στην πόλη αυτή βρίσκονται τα **Μετέωρα**, βράχοι μοναχικοί και πανύψηλοι, άπάνω στους οποίους είναι χτισμένα μοναστήρια. Το ανέβασμα στα μοναστήρια αυτά γίνεται με δίχτυ ή με ανεμόσκαλα.

4. **Νομός Καρδίτσας.** Ο νομός αυτός αποτελείται από μία μονάχα έπαρχια, την έπαρχια **Καρδίτσας**. Πρωτεύουσα είναι η **Καρδίτσα** με 10 χιλ. κατοίκους.

σαλία έλευθερώθηκε από τους Τούρκους το 1881 χωρίς πόλεμο.

Σημείωση. Ο χάρτης της Θεσσαλίας έγινε με κλίμακα 1 προς 635.000 (1 : 635.000). Δηλαδή ένας πόντος στο χάρτη αντιστοιχεί προς 635 χιλ. πόντους στο έδαφος της Θεσσαλίας ή 6.350 μέτρα, 2 πόντοι είναι 2x6.350=12.700 μέτρα και ούτω καθ'έξής.

Άσκήσεις.

1. Μετρώ στο χάρτη και εϋθείαν γραμμή και βρίσκω ότι ο Βόλος απέχει από τη Λάρισα 8 πόντους. Στην πραγματικότητα πόσο απέχουν αυτές οι δύο πόλεις;

Νά εύρουν οι μαθητές με την κλίμακα πόσο απέχουν μεταξύ των ο Βόλος και τα Τρίκκαλα, η Λάρισα και τα Τρίκκαλα, η Λάρισα και η Καρδίτσα και άλλες πόλεις πάντοτε σε εϋθείαν γραμμή.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ ΚΑΙ ΖΑΚΥΝΘΟΣ

Όση και έκταση. Η Πελοπόννησος βρίσκεται στο νοτιότερο μέρος της Ελλάδος και έχει έκταση 22 χιλ. τετραγωνικά χιλιόμετρα. Στη γεωγραφική περιοχή της Πελοποννήσου ανήκουν και τα νησιά: **Ζάκυνθος**, με έκταση 403 τetr. χιλόμε., **Υψα** (56 τetr. χιλόμε.), **Σπέσιος** (22 τetr. χιλόμε.), **Κύθηρα** (277 τetr. χιλόμε.), **Πάρος** (31 τetr. χιλόμε.) και τα μικρά νησάκια **Αντικύθηρα** και **Σφακτηρία**.

Πημείωση. Τα Αντικύθηρα βρίσκονται πολύ νότια της Πελοποννήσου και γι' αυτό δέν σημειώνονται στο χάρτη. Επίσης από τα Κύθηρα σημειώνεται μόνο ένα μέρος.

Όρη. Τα όρη της Πελοποννήσου είναι: **ο Παναγαϊκόβ** ή **Βοτιάς** με ύψος 1.930 μέτρα, ο **Έρμιονθος** ή **Όλιγός** (2.225 μ.), η **Φολιά** (700 μ.), τα **Αρσάνια** ή **Χελιδιά** (2.335 μ.), η **Κυλλήνη** ή **Ζήρια** (2.375 μ.), το **Λόρκειο** (1.800 μ.), το **Δοσεικόιο** (1.770), το **Μαϊναλον** (1.890 μ.), το **Αόκαιο** (1.420 μ.), τα **Νάια** (1.400 μ.), το **Ταυγετος** (2.400 μ.), το **Πάργατος** (1.850 μ.), το **Αρακύντιο** (1.200 μ.), το **Δίδυμο** (1.100 μ.). Στη Ζάκυνθο υπάρχουν χαμηλά όρη. Το υψηλότερο είναι ο **Βραχιάνας** με ύψος 750 μέτρα.

Άνεμοι και θερμοκρασία. Στα παράλια της Πελοποννήσου, που γύρω-γύρω έχουν θάλασσα, η απόγειος και η θαλασσία αέρα σχηματίζονται κανονικά. Γι' αυτό και η θερμοκρασία της περιοχής είναι κανονική. Η συνηθισμένη (μέση) θερμοκρασία στην Πελοπόννησο είναι +17,5°. Γι' αυτό το μέν καλοκαίρι είναι βροσερό, ο δέ χειμώνας ήμερος. Μόνο στην Αρκαδία κάνει όπουδήποτε δυνατό κρύο το χειμώνα.

Οι διάφοροι άνεμοι παρασύρουν τους όβρατους από όλα τα μέρη και τους φέρνουν ως τα όρη της Πελοποννήσου. Εκεί ψυχάνουν, συμπυκνώνονται και μεταβάλλονται σε βροχή. Γι' αυτό στην Πελοπόννησο το ύψος της βροχής που πέφτει όλο το χρόνο φθάνει τους 77 πότους (0,77 μ.). Επίσης η ύγρασία είναι μικρή.

Η κανονική θερμοκρασία, η λίγη υγρασία και οι κανονικοί άνεμοι κάνουν το κλίμα της Πελοποννήσου όμοιο. Μόνο στα παράλια και στις πεδιάδες, όπου σχηματίζονται έλη, το κλίμα είναι νοσηρό.

Ποταμοί και λίμνες. Οι βροχές που πέφτουν στην Πελοπόννησο και τα χιόνια των βουνών της σχηματίζουν πολλούς ποταμούς και πολλούς χειμάρρους. Οι σπουδαιότεροι από τους ποταμούς είναι: ο **Κυάθιος**, ο **Βουραϊκός**, ο **Σελινόυς**, ο **Γλαϊνός**, ο **Πηγεϊός**, ο **Αλφειός**, ο **Νέδας**, ο **Πάμισος**, ο **Νέδων**, ο **Ευρύταος**, ο **Αρσάνιος** και ο **Ιναχός**.

Εναέσια από **Αρσάνια** και στην **Κυλλήνη**, σε ύψος 700 μέτρα, σχηματίζεται η λίμνη **Φενεή**. Αυτή έλλοτε έχει πολλά νερά και σκεπάζει μεγάλη έκταση και άλλοτε ξηραίνεται και μοιάζει περισσότερο με βάλτους και έλη. Τα νερά της φεύγουν από **μέτα μαυρόβόθρα** και άφοο προχωρήσουν κάμποσο κάτω από τη γη, βγαίνουν πάλι στην επιφάνεια και σχηματίζουν τον ποταμό Λάδωνα. Πιο ανατολικά από τη Φενεή σχηματίζεται η λίμνη **Συναφαλία**, σε ύψος 625 μέτρα. Στο βάθος του Αρρολικού κόλπου άπεναντι στο Ναύπλιο σχηματίζονται έλη σε μεγάλη έκταση. Τα έλη αυτά στην αρχαία εποχή έρχματίζαν τη λίμνη **Λέρνη**, όπου ζούσε η **Λερναία Υδρα**.

Έδαφος. Το κεντρικό και βόρειο μέρος της Πελοποννήσου είναι όρεινο. Κοντά στα παράλια όμως σχηματίζονται πεδιάδες, άλλες μικρότερες και άλλες μεγαλύτερες, άλλες άλες παρά άλλες υβώρες. Επίσης η περιοχή της **Τριγίας** και της **Τριπόλεως** είναι πολύ εύφορα όροπέδια.

Προϊόντα και εισοδήματα. Γεωργικά Στην Πελοπόννησο καλλιεργούνται 3.500.000 στρέμματα γης, όπου παράγονται όλα σχεδόν τα γεωργικά προϊόντα άφθονα και σε καλή ποιότητα. Έτσι στη βόρειο και

δυτική παράλια της Πελοποννήσου, από την Κόρινθο έως την Καλαμάτα, παράγονται σταφίδα, σταφύλια, έλιες, σιτηρά, σόκα και διάφορα φρούτα. Στη Λακωνία παράγονται δημητριακά, μπαμπούα και έλεκτεο λάδι. Στην Τριγία σιτηρά και πατάτες και στο Άργος σιτηρά και άφθονα και πρώζια λαχανικά (ντομάτες, πεπόνια κλπ.).

Η άξια των γεωργικών προϊόντων της Πελοποννήσου φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Προϊόντα	Άξια σε δραχ.
Σταφίδα και σταφύλια	1.100.000.000
Σιτηρά και όσπρια	400.000.000
Λάδι και έλιες	400.000.000
Σόκα	80.000.000
Λαχανικά	70.000.000
Καπνός	35.000.000
Διάφορα άλλα	100.000.000

Κτηνοτροφικά. Σε όλόκληρη την Πελοπόννησο και τη Ζάκυνθο τρέφονται περί τα 7.500.000 ζώα μικρά και μεγάλα ως εξής:

Βόδια	65.000	Κατοίκες	800.000
Άλογα	75.000	Χοίροι	150.000
Μουλάρια	50.000	Πουλερικά	2.600.000
Γαϊδοφάρια	35.000	Κουνέλια	2.000.000
Πρόβατα	1.500.000		

Από τα ζώα αυτά περί τις 150 χιλιάδες ζουν στη Ζάκυνθο, όλα δέ τα άλλα στην Πελοπόννησο με την ίδια αναλογία περίπου σε όλους τους νομούς. Τα ζώα αυτά έβιναν προπολεμικά εισόδημα 600 εκατομμυρίων δραχμής.

Λασικά. Τα δάση της Πελοποννήσου έχουν έκταση 3.500.000 στρέμματα και δίνουν κάθε χρόνο εισόδημα 250.000.000 δραχμής.

Άλιευτικά. Η Πελοπόννησος έχει ολόγυρά της θάλασσα και σχηματίζει πολλούς κόλπους, όπου ψαρεύονται πολλά ψάρια. Επίσης πολλά ψάρια ψαρεύονται στα έχθυροφάρια της Μανωλάδος και της Αγουλιντίας. Τα ψάρια αυτά φθάνουν σε βάρος το 1.000.000 κλάδες και έχουν άξια περίπου 25.000.000 δραχμής.

Όρυκτά. Τα μεταλλεύματα της Πελοποννήσου είναι λίγα και φτωχά. Κοντά στην Κορώνη υπάρχει λιγνίτης λίγος. Έχει όμως η Πελοπόννησος πολλά **λαμαϊνά λουτρά** (μπάνια) στα Μέθανα, Καϊάφα, Κυλλήνη που δίνουν εισόδημα 30 εκατομμ. το χρόνο. Στην Πελοπόννησο ανήκουν και τα λουτρά του **Λουσεραίου**, όπου πηγαίνουν κάθε χρόνο παρά πολλοί άρρωστοι και άφηνουν ένα εισόδημα από 50 εκατομμ. δραχμής.

Βιομηχανικά. Στην Πελοπόννησο λειτουργούν πολλά βιομηχανικά εργοστάσια, όπως φαντοουρεία, κλωστήρια, εργοστάσια καθαρισμού της σταφίδας, έλευροβόλια, έλαιουρεία, χαρτοποιεία κ.ά. Τα βιομηχανικά προϊόντα των εργοστασίων αυτών είχαν προπολεμικά άξια 1.200.000.000 δραχμής.

Γενικά όλο το προπολεμικό εισόδημα της Πελοποννήσου από όλα τα προϊόντα της είχε άξια πριν από τον πόλεμο 4.500.000.000 δραχμής.

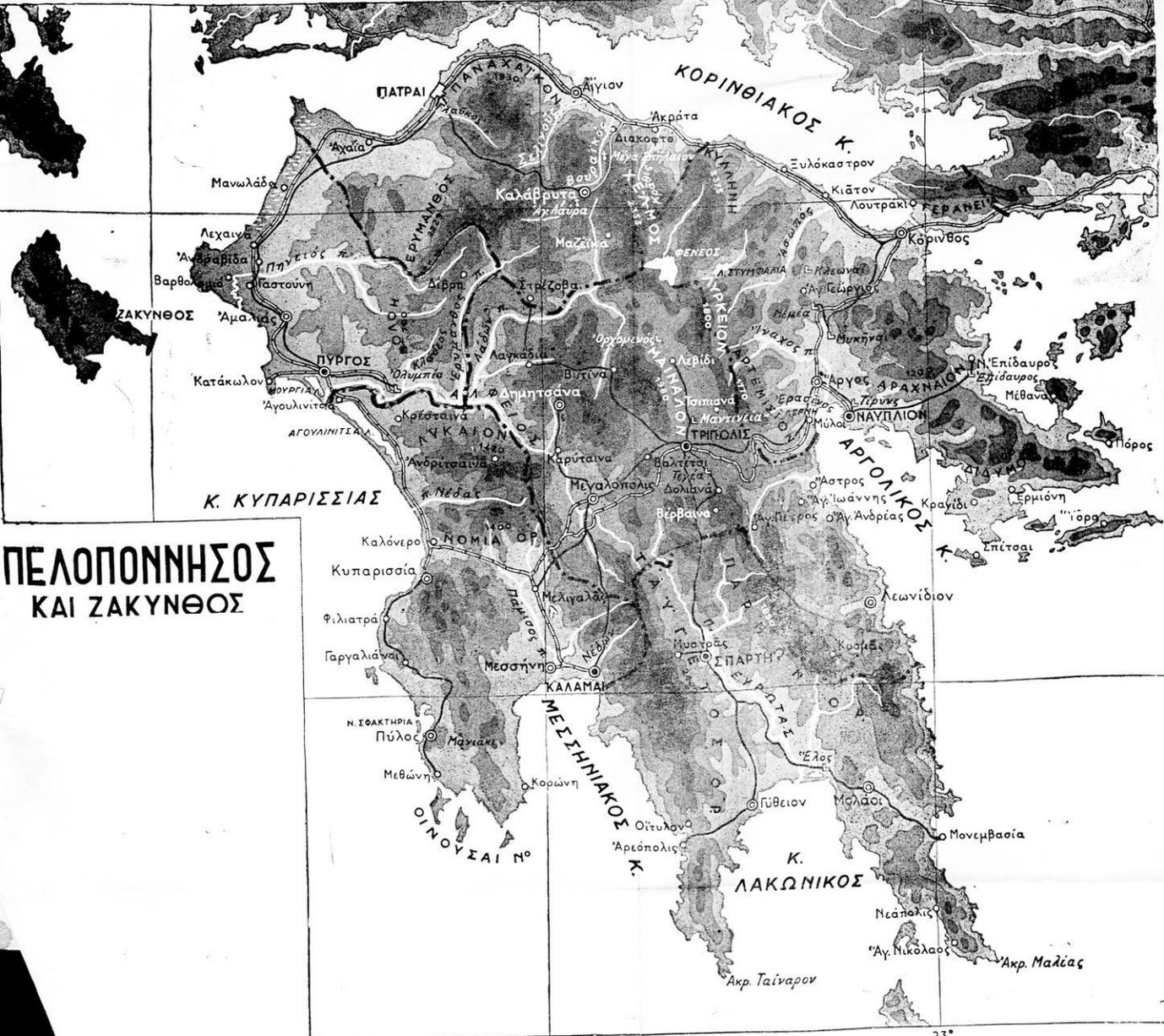
Έμπόριο. Η Πελοπόννησος έξάγει στο έξωτερικό μεγάλες ποσότητες σταφίδας, λαδιού και σόκων. Επίσης από εκεί μεταφέρονται στην Αθήνα, επειδή είναι κοντά, μεγάλες ποσότητες από διάφορα γεωργικά και άλλα προϊόντα (σταφίδα, σταφύλια, λαχανικά κλπ.). Επίσης εισάγονται στην Πελοπόννησο προϊόντα τα όποια δέν παράγει ο τόπος (μηχανές, ρύζι, καφέ, κ. ά.). Έχει λοιπόν η Πελοπόννησος σημαντικό εισαγωγικό και έξαγωγικό έμπόριο. Τα σπουδαιότερα έμπορικά λιμάνια της Πελοποννήσου είναι του Αιγίου, των Πατρών, του Κατακόλου και των Καλαμών.

Συγκοινωνία. Οι σιδηροδρομικές γραμμές της

21°

22°

23°

**ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ
ΚΑΙ ΖΑΚΥΝΘΟΣ**

22°

23°

Ν. ΚΡΗΤΗ

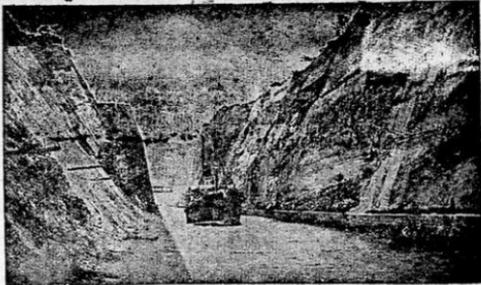
ΚΡΗΤΙΚΟΝ

ΠΕΛΑΓΟΣ

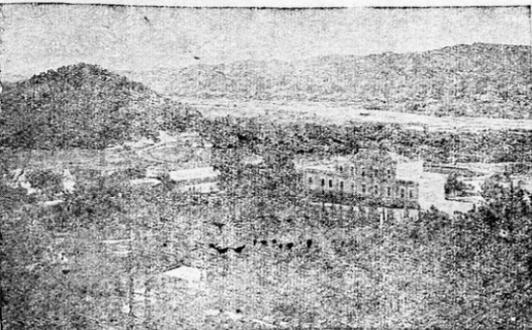

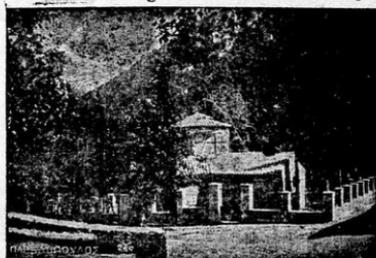
Η νήσος "Υδρα."

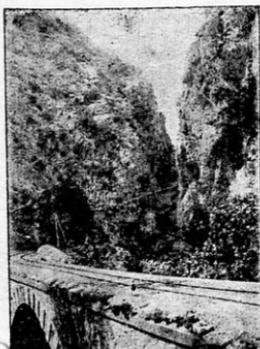
Ο ισθμός της Κορίνθου.

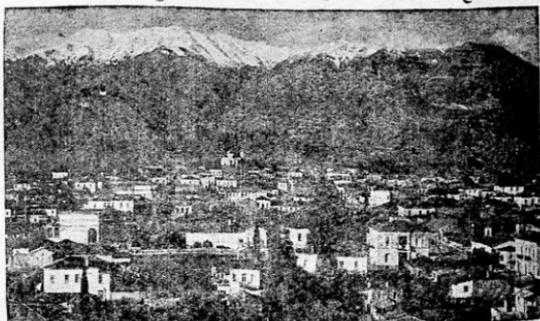
Η Όλυμπια

Η Αγία Λαύρα.

Πρόσφορο, προς τα Καλάβρυτα.

Η Σπάρτη (εις τὸ βάθος φαίνεται ὁ Ταβυετος).

Τὸ Ἄργος (ἐπάνω στὸ λόφο εἶναι ἡ Ἀκρόπολις τοῦ Ἄργους).

Πελοποννήσου έχουν μήκος 767 χιλιόμετρα.

Οι αμαρτίτοι δρόμοι έχουν μήκος 3.000 χιλιόμετρα και συνδέουν τις σπουδαιότερες πόλεις και κωμοπόλεις της Πελοποννήσου.

Επίσης καλή συγκοινωνία γίνεται από τα διάφορα λιμάνια της Πελοποννήσου και με το εξωτερικό και με το εξωτερικό.

Άγροί των κατοίκων. Από τους κατοίκους της Πελοποννήσου περισσότεροι από 420.000 είναι οι εργαζόμενοι σε διάφορα επαγγέλματα. Οι περισσότεροι ασχολούνται στη γεωργία, κτηνοτροφία και βιομηχανία, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Είς τη γεωργία	280.000
» » κτηνοτροφία	40.000
» » βιομηχανία	60.000
» το εμπόριο	30.000
» τα άλλα επαγγέλματα	20.000

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ

Η Πελοπόννησος έχει πληθυσμό 1.300.000 κατοίκους και διαιρείται σε 6 νομούς. Η Ζάκυνθος αποτελεί ιδιαίτερο νομό. Οι νομοί αυτοί είναι οι εξής:

1. Νομός Άργολίδος και Κορινθίας. Έχει έκταση 4.793 τετρ. χιλιόμετρα και περί τις 200 χιλ. κατοίκους. Διαίρεται σε 5 έπαρχιες, τις εξής: *Ναυπλίας, Άργους, Κορινθίας, Σπτεσών και Ήρμιονίδος* και Ύδρας.

Έπαρχία Ναυπλίας. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι το Ναύπλιο με 7.000 κατοίκους. Έχει μένουσι οι ανώτερες άρχες του νομού (νομάρχης, έφετες, πρωτοδικείο κλπ.). Από το 1827 ως το 1835 το Ναύπλιο ήταν πρωτεύουσα της Έλλάδος. Κωμόπολη της έπαρχίας είναι η *Νέα Επίδαυρος*.

Έπαρχία Άργους. Πρωτεύουσα είναι το Άργος. Βρίσκεται στη μέση της άργολικής πεδιάδος που είναι εφοροτάτη. Παράγει δε άβρονα προϊόντα και ίδιως πρώτιστα λαχανικά. Έχει 12.000 κατοίκους.

Έπαρχία Κορινθίας. Πρωτεύουσα είναι η Κόρινθος, νέα και όμοια πόλη, γιατί το 1928 καταστράφηκε από σεισμούς και ζαχαγώτιση. Τα νέα σπίτια είναι άντισεισμικά. Οι κάτοικοι της φθάνουν τις 10.000. Στην άρχαιότητα ήταν μεγάλη, πλούσια και δυνατή πόλη.

Κωμοπόλεις της ίδιας έπαρχίας είναι οι *Άγιος Γεώργιος, το Λοντράκι, το Κιάτο, το Σιλόκαστρο*.

Έπαρχία Σπτεσών και Ήρμιονίδος. Πρωτεύουσα της έπαρχίας είναι οι *Σπτεσσες* με 3.500 κατοίκους. Άλλες κωμοπόλεις είναι η *Ήρμιόνη* και το *Κρανίδι*.

Έπαρχία Ύδρας. Πρωτεύουσα είναι η Ύδρα με 4 χιλ. κατοίκους.

2. Νομός Άρκαδίας. Ο νομός αυτός έχει έκταση 4.368 τετρ. χιλόμε. και 200 χιλ. κατοίκους περίπου. Διαίρεται σε τέσσερις έπαρχιες: *Μαντινείας, Γορυνίας, Μεγαλοπόλεως, και Κυνουρίας*.

Έπαρχία Μαντινείας. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι η Τρίπολη. Είναι χτισμένη σε ύψος 670 μέτρα. Το καλοκαίρι πηγαιίνουν εκεί για να παραθεριστούν πολλοί έλληνες και αψόνουν πολλά χρήματα στον τόπο. Στην Τρίπολη μένουν και οι ανώτερες άρχες του νομού. Άλλες κωμοπόλεις είναι το *Λεβίδι* και το *Βαλάντι*.

Έπαρχία Γορυνίας. Πρωτεύουσα είναι η *δημητσάνα* με 2.500 κατοίκους. Άλλες κωμοπόλεις είναι η *Καράναια, η Βυτία, τα Λαγκάδια*.

Έπαρχία Μεγαλοπόλεως. Πρωτεύουσα είναι η *Μεγαλόπολη* με 2.500 κατοίκους.

Έπαρχία Κυνουρίας. Πρωτεύουσα είναι το *Διωνίδιο* με 3.500 κατοίκους. Άλλες κωμοπόλεις είναι οι *Κουμάς, ο Άγιος Πέτρος, το Άστρος, ο Άγιος Ανδρέας, τα Βεββίαινα, τα Δοιτάνια*.

3. Νομός Άχατίας. Έχει έκταση 3.570 τετρ. χιλόμε. και 210 χιλ. κατοίκους. Διαίρεται σε τρεις έπαρχιες: *Πατρέων, Αιγιαλείας και Καλαβρύτων*.

Έπαρχία Πατρέων. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και

του νομού είναι η *Πάτρα*. Έχει όμοια τεχνητό λιμάνι. Έχει πολλά εργοστάσια και από το λιμάνι της εισάγονται και εξάγονται πολλά προϊόντα. Έχει 80 χιλ. κατοίκους και είναι έβρα των ανωτέρων άρχων του νομού. Άλλες κωμοπόλεις του νομού είναι η *Άχαία*.

Έπαρχία Αιγιαλείας. Πρωτεύουσα της έπαρχίας είναι το *Αίγιον*. Η περιφέρεια του παράγει μεγάλες ποσότητες έκλεκτης σταφίδας, της καλύτερης του κόμου, έκλεκτα σταφύλια, φρούτα, λάδι κ.ά. Οι κάτοικοι του φθάνουν τις 18.000. Άλλες κωμοπόλεις της έπαρχίας είναι η *Άνδράτα* και το *Διακοφτό*.

Έπαρχία Καλαβρύτων. Πρωτεύουσα είναι τα *Καλαβρύτα* που κατοστάρφθηκαν τελείως από τους Γερμανούς στην κατοχή. Άλλες κωμοπόλεις είναι τα *Μαζύτσια* και η *Σερέβοβα*.

4. Νομός Ήλείας. Έχει έκταση 1850 τετρ. χιλόμε. και 150.000 κατοίκους. Έχει μία έπαρχία, της *Ήλείας*.

Πόλεις. Πρωτεύουσα του νομού και της έπαρχίας είναι οι *Ήλιους*. Η περιφέρεια του είναι πολύ εφορητή. Είναι όμοια πόλη και έχει επίκειο το *Κατάκολο* με το οποίο συγκοινωνεί με σιδηρόδρομο. Οι κάτοικοι του φθάνουν τις 20 χιλ. *Αμυλιάς* με 14 χιλ. κατοίκους.

Κωμοπόλεις του νομού είναι: η *Άνδραβίδα, η Γασσούνη, η Μανωλάδα, η Άρχαία Ολυμπία, το Βαρθολομύ, το Κατάκολο, η Δίβρη*.

5. Νομός Λακωνίας. Έχει έκταση 4.130 τετρ. χιλόμε. και 160 χιλ. κατοίκους. Διαίρεται σε 4 έπαρχιες: *Λακεδαιμόνος, Γυθείου, Επίδαυρος Λιμηρᾶς και Οιτύλου*.

Έπαρχία Λακεδαιμόνος. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι η *Σπάρτη*. Είναι χτισμένη στη μέση μιας μεγάλης κοιλάδας, στους ανατολικούς πρόποδες του Ταυγέτου και στη δεξιά όχθη του Εωρῶτα ποταμού. Η περιφέρεια αυτή είναι πολύ εφορητή και παράγει πορτοκάλια, λάδι, μαλακτικά, σῦκα, κρασί, δημητριακά, ρύζι, πατάτες, λαχανικά και φρούτα. Έχει γυμνάσιο, πρωτοδικείο και είναι έβρα των ανωτέρων άρχων του νομού. Οι κάτοικοι της φθάνουν τις 7.500. Στην άρχαιότητα η Σπάρτη ήταν πόλη δυνατή, μεγάλη και ένδοξη.

Κοντά στη Σπάρτη βρίσκεται ο *Μυστράς*, όπου σώζονται σπουδαία έρείπια της βυζαντινής εποχής.

Έπαρχία Γυθείου. Πρωτεύουσα είναι το *Γυθέιο* με όμοιο λιμάνι και μεγάλη έμπορική κίνηση. Κάτοικοι 7.500.

Έπαρχία Επίδαυρος Λιμηρᾶς. Πρωτεύουσα είναι οι *Μολαί* με 2.500 κατοίκους. Άλλες κωμοπόλεις είναι η *Νεάπολη, η Μονεμβασιά* και ο *Άγιος Νικόλαος*.

Έπαρχία Οιτύλου. Πρωτεύουσα είναι η *Αρεόπολη*. Κωμόπολη είναι το Οίτυλο.

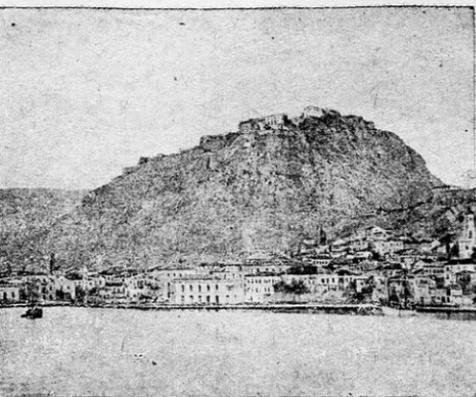
6. Νομός Μεσσηνίας. Έχει έκταση 3.406 τετρ. χιλόμε. και 270 χιλ. κατοίκους. Διαίρεται σε 5 έπαρχιες: *Καλαμών, Μεσσηνίας, Ολυμπίας, Πυλίας και Τριφυλίας*.

Έπαρχία Καλαμών. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι η *Καλαμάτα*. Η πόλη αυτή είναι χτισμένη στις όχθες του γειμάρρου Νέδωνα. Η περιφέρεια της είναι πολύ εφορητή και παράγει σε μεγάλες ποσότητες σταφίδα, λάδι, σῦκα και έσπεριδοειδή. Έχει δύο γυμνάσια και είναι έβρα των άρχων του νομού. Επίσης έχει όμοιους κήπους και άβρατες οικοδομές. Οι κάτοικοι της Καλαμάτας φθάνουν τις 40 χιλ.

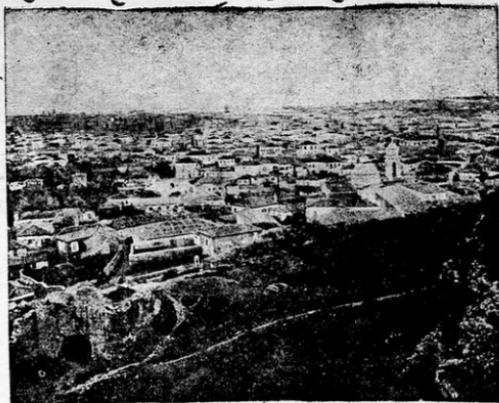
Έπαρχία Μεσσηνίας. Πρωτεύουσα της έπαρχίας είναι η *Μεσσήνη*. Είναι χτισμένη κοντά στη δεξιά όχθη του Παμίσου και όχι μακριά από τη θάλασσα. Η περιφέρεια της είναι πολύ εφορητή και έχει αρκετή έμπορική κίνηση. Οι κάτοικοι της φθάνουν τις 8 χιλ. Άλλη κωμόπολη της έπαρχίας είναι οι *Μεγαλιτάς*.

Έπαρχία Πυλίας. Πρωτεύουσα είναι η *Πύλος* με 2.500 χιλ. κατοίκους. Άλλες κωμοπόλεις είναι η *Μεθώνη* και η *Κορώνη*.

Έπαρχία Τριφυλίας. Πρωτεύουσα είναι η *Κυπαρισσία*. Είναι χτισμένη κοντά στη θάλασσα, με όμοιο

Τό Ναύπλιον.

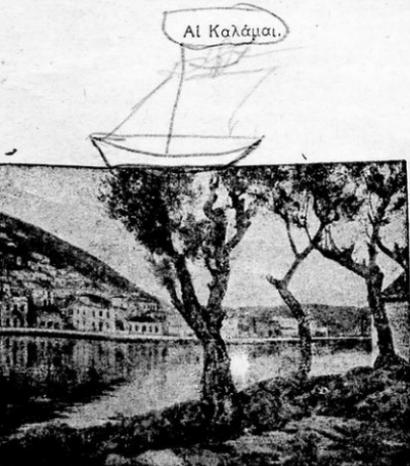
Ἡ Τρίπολις.

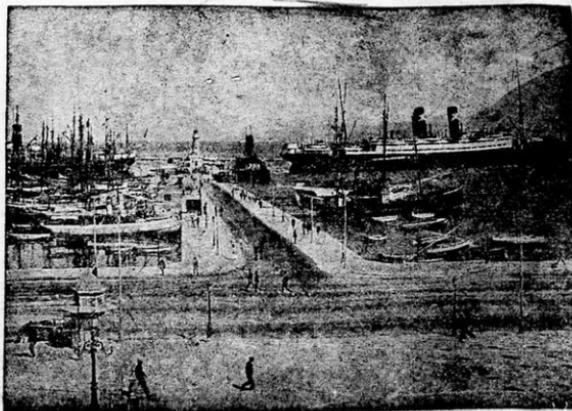
Αἱ Καλάμαι.

Ἡ Ζάκυνθος.

Τό Γόθειον.

Αἱ Πάτραι.

Κ Ρ Η Τ Η

Α'—ΦΥΣΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Θάλασσα και έκταση. Η Κρήτη είναι το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδος και βρίσκεται στο πιο νότιο μέρος της. Έχει έκταση 8.285 τετρ. χιλιόμετρα. Το μήκος της από τα ανατολικά στα δυτικά είναι 250 χιλιόμετρα και το πλάτος της από το βόρεια στο νοτιό 20 χιλιόμετ. περίπου κατά μέσον όρον.

Όρη. Τα όρη της Κρήτης είναι: Τα *Λευκά ή Μαδάρες* με ύψος 2.400 μέτρα, ή *Ίδη* ή *Ψηλορείτης* με 2.500, ο *Κέρυρας* με 1800 και η *Δείκτη* ή *Λασηθιώτικα βουνά* με 2.150.

Θερμοκρασίες και βροχές. Τα παράλια της Κρήτης είναι πεδινά. Γι' αυτό τα ρεύματα του αέρα σχηματίζονται εκεί κανονικά. Η μέση θερμοκρασία της Κρήτης είναι + 16°.

Οι άνεμοι παρασούρου αρκετούς υδρατμούς ως τα βουνά της Κρήτης, όπου φύονται και μεταβάλλονται σε βροχή. Έπειδή όμως τα όρη αυτά δεν είναι και πολύ μεγάλα, ώστε να μπορούν να κρατήσουν πολλούς υδρατμούς, οι βροχές στην Κρήτη δεν είναι πολλές. Οι περισσότερες βροχές πέφτουν το χειμώνα και το ύψος της βροχής όλου του έτους μόλις φθάνει τους 60 πόντους (0,60 μ.). Ανάμεσα στα βουνά της Κρήτης σχηματίζονται πολλές κοιλάδες. Μέσα από τις κοιλάδες αυτές σχηματίζονται δυνατοί άνεμοι που παρασούρου τους υδρατμούς και ξεραίνουν την ατμόσφαιρα. Γι' αυτό η υγρασία της Κρήτης δεν είναι μεγάλη (μόλις 66 βαθμούς).

Η ξερή ατμόσφαιρα της Κρήτης, οι αρκετά δυνατοί άνεμοι, οι λίγες βροχές, η θάλασσα που βρίσκεται όλογυρα και τα όρη κάνουν το κλίμα της Κρήτης πολύ ήγεινο.

Ποταμοί. Τα όρη της Κρήτης βρίσκονται στη μέση του νησιού και διευθύνονται από τ' ανατολικά στα δυτικά. Έπομένως οι ποταμοί που σχηματίζονται από τις βροχές διευθύνονται προς το βόρεια και προς το νότο. Έπειδή όμως το πλάτος του νησιού είναι μικρό, και οι ποταμοί αυτοί είναι μικροί και μοιάζουν περισσότερο με χειμάρρους παρά με ποταμούς. Οι κυριώτεροι είναι: ο *Ταυρωίνης*, ο *Πλατανιάς*, ο *Μυλοπόταμος*, ο *Γαλανός*, ο *Πλαυπέριμος*, ο *Καρτερός* και ο *Αποσελέμης*. Όλοι αυτοί διευθύνονται προς τα βόρεια.

μικρό λιμάνι και ζωηρή έμπορική κίνηση. Οι κάτοικοί της είναι 7.500. Άλλες κομποπόλεις είναι τα *Φιλιατρά* (10.000) και οι *Γαργαλιάνοι* (7.500).

Έπαρχια Όλυμπος. Πρωτεύουσα είναι η *Ανδρίτσαινα* με 2 χιλ. κατοίκους. Άλλες κομποπόλεις είναι τα *Κρέσταινα* και η *Αγιολινίτσα*.

7. Μοιάς Ζακύνθου. Έχει έκταση 403 τετρ. χιλόμετ. και 15 χιλ. κατοίκους, αποτελεί δε και μία έπαρχια. Πρωτεύουσα του νομού και της έπαρχίας είναι η *Ζάνθος*, χτισμένη στην παραλία. Είναι έδρα του νομάρχη και των άλλων αρχόν του νομού και έχει γυμνάσιο. Οι κάτοικοί της φθάνουν τις 12 χιλ.

Ίστορία της Πελοποννήσου. Στην πεδιάδα του Άργους και στην περιφέρεια που βρίσκεται γύρω της ύπηρχαν στην αρχαιότητα πολλές ονομαστές πόλεις: Το *Άργος*, οι *Μυκήνες*, η *Τίρυνθα*. Έπίσης στην κοιλάδα του Ευρώτα ποταμού αναπτύχθηκε η *Σπάρτη*, η οποία ήταν το ισχυρότερο στρατιωτικό κράτος της Άρχαιας Ελλάδος.

Στην Έλληνική Έπανάσταση του 1821 πρότοι οι Πελοποννήσιοι επανειστάσαν και έπολέμησαν γιά την Έλευθερία με μεγάλη γενναίότητα και ανέδειξαν ανδραειδους άντρες, όπως τον *Πατριάρχη Γρηγόριο τόν Ε'*, τόν *Θεόδωρο Κολοκοτρώνη*, τόν *Παπαφύσσα κ. ά.*

Πρός το νοτιά διευθύνονται ο *Καταεργάτης* και ο *Δηθάτος* και άλλοι μικρότεροι.

Έδαφος. Το κεντρικό μέρος της Κρήτης είναι όρεινό, τα παράλια όμως είναι πεδινά. Οι κυριώτερες πεδιάδες της Κρήτης είναι: της *Μεσσαράς*, με έκταση 250 τετρ. χιλιόμετρα, της *Ίεράπετρας*, τού *Έγκαιλιου*, τού *Μυλοποταμίου*, τού *Ρεθύμνου*, τού *Κισσάμου* και άλλες μικρότερες.

Προϊόντα και εισόδημα. *Γεωργικά.* Σε όλη την Κρήτη καλλιεργούνται 1.500.000 στρέμματα γής, όπου παράγονται όλα σχεδόν τα γεωργικά προϊόντα. Στόν παρακάτω πίνακα φαίνεται η παραγωγή της Κρήτης στα διάφορα προϊόντα και η προπολεμική των αξία.

Προϊόντα	Όκάδες	Άξία σέ όρχ.
Λάδι	20.000.000	500.000.000
Έλιές	25.000.000	200.000.000
Καπνός	5.000.000	150.000.000
Σταφίδα	12.000.000	250.000.000
Σταφύλια	10.000.000	
Κρασί	30.000.000	70.000.000
Όσπρια	7.000.000	
Σιτάρι	5.000.000	35.000.000
Κριθάρι	7.000.000	35.000.000
Σμιγιάδι	7.000.000	40.000.000
Πατάτα	9.000.000	25.000.000
Πορτοκάλια	8.000.000	30.000.000
Μανταρίνια		
Λεμόνια		
Καρποί και φρούτα		150.000.000
Χαρούπια	15.000.000	12.000.000

Κτηνοτροφικά. Η Κρήτη έχει σχετικά λιγότερα ζώα, όπως φαίνεται στόν παρακάτω πίνακα:

Ζώα	άριθ.	Ζώα	άριθ.
Βόδια	50.000	Μουλάρια	10.000
Άγιοπρόβατα	700.000	Γαϊδοέτρια	40.000
Άλογα	70.000	Χοίροι	40.000

Τα ζώα αυτά δίνουν κάθε χρόνο εισόδημα 100 εκατομμύρια δραχμές.

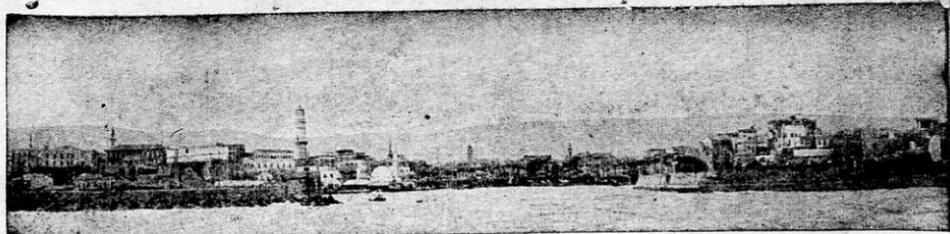
Άλιενικά. Στα παράλια της Κρήτης ψαρεύονται κάθε χρόνο περί τις 300 χιλ. όκάδες ψάρια που έχουν αξία 10 εκ. δραχμές περίπου.

Βιομηχανικά. Στις διάφορες πόλεις της Κρήτης λειτουργούν διάφορα εργοστάσια γιά να κατεργάζονται τα προϊόντα του νησιού, όπως άλευρομύλοι, έλαιοτριβεία, κονοεμποποιεία, σαπυνοποιεία κ.ά. Η αξία όλων των βιομηχανικών προϊόντων φθάνει τα 400 εκατομ. δραχμές.

Γενικά όλο το εισόδημα της Κρήτης φθάνει κάθε χρόνο τα 2 δισεκατομμύρια δραχμές.

Έμποριο. Το λάδι, οι έλιές, η σταφίδα, τα έσπερδοειδή, τα άμύγδαλα, τα κάστανα, τα χαρούπια και άλλα προϊόντα παράγονται στην Κρήτη σε μεγάλες ποσότητες. Όσα από τα προϊόντα αυτά πλεονάζουν εξάγονται από τα διάφορα λιμάνια και στέλνονται σε άλλα μέρη της Ελλάδος ή στο έξωτερικό. Εισάγονται δε στην Κρήτη προϊόντα που έχει ανάγκη, όπως άλευρο, ρύζι, ζάχαρη, καφές, ύφασματα, μηχανήματα, κ. ά. Υπάρχει έπομένως στην Κρήτη ζωηρό εισαγωγικό και εξαγωγικό έμπόριο. Η αξία των προϊόντων που εξάγονται από την Κρήτη φθάνει τα 250 εκατομμύρια δραχμές και εκείνων που εισάγονται τα 200 εκατομμύρια.

Συγκοινωνία. Τό μήκος των άμαξιδίων δρόμων της Κρήτης φθάνει τα 900 χιλιόμετρα. Το Έγκαιλιο έχει ένα από τα μεγαλύτερα και ώραιότερα τεχνητά

Τὰ Χανιά.

Τὸ Ἡράκλειον.

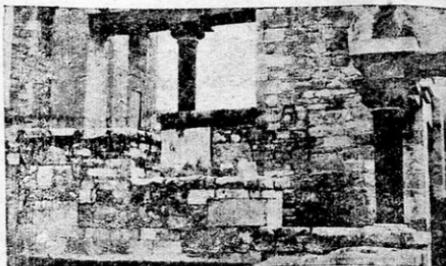
Ἡ Ἱεράπετρα.

Κνωσός (ὁ θρόνος τοῦ Μίνωα).

Τὸ Μουσεῖο τοῦ Ἡρακλείου ὅπου φυλάσσονται ἀρχαιοτῆτες τῆς Κνωσοῦ καὶ τῆς Φαιστοῦ.

Κνωσός (ἓνα μέρος ἀπὸ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Μίνωα).

λιμάνια τῆς Ἑλλάδος. Ἐπίσης σὲ διάφορα ἔλλα μέρη σχηματίζονται διάφορα μικρά λιμάνια. Οἱ δρόμοι καὶ τὰ λιμάνια ἐξυπηρετοῦν καλὰ τὴ συγκοινωνία τῆς Κρήτης.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ περισσότεροι ἐργαζόμενοι κάτοικοι τῆς Κρήτης ἀσχολοῦνται μὲ τὴ γεωργία, βιομηχανία, ἐμπόριο καὶ κτηνοτροφία.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Ἡ Κρήτη ἔχει 420.000 κατοίκους καὶ διαίρεται σὲ 4 νομούς: **Χανίων, Ρεθύμνης, Ἡρακλείου καὶ Λασιθίου.**

1. **Νομός Χανίων.** Ἴσχει ἔκταση 2404 τετ. χιλ. καὶ 120 χιλ. κατοίκους καὶ διαίρεται σὲ πέντε ἐπαρχίες: **Κυδωνίας, Ἀποκορώνου, Κισσάμου, Σελίνου καὶ Σφακίων.**

Ἐπαρχία Κυδωνίας. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, τοῦ νομοῦ καὶ ὅλης τῆς Κρήτης εἶναι τὰ **Χανιά.** Ἐἶναι χτισμένη κοντὰ στὴ θάλασσα, ἀλλὰ τὸ λιμάνι τῆς εἶναι μικρὸν, κατάλληλον μόνον γιὰ μικρὰ πλοία. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι τρικυμία τὰ πλοία ἀγκυροβολοῦν στὴ **Σούδα** ποῦ ἔχει πολὺ ἀσφαλισμένο λιμάνι. Ἡ Σούδα ἀπέχει ἀπὸ τὰ Χανιά 3 χιλιόμετρα περίπου.

Τὰ Χανιά εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Γενικοῦ Διοικητῆ Κρήτης, τοῦ Νομάρχου Χανίων καὶ ἄλλων ἀρχῶν. Κατὰ τὸν πόλεμον ἡ πόλις ἔπαθε μεγάλες καταστροφές· οἱ κάτοικοι τῆς φθάνουν τὴς 30 χιλ.

Κωμοπόλεις τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ **Σούδα** μὲ 1400 κατοίκους, τὸ μικρὸ ἱστορικὸ χωριὸ **Θέρμο**, οἱ **Λάκκοι** κ. ἄ.

Ἐπαρχία Ἀποκορώνου. Πρωτεύουσα εἶναι ὁ **Βάμος** μὲ 1000 κατοίκους. Ἄλλη κωμόπολις εἶναι ὁ **Φρές.**

Ἐπαρχία Κισσάμου. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Καστέλλι** μὲ 3000 κατοίκους.

Ἐπαρχία Σελίνου. Πρωτεύουσα ἡ **Κάνδαρος** μὲ 1000 κατοίκους.

Ἐπαρχία Σφακίων. Πρωτεύουσα εἶναι τὰ **Σφακιά.** Ἄλλα ἀξιόλογα χωριά εἶναι τὸ **Κολυμπάρι** καὶ τὸ **Ἀκίφου.**

Ἰημεύση. Στὸ χάρτη σημειώνεται τὸ ὄνομα **Κισσαμος**, ἐνῶ στὸ μέρος αὐτὸ βρίσκεται σήμερα τὸ **Καστέλλι.** Σ' αὐτὸ τὸ μέρος βρισκόταν στὴν ἀρχαιότητα ἡ πόλις Κισσαμος.

2. **Νομός Ρεθύμνης.** Ὁ νομὸς αὐτὸς ἔχει ἔκταση 1414 τετ. χιλ. καὶ 75 χιλ. κατοίκους. Διαίρεται σὲ 4 ἐπαρχίες, τὴς ἑξῆς: **Ρεθύμνου, Ἁγίου Βασιλείου, Ἀμαρίου καὶ Μυλοποτάμου.**

Ἐπαρχία Ρεθύμνου. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι τὸ **Ρέθυμνον.** Ἐἶναι πόλις παράλια μὲ μικρὸ τεχνιτὸ λιμάνι.

Τὸ **Ρέθυμνον** εἶναι ἡ ἔδρα τοῦ Νομάρχου καὶ τῶν ἄλλων Ἀρχῶν τοῦ νομοῦ, ἔχει δὲ Γυμνάσια καὶ ἄλλα σχολεῖα. Στὴν πόλιν αὐτὴ ὑπάρχει καὶ ἀρχαιολογικὸ μουσεῖο. Οἱ κάτοικοι τῆς φθάνουν τοὺς 10 χιλ. Κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ **Ἀργυρούπολις.**

Ἐπαρχία Ἁγίου Βασιλείου. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Σπήλι** μὲ 900 κατοίκους.

Ἐπαρχία Ἀμαρίου. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Ἀμάρι.** Ἄλλες κωμοπόλεις τῆς ἐπαρχίας εἶναι τὰ **Ἀουονία** μὲ 900 κατοίκους καὶ οἱ **Μέλαμος** (1500).

Ἐπαρχία Μυλοποτάμου. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Πέριαι.** Ἄλλη κωμόπολις εἶναι τὰ **Ἀνάγεια**, ποῦ καταστράφηκε τελείως ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς στὴν κατοχή.

3. **Νομός Ἡρακλείου.** Ἴσχει ἔκταση 2741 τετρ. χιλιόμετρα καὶ 150 χιλ. κατοίκους, διαίρεται δὲ σὲ 6 ἐπαρχίες: **Τεμένους, Καινογίου, Μαλβυζίου, Μονοφατίου, Πεδιάδος καὶ Πυργιωτίσσης.**

Ἐπαρχία Τεμένους. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι τὸ **Ἡράκλειο.** Ἐἶναι ἡ μεγαλύτερη στὸν πληθυσμὸν, ἡ ἐμπορικότερη καὶ βιομηχανικότερη πόλις τῆς Κρήτης. Ἴσχει ὠραῖο, μεγάλο καὶ ἀσφαλισμένο τεχνιτὸ λιμάνι. Μέσα στὴν πόλιν λειτουργοῦν πολλὰ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια.

Τὸ Ἡράκλειο ἔχει ὠραῖες οἰκοδομὲς καὶ εἶναι ἔδρα τοῦ Νομάρχου καὶ ἄλλων ἀνωτέρων Ἀρχῶν τοῦ νομοῦ. Ἴσχει Πρωτοδικεῖο, Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία, Θεάτρο,

Ἄρχειο, ἀρχαιολογικὸ Μουσεῖο, Βιβλιοθήκη, καὶ πολλὰ σχολεῖα. Κάτοικοι 36 χιλ. Κωμοπόλεις τῆς ἐπαρχίας εἶναι οἱ **Δάφνες** (1500) καὶ οἱ **Ἀρχάνες** (3500).

Ἐπαρχία Καινογίου. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ κωμόπολις **Μοῖρες** (600). Ἄλλες κωμοπόλεις εἶναι ἡ **Βάμια** (1300) καὶ οἱ **Ἁγιοί Δέκα** (800).

Ἐπαρχία Μαλβυζίου. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ὁ **Ἁγιο Μύρων** μὲ 1300 κατοίκους. Ἄλλη κωμόπολις εἶναι οἱ **Ἀστῆς** μὲ 1000 κατοίκους.

Ἐπαρχία Μονοφατίου. Πρωτεύουσα εἶναι ὁ **Πύργος** μὲ 800 κατοίκους. Ἄλλη κωμόπολις εἶναι ὁ **Χάρακας** (1000).

Ἐπαρχία Πεδιάδος. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Καστέλλι** μὲ 1000 κατοίκους καὶ κωμοπόλεις τὰ **Βάλλια** μὲ 1200 καὶ ὁ **Μαχῖος** μὲ 2000.

Ἐπαρχία Πυργιωτίσσης. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ κωμόπολις **Βόρροι** μὲ 700 κατοίκους.

4. **Νομός Λασιθίου.** Ὁ νομὸς Λασιθίου ἔχει ἔκταση 1726 τετρ. χιλιόμετρα καὶ 75 χιλ. κατοίκους. Διαί-

Ἡ μονὴ τοῦ Ἀρκαδίου.

ρεῖται σὲ πέντε ἐπαρχίες: **Λασιθίου, Ἱεραπέτρας, Μεγαβέλλου, Σητείας καὶ Βιάννου.**

Ἐπαρχία Λασιθίου. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ὁ **Ἅγιος Νικόλαος** μὲ ὠραῖο καὶ εὐρύχωρο λιμάνι. Στὴν πόλιν αὐτὴ ἔδρευον ὁ Νομάρχης καὶ οἱ ἄλλες ἀρχεῖς τοῦ νομοῦ. Ἴσχει ὠραῖες οἰκοδομὲς καὶ ὠραῖους δρόμους. Κάτοικοι 2 χιλιάδες. Ἄλλη κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας εἶναι οἱ **Τζεραμάδες** (1300).

Ἐπαρχία Ἱεραπέτρας. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Ἱεραπέτρα** μὲ 4 χιλ. κατοίκους. Κωμοπόλεις τῆς ἐπαρχίας εἶναι οἱ **Μάλλες** μὲ 1100 κατοίκους καὶ ἡ **Ἀνατολή** (1000).

Ἐπαρχία Μεγαβέλλου. Πρωτεύουσα εἶναι ἡ **Νεάπολις** μὲ 2600 κατοίκους.

Ἐπαρχία Βιάννου. Πρωτεύουσα ὁ **Ἄγιος Βιάννος** μὲ 1300 κατοίκους.

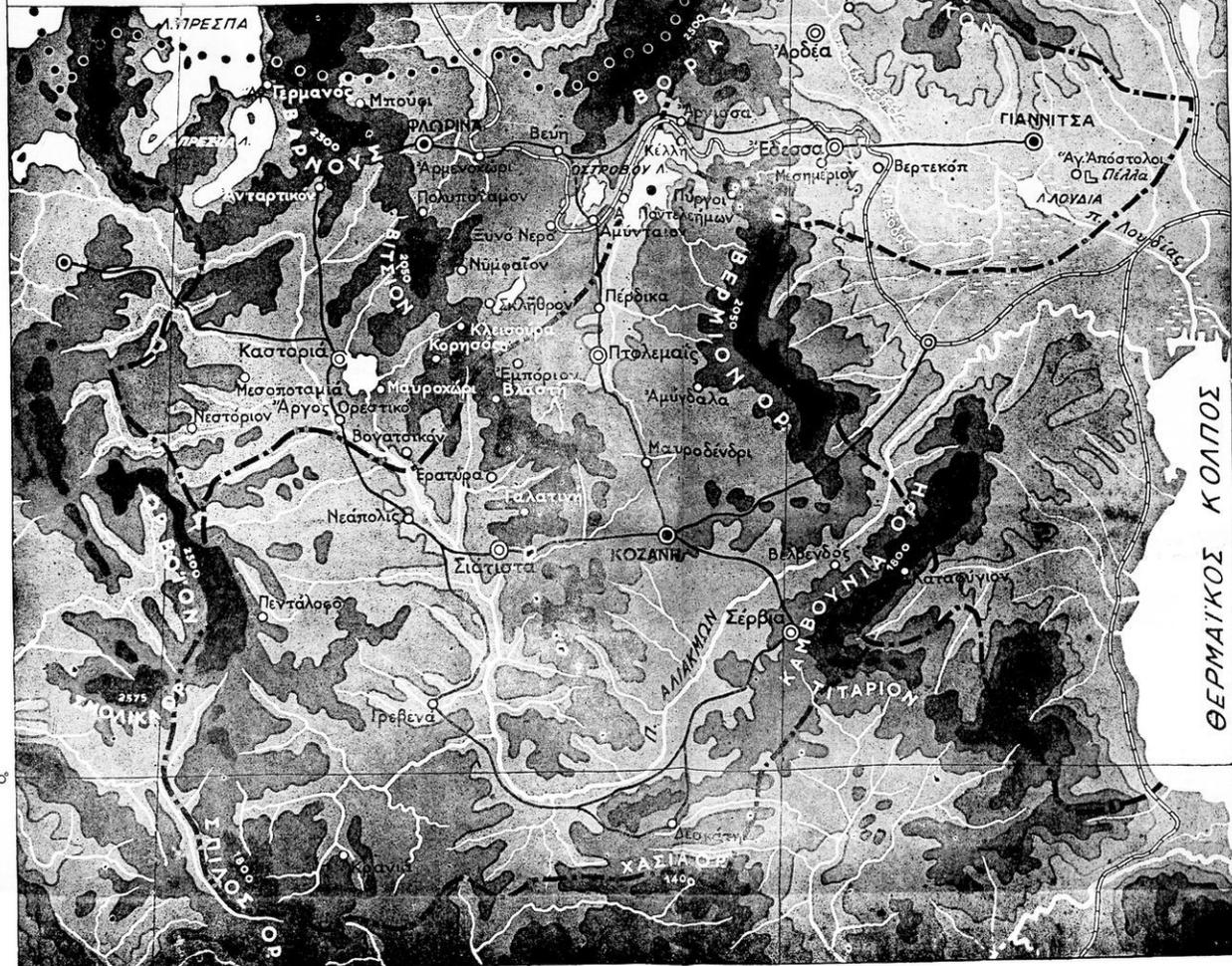
Ἐπαρχία Σητείας. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ **Σητεία** μὲ 2500 κατοίκους.

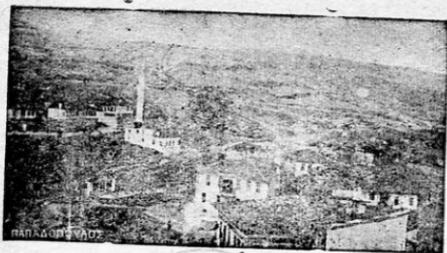
Ἱστορία τῆς Κρήτης. Στὴν Κρήτη ἀναπτύχθηκε ὁ ἀρχαιότερος Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς ἀπὸ τὸ 2500 ἔως τὸ 1200 π. Χ. Οἱ τέχνες ἦσαν πολὺ ἀνεπτυγμένες, ἰδίως ὁ τρόπος τὸν ὁποῖο ἔχτιζαν τὰ ἀνάκτορά των. Τὰ περιφημότερα ἀνάκτορα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶναι τῆς **Κνωσῶ** καὶ τῆς **Φαιστός.** Στὴν Κνωσὸ ὑπῆρχε κατὰ τὴ μυθολογία καὶ ὁ **Μινώταυρος** ποῦ τὸν ἐσκότασε ὁ **Θησεύς.**

Οἱ Κρήτες ἔλαβαν μέρος στὸν Τριτικὸν πόλεμον μὲ ἀρχηγὸ τὸ βασιλεῖα τοὺς **Ἰουδωνία.**

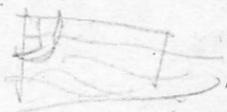
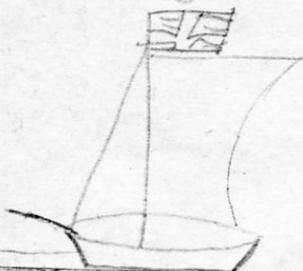
Ἡ Κρήτη ἀργότερα ὑποτάχθηκε ἀπὸ τοὺς **Ρω-**

ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

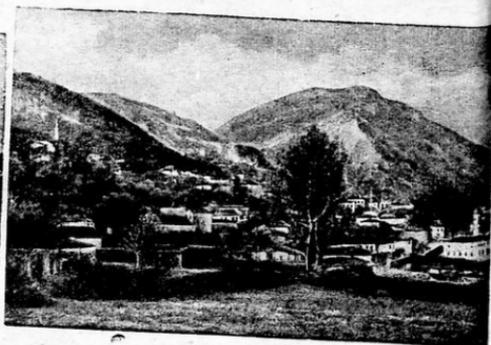
Ἡ Βέροια.

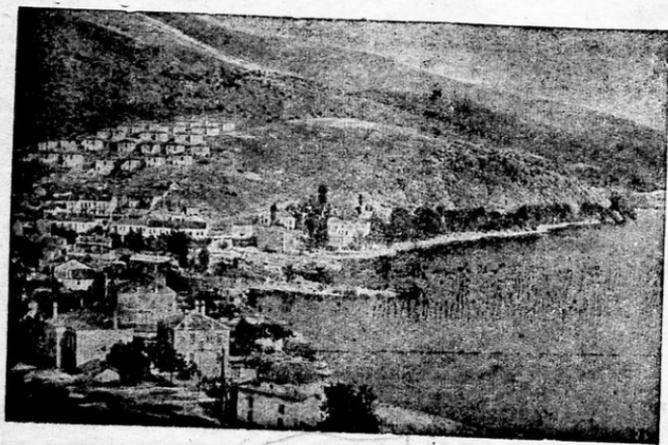
Ἡ Κοζάνη.

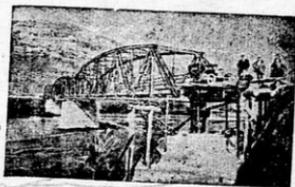
Ἡ Ἐδεσσα.

Τὰ Σέρβια.

Ἡ Καστοριά.

Γέφυρα τοῦ Ἀλιάκμονος
κοντὰ στὰ Σέρβια.

της Δυτικής Μακεδονίας οι εργαζόμενοι φτάνουν τις 200 χιλιάδες περίπου, από τους οποίους οι περισσότεροι ασχολούνται στη γεωργία, τη βιομηχανία και την κτηνοτροφία, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Γεωργία	130.000	Κτηνοτροφία	15.000
Βιομηχανία	20.000	Διάφορα άλλα επαγγέλματα	30.000

Γ—ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Η Δυτική Μακεδονία διαιρείται σε τέσσερις νομούς, τους εξής: **Φλωρίνης, Καστορίας, Πέλλης και Κοζάνης**. Έχει δε περί τις 450 χιλ. κατοίκους.

1. Νομός Φλωρίνης. Ο νομός αυτός αποτελείται από μια έπαρχία, την έπαρχία **Φλωρίνης**. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι η **Φλώρινα**.

Στην πόλη αυτή λειτουργούν άλευρομύλοι, ύφαντουργεία, τυροκομεία και άλλα εργοστάσια. Είναι έδρα του νομάρχη και άλλων αρχών.

Όλογυρα από την πόλη βρίσκονται δασώδη ύψοματα, έχει ωραίες οικοδομές και άφραους δρόμους. Οι κάτοικοι της φθάνουν τις 15 χιλ. Άλλες κομποπόλεις της έπαρχίας είναι: ο **Άγιος Γεωργιάς**, το **Αγριακόνιστρο**, το **Μπουφι**, το **Δεμενιχώρι**, η **Βούη**, το **Πολυτάσιον**, το **Αμύνταιον**, το **Συνό Νερό**, κ.ά.

2. Νομός Καστορίας. Και ο νομός αυτός αποτελείται από μια έπαρχία, την έπαρχία **Καστορίας**. Πρωτεύουσα είναι η **Καστοριά**, χτισμένη επάνω σε μια χερσόνησο, που προχωρεί αρκετά μέσα στην ομώνυμη λίμνη. Τα σπίτια της Καστορίας είναι χτισμένα το ένα πίσω και ψηλότερα από το άλλο, ώστε να τα βλέπει όλα ο ήλιος. Μονο ότι είναι χτισμένα το ένα πολύ κοντά στο άλλο και γι' αυτό οι δρόμοι είναι πολύ στενοί και στρωμένοι με πέτρες.

Στην Καστοριά συγκεντρώνεται ο έμπορος τα δέρματα διαφόρων άγριων ζώων, άλεποδ, υφίσσας κλπ. Τα δέρματα αυτά τα καταργάζονται σε ειδικά εργοστάσια και κάνουν ωραία γουναρικά. Και τα μικρότερα κομμάτια από τα δέρματα αυτά δεν πηγαίνουν άγριστα. Τα μαζεύουν, τα ρβούν το ένα με το άλλο και κατασκευάζουν και με αυτά γουναρικά, που είναι βέβαια φθηνότερα από τις γονιές που γίνονται με άλλα κλάρα δέρματα. Η βιομηχανία αυτή απασχολεί 2 χιλ. εργάτες. Πολλοί επίσης από τους κατοίκους της Καστορίας ασχολούνται με το ψάρεμα στη λίμνη και προσφοδοτούν με ψάρια όλα τα χωριά της περιοχής. Οι κάτοικοι της φθάνουν τις 12 χιλ.

Άλλες κομποπόλεις της έπαρχίας είναι: **Άργος Θεσσαλικόν** με 4 χιλ. κατοίκους, **Μεσοποταμιά**, **Νεστόριον**, **Βογατικόν**, **Κορησσός**, **Κλεισοέρα**.

3. Νομός Κοζάνης. Ο νομός αυτός έχει έκταση 6362 τετρ. χιλιάμ. και 200 χιλ.άδες κατοίκους. Διαιρείται σε 4 έπαρχίες: **Κοζάνης**, **Βορδαίας**, **Βοϊνών** και **Γρεβενών**.

Έπαρχία **Κοζάνης**. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι η **Κοζάνη**. Είναι χτισμένη σε ύψος 730 μέτρα. Είναι έδρα του νομάρχη και άλλων πολιτικών και στρατιωτικών αρχών. Οι κάτοικοι της φθάνουν τις 15 χιλ.άδες.

Άλλες κομποπόλεις της έπαρχίας είναι: τα **Σέγρια**, το **Καταρτίον**, η **Βελβενδός** κ. ά.

Έπαρχία **Βορδαίας**. Πρωτεύουσα της έπαρχίας είναι η **Πτολεμαΐδα** με 8 χιλ. κατοίκους.

Άλλες κομποπόλεις της έπαρχίας είναι το **Μαυροδένδρι**, τα **Αμύγδαλα**, **Επιτόριον**, **Βλάστη**, **Πέδρα**.

Έπαρχία **Βοϊνών**. Πρωτεύουσα της έπαρχίας είναι η **Σιάτιστα** με 7 χιλ. κατοίκους.

Άλλες κομποπόλεις της έπαρχίας είναι η **Έρατύρα**, η **Γαλιανή**, η **Νεαπόλις**, το **Πεντάλοφον**.

Έπαρχία **Γρεβενών**. Πρωτεύουσα είναι τα **Γρεβενά** με 4 χιλ. κατοίκους.

Άλλες κομποπόλεις της έπαρχίας είναι η **Δεσκάη** (4 χιλ.) και η **Κρανιά**.

4. Νομός Πέλλης. Ο νομός αυτός έχει έκταση 2954 τετρ. χιλιάμ. και 120 χιλ. κατοίκους. Διαιρείται σε τρεις έπαρχίες: **Άνωπίας**, **Γιαννισών**, **Εδέσσης**.

Έπαρχία **Εδέσσης**. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι η **Εδέσσα**. Η πόλη αυτή είναι χτισμένη στις δύο όχθες του ποταμού Βόδα. Ο ποταμός αυτός σχηματίζει πολλούς καταρράκτες και πριν να μη φτάνει στην Έδεσσα και αφού βγει από την Έδεσσα. Με τα νερά τών καταρρακτών αυτόν κινούνται πολλά βιομηχανικά εργοστάσια, αλλά και κατόπιν χρησιμοποιούνται για να ποτίζουν αρκετά λιβάδια και άλλες καλλιέργησιμες εκτάσεις. Όλογυρα από την Έδεσσα υπάρχουν πολλοί κήποι γεμάτοι ύπωροφόρα δέντρα και λαχανικά.

Μέσα στην πόλη λειτουργούν πολλά εργοστάσια και εργαστήρια. Οι κάτοικοι της φθάνουν τις 15 χιλ. Είναι έδρα του Νομάρχη και άλλων πολιτικών και στρατιωτικών αρχών. Κομποπόλεις της έπαρχίας είναι το **Μεσημέρι**, η **Άγρη**, η **Άρτισσα**, η **Σκιδερα**.

Έπαρχία **Άνωπίας**. Πρωτεύουσα είναι η **Άρδέα** με 2500 κατοίκους.

Άλλες κομποπόλεις είναι το **Έξαπλάτανον**, το **Εύρωπο**, τα **Νώτια**, ο **Πρόραγο**.

Έπαρχία **Γιαννισών**. Πρωτεύουσα είναι τα **Γιαννισοά**. Είναι χτισμένη στην πεδιάδα, κοντά στη λίμνη **Λουδιά**, σε ύψος 50 μέτρων. Έχει 10 χιλ. κατοίκους.

Κομποπόλη της έπαρχίας είναι οι **Άγριο** **Απόστολοι** (ή άρχαία **Πέλλα**) με 2 χιλ. κατοίκους.

Σημειώσεις. α) Ο χάρτης της Δυτικής Μακεδονίας έχει γίνει με κλίμακα ένα προς 600 χιλιάδες (1 : 600.000).

β) Τα Γιαννισοά ενώνονται με άμαξιτό δρόμο με τη Θεσσαλονίκη. Ο δρόμος αυτός δεν σημειώνεται στο χάρτη κατά λάθος.

γ) Από τη λίμνη **Πρόσσα** ένα μέρος ανήκει στην **Ελλάδα**, άλλο στην **Αλβανία** και άλλο στη **Σερβία**.

δ) Ο χάρτης παρουσιάζει πέντε χωματινοπούς μαύρους με διαφορετική απόχρωση. Το πιο λευκό έχει ύψος μέχρι 500 μέτρα, το πιο σκούρο 500—1000, το πιο σκούρο 1000—1500, το πιο σκούρο 1500—2000 και το κατώτατο πάνω από 2000.

Άσκησεις :

α) Ένας μαθητής να παρακολουθήσει με το δάχτυλό του τόν ποταμό **Αλιάκμονα** και να παρατηρήσει πόσες φορές αλλάζει διεύθυνση ο ποταμός και προς ποιά κατεύθυνση και να αναφέρει ποιες πόλεις και κομποπόλεις βρίσκονται δεξιά και αριστερά του ποταμού.

β) Για να ταξιδέψει κανείς από τη Θεσσαλονίκη στην Έδεσσα και από εκεί στην Κοζάνη, από ποιες πόλεις θα περάσει με σιδηρόδρομο και από ποιες με αυτοκίνητο;

γ) Η περιφέρεια Γιαννισών λέγεται πεδινή ή κάτω Δυτική Μακεδονία, ή δε περιφέρεια Κοζάνης και Φλωρίνης λέγεται όρηνη ή άνω Δυτική Μακεδονία. Από ποιού στενά θα περάσουμε από τη μια Μακεδονία στην άλλη; Ένας μαθητής να δείξει τα στενά αυτά.

δ) Οι μαθητές να καθορίσουν τις διευθύνσεις του Βερμίου και του Βόρα.

ε) Ποιά άρχαία πόλη σημειώνεται στο χάρτη και τι έξερουν οι μαθητές γι' αυτήν;

ΜΕΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Α'—ΦΥΣΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Όσα και έκταση. Το τμήμα αυτό της πατρίδος μας βρίσκεται ανατολικά της γραμμής που σχηματίζουν τα όρη *Όλυμπος, Κομβούνια, Βέροιας*, και τα ελώδη μέρη της πεδιάδος των Γιαννιτσών και το δρος *Πάικου*, που τη χωρίζει από τη Δυτική Μακεδονία. Από το βόρειο μέρος χωρίζεται από τη Νοτιοσλαβία και Βουλγαρία με τα όρη *Πάικου, Κερκίνη, Όθρηλο* και *Ροδόπη*. Ανατολικά του έχει τη Δυτική Θράκη και από τα νότια βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος που σχηματίζει πολλούς κόλπους.

Όρη. Ο *Όλυμπος* με ύψος 2915 μέτρα, το *Βέροιο* (2050), το *Πάικου* (1650), η *Κερκίνη* (Μπέλες) με (2000), το *Μενούκιον* (1900) και η *Ροδόπη* (1870). Στο εσωτερικό της χώρας και προς τα νότια μέρη βρίσκονται ακόμη τα όρη *Παγγαίου* με ύψος 1950 μέτρα, *Χορτιάτης* (1200) και *Άθως* ("Άγιο Όρος").

Θερμοκρασίες και όρη. Η Μακεδονία αποτελείται από τις πιο βόρειες χώρες της Ελλάδος. Έπομένως πρέπει η θερμοκρασία στην περιοχή αυτή να είναι μικρότερη απ' ό,τι είναι στη νότια Ελλάδα. Έτσι η Δράμα, οι Σέρρες και το Σιδηρόκαστρο έχουν μέση θερμοκρασία 14 ως 15 βαθμούς (+ 14°—

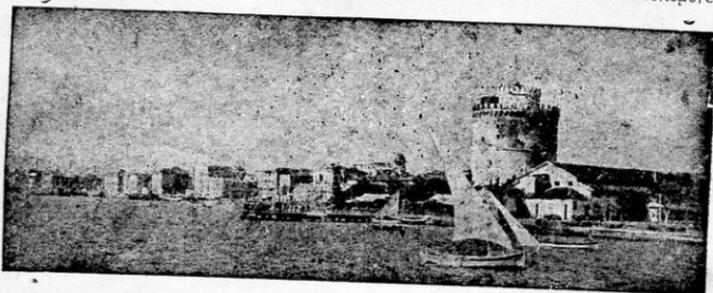
μικρή έκταση μόνο, κατάλληλη για καλλιέργεια. Σ' όλο το μήκος του "Άξιου ποταμού σχηματίζεται μία εύφορη κοιλάδα. Η περιοχή της *Χαλκιδικής* είναι όρινη. Έπισης ένα τμήμα ανάμεσα στο *Δακκά* και τη *Νιγρίτα* είναι όρινη. Στις περιφέρειες *Δράμας, Σερρών* και *Σιδηρόκαστρου* σχηματίζονται μεγάλες και πολύ εύφορες πεδιάδες.

Β'—ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Προϊόντα και εισόδημα. Γεωργικά. Τα εδάφη που καλλιεργούνται στην Ανατολική Μακεδονία έχουν έκταση 5.500.000 στρέμματα, ή δέ αξία των προϊόντων που παράγονται εκεί φθάνει τα 4 δισεκατομμύρια προπολεμικές δραχμές. Η παραγωγή και η αξία των κυριωτέρων προϊόντων φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Προϊόντα	Αξία σε δεχ.	Προϊόντα	Αξία σε δεχ.
Καπνός	2.500.000.000	Μπαμπάκι	60.000.000.000
Δημητριακά	1.300.000.000	Κηπευτικά	25.000.000.000
Όσπρια	200.000.000	Σταφύλια	5.000.000.000
Σανός	60.000.000		

Κτηνοτροφικά. Τα ζώα της Μέσης και Ανατολικής Μακεδονίας, ιδίως πριν από τον πόλεμο, έφθαναν σε άρ-

Θεσσαλονίκη (ή προκυμαία και ο Λευκός Πύργος).

+15°). Οι πόλεις Καβάλα και Θεσσαλονίκη, που βρίσκονται κοντά στη θάλασσα, έχουν μέση θερμοκρασία +16°—+17°. Γενικά η μέση θερμοκρασία της Μέσης και Ανατολικής Μακεδονίας είναι +16°.

Τα όρη του εσωτερικού είναι λίγα και χαμηλά. Γι' αυτό δεν κρατούν πολλούς από τους υδατικούς που φθάνουν στο εσωτερικό της χώρας. Γι' αυτό και οι βροχές είναι λίγες. Το ύψος της βροχής που πέφτει στη Μέση και Ανατολική Μακεδονία μόλις περνά τους 50 πάντους (0,50 μ.).

Ποταμοί και λίμνες. Στη Δυτική Μακεδονία, όπως είπαμε, βρέχει πολύ. Οι ποταμοί που σχηματίζονται από τις βροχές αυτές, για να να χυθούν στη θάλασσα, περνούν από τη Μέση Μακεδονία, όπως είναι ο *Αλιάκμονας* και ο *Λουδίας*. Μεγάλοι ποταμοί σχηματίζονται επίσης στη Νοτιοσλαβία και Βουλγαρία. Και οι ποταμοί αυτοί για να χυθούν στη θάλασσα περνούν από τη Μέση και Ανατολική Μακεδονία. Τέτοιοι ποταμοί είναι: ο *Άξιός*, ο *Στενίνας* και ο *Νέσος*. Οι λίμνες που σχηματίζονται στη γεωγραφική αυτή περιοχή είναι: του *Αρτζάν*, του *Ανατόβου*, του *Λαγκαδά*, η *Βάλχη*, η *Κερκινίτις*, της *Δοϊράνης*. Και έλη πολλά σχηματίζονται στις εκβολές των ποταμών.

Έδαφος. Στην περιφέρεια της *Κατερίνης* σχηματίζεται η εύφορη πεδιάδα της *Πλαείας*, που ποτίζεται από πολλά ποτάμια. Στις εκβολές των ποταμών *Αλιάκμονα* και *Άξιου* σχηματίζεται επίσης μία μεγάλη πεδιάδα, που όμως έχει πολλούς βάλτους και έλη και

κεί τα εκατομμύρια κεφάλια, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Είδη ζώων	Αριθ.	Είδη ζώων	Αριθ.
Βόδια	280.000	Πρόβατα	800.000
Άλογα	50.000	Κατσίκια	500.000
Μουλάρια	20.000	Χοίροι	100.000
Γαϊδούρια	70.000	Πουλερικά	2.000.000

Το εισόδημα των ζώων αυτών περνούσε κάθε χρόνο τα 3 δισεκατομμύρια προπολεμικές δραχμές. Σήμερα ο αριθμός των ζώων αυτών είναι μικρότερος, γιατί κατά την έγχερική κατοχή, το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής αυτής είχε καταληφθεί από τους Βουλγάρους, που άρπαξαν πολλά από τα ζώα αυτά και επροζένησαν και μεγάλες καταστροφές στον τόπο.

Αισιά. Τα δάση της Μέσης και Ανατολικής Μακεδονίας πίνουν μόνον έκταση από 6.200.000 στρέμματα και αποτελούνται από δέντρα που δίνουν καλή έξυλεια όπως καστανιές, όξιμες, δρύς και βελανιδιές. Τα προϊόντα των δασών αυτών φθάνουν την αξία των 800 εκατομ. προπολεμικών δραχμών.

Αλιευτικά. Στους κόλπους της Μέσης και Ανατολικής Μακεδονίας, από λιμνοθάλασσα της Καβάλας και τις λίμνες της περιοχής ψαρεύονται κάθε χρόνο ψάρια 1.500.000 οκάδων, που φθάνουν σε αξία τα 30 εκατομμύρια δραχμές.

Βιομηχανικά. Στη Θεσσαλονίκη λειτουργούν πολλά βιομηχανικά εργοστάσια, που τα προϊόντα των

Έχουν αξία 100 εκατομ. προπολεμικές δραχμές. Στη Βέροια και στη Νάουσα λειτουργούν πολλά εργοστάσια, που κινούνται με τὰ νερὰ τῶν καταρρακτῶν καὶ ἡ ἀξία τῶν προϊόντων τῶν φτάνει τὰ 500 εκατομμύρια δραχμές. Ἐπίσης στὰς Ζέρρες, στὴν Καβάλλα καὶ στὴ Δράμα λειτουργοῦν πολλά εργοστάσια, πού ἡ ἀξία τῶν προϊόντων τῶν φτάνει τὰ 1000 εκατομμύρια δραχμές. Στὶς τελευταῖες αὐτὲς πόλεις πολλά εργοστάσια ἔχουν καταστραφῆ ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους.

Γενικὰ τὸ εἶσοδhia τῆς Μέσης καὶ Ἀνατολικῆς Μακεδονίας φτάνει τὰ 10 δισεκατομμύρια προπολεμικῆς δραχμῆς, ἂν καὶ σήμερα εἶναι πολὺ κατώτερα.

Ἐμπόριο. Ἡ Μέση καὶ Ἀνατολικὴ Μακεδονία παράγει καὶ ἐξάγει καννὸ, δέρματα, ὑφάσματα, εἰσάγει δὲ μηχανήματα, ἄλλουρα, φάρμακα καὶ ἀποικιακὰ πού δὲν παράγει ὁ τόπος.

Ἡ ἀξία τῶν ἐξαγομένων προϊόντων εἶναι 3 δισεκατομμύρια προπολεμικῆς δραχμῆς, ἡ δὲ ἀξία τῶν εἰσαγομένων 21½ δισεκατομμύρια. Ἡ εἰσαγωγὴ καὶ ἐξαγωγὴ γίνεται κυρίως ἀπὸ τὰ λιμάνια τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Καβάλλας.

Συγκοινωνία. Οἱ ἀμαξιτοὶ δρόμοι τῆς Μέσης καὶ Ἀνατολικῆς Μακεδονίας ἔχουν μήκος 1000 χιλιομ. οἱ δὲ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς 600 χιλιόμετρα. Μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης ὑπάρχει ἐπίσης ἀεροπορικὴ συγκοινωνία. Ἐπίσης πυκνὴ εἶναι ἡ συγκοινωνία ἀπὸ τὰ λιμάνια τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Καβάλλας μετὰ τὴν ἀπέλευση καὶ καΐκια.

Ἀσχολίες τῶν κατοίκων. Ἀπὸ τοὺς ἐργαζομένους κατοίκους τῆς Μέσης καὶ Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, πού φθάνουν τὶς 300 χιλιάδες, οἱ περισσότεροὶ ἀσχολοῦνται στὴ γεωργία, τὴ βιομηχανία, τὸ ἐμπόριο καὶ τὴν κτηνοτροφία, ὅπως φαίνεται στὸν παρακάτω πίνακα :

Γεωργία.	260.000	Κτηνοτροφία.	25.000
Βιομηχανία.	100.000	Μεταφ.-Συγκοινωνία	20.000
Ἐμπόριο.	40.000	Ἄλλα ἐπαγγέλματα	45.000

Γ—ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Ἡ Μέση καὶ Ἀνατολικὴ Μακεδονία ἔχει 1.150.000 κατοίκους καὶ διαιρεῖται σὲ 7 νομοὺς: *Θεσσαλονίκης, Ἡμοθίας, Χαλκιδικῆς, Κιλκίς, Καβάλλας, Ζερῶν καὶ Δράμας.*

1. Νομὸς Θεσσαλονίκης. Ὁ νομὸς αὐτὸς ἔχει ἑκτασφ. 6.000 τετρ. χιλιόμετρα καὶ περὶ τὴν 600 χιλ. κατοίκους, διαιρεῖται δὲ σὲ τρεῖς ἐπαρχίες.

Ἐπαρχία Θεσσαλονίκης. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ ὅλου τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ *Θεσσαλονίκη*. Ἐχει ἐνδοχῶρο λιμάνι καὶ προστατεύεται ἀπὸ τὸ φρούριον τοῦ *Καρὰ Μπουροῦ*. Ἐχει σημαντικὴ βιομηχανία καὶ μεγάλη ἐμπορικὴ κίνηση. Ἡ πόλις εἶναι χτισμένη ἐπάνω σὲ νεὸ ὄρειο, μετὰ ὄρους καὶ πλατεῖς δρόμους καὶ μεγάλας οἰκοδομῆς. Εἶναι ἔδρα Γενικῆς Διοικήσεως, ἔδρα Νομάρχου, Σώματος Στρατοῦ καὶ ἄλλων ἀνωτέρων δημοσίων Ἀρχῶν. Ἐχει Πανεπιστήμιον, Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία, Γυμνάσια, Ἐμπορικὴ καὶ Ἐπαγγελματικὴς Σχολῆς. Οἱ κάτοικοι τῆς φθάνουν τὶς 350 χιλιάδες.

Οἱ σπουδαιότερες κομποπόλεις τῆς ἐπαρχίας εἶναι: τὸ *Ἀρσινόωσι* μετὰ 3000 κατοίκους, τὸ *Βαθύλακιο* (2000), ἡ *Βαλμὰδα* (1500), τὰ *Βασιλεῖα* (2500), ἡ *Γέφυρα* (2000), τὸ *Γιδά* (1200), ὁ *Δρυμὸς* (2200), ἡ *Λιτὴ* (1700), ἡ *Ἐπαγωγὴ* 4 χιλ., τὰ *Κύματα* (1700), τὸ *Μελισσοχώρι* (1600), τὸ *Πλατὺ* (1000), ἡ *Πυλαία* (3500), ἡ *Χαλάστρα* (3500).

Ἐπαρχία Λαγκαδῶν. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ὁ *Λαγκαδῶν*. Ἡ πόλις ἔχει ὀλόγουρα πολλοὺς λαχανοκώπους πού φθάνουν περίπου τὰ 1000 στρέμματα. Τὰ λαχανικὰ τῶν κήπων αὐτῶν συγκεντρώνονται στὸν Λαγκαδῶν καὶ στέλλονται στὴ Θεσσαλονικὴ. Κοντὰ στὴν πόλιν ὑπάρχουν καὶ ἰατρικὰ λουτρά (μπάνια)

τῶν τοῦς ρευματισμοῦς. Ἡ πόλις εἶναι νέα, μετὰ ὄρωσι σχεδὸν καὶ ὄρωσις οἰκοδομῆς. Οἱ κάτοικοι τῆς φθάνουν τὶς 7 χιλ.

Οἱ κυριώτερες πόλεις τῆς ἐπαρχίας εἶναι: ἡ *Ἀσσηρός* μετὰ 1500 κατοίκους, τὸ *Βεργίλιον* (1500), ἡ *Ὀσσα* (1800) καὶ ὁ *Σαχὸς* 4 χιλ.

Ἱμειώση. Τὸ *Βεργίλιον* κατὰ λάθος ἐγράφτηκε Βεργίλιον τὸν χάρτη καὶ μάλιστα μέσα στὸ νομὸ *Κιλκίς*.

2. Νομὸς Ἡμοθίας (Βεροίας). Ὁ νομὸς αὐτὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ ἐπαρχία. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ *Βίθωια*, χτισμένη στὶς ὄχθες τοῦ *Τριποτάμιου* ποταμοῦ. Ἐπίσης πολλὰς πηγῆς ἀναβλύθουν κοντὰ στὴν πόλιν. Μετὰ τὴν πόλιν τὸ ποταμὸ κινεῖται πολλὰ ἐργοστάσια. Ἐπίσης πολλοὶ κήποι πού ὑπάρχουν γύρω ἀπὸ τὴν πόλιν ποτίζονται μετὰ τὴν ἀρὰ καὶ παράγουν ἄφθονα λαχανικὰ. Ἡ Βέροια εἶναι πόλις βιομηχανικὴ καὶ γεωργικὴ, οἱ δὲ κάτοικοι τῆς φθάνουν τὶς 16 χιλ.

Ἄλλες σημαντικῆς πόλεις τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ *Νάουσα*. Γύρω ἀπὸ τὴν πόλιν αὐτὴ τρέχουν ἄφθονα νερὰ καὶ μέσα ἀπὸ τὴν πόλιν περὰ ὁ ποταμὸς *Βόδας*, πού σχηματίζει πολλοὺς καταρρακτῆς. Μετὰ τὴν πόλιν καταρρακτῶν αὐτῶν κινεῖται καὶ ἐδῶ πολλὰ ἐργοστάσια, ἰδίως ὑφαντουργεῖα. Οἱ κάτοικοι τῆς Νάουσας φθάνουν τὶς 11 χιλ.

3. Νομὸς Κιλκίς. Ὁ νομὸς αὐτὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο ἐπαρχίες: *Κιλκίς* καὶ *Παιονίας*.

Ἐπαρχία Κιλκίς. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ *Κιλκίς* χτισμένο σὲ ὄρος 300 μέτρων. Ἡ περιοχή αὐτὴ εἶναι πολὺ ἐφορητὴ καὶ ἔχει ἀρκετὰ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια. Οἱ κάτοικοι τῆς φθάνουν τὶς 8 χιλ.

Σπουδαία κομποπόλις τῆς ἐπαρχίας εἶναι τὸ *Πολύκαστρο* μετὰ 2 χιλ. κατοίκους.

Ἱμειώση. Ἡ κομποπόλις *Ἀσκὸς* ἀνήκει στὴν ἐπαρχία *Λαγκαδῶν*. Κατὰ λάθος ἐμπίπτει στὴν ἐπαρχία *Κιλκίς*.

Ἐπαρχία Παιονίας. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ *Σουμειτσα* μετὰ 5 χιλ. κατοίκους. Ἄλλες κομποπόλεις τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ *Ἀξιούπολις* μετὰ 2 χιλ. κατοίκους, ὁ *Ἅγιος Πέτρος*, ὁ *Ἐύρωπος*, ἡ *Ἰδομένη*.

4. Νομὸς Χαλκιδικῆς. Ὁ νομὸς αὐτὸς πινεῖται τὴν γεωρῶσησ τῆς *Χαλκιδικῆς* καὶ ἔχει ἑκτασφ. 3230 τετρ. χιλ. μετὰ 75 χιλ. κατοίκους, διαιρεῖται δὲ σὲ δύο ἐπαρχίες: *Χαλκιδικῆς* καὶ *Ἀργαίας*.

Ἐπαρχία Χαλκιδικῆς. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ὁ *Πολλύγιστος*. Στὴν κομποπόλις αὐτὴ ἀγκάθει ἡ καλλιέργεια τοῦ μετασόσκωλληκα καὶ ἡ μελισσοκομία. Οἱ κάτοικοι τῆς φθάνουν τὶς 3 χιλιάδες.

Ἄλλες κομποπόλεις τῆς ἐπαρχίας εἶναι: ἡ *Ἀνθεμόνους* μετὰ 3 χιλ. κατοίκους, ὁ *Ἅγιος Νικόλαος* (1700) τὰ *Βάλτα* (1700), ἡ *Ν. Καλλιμάρτιο* (1500), τὰ *Ὀρμηλία* 2 χιλ. ὁ *Ταϊτάκης* (1100), ἡ *Συκιά* 2 χιλ.

Ἐπαρχία Ἀργαίας. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας μετὰ 3 χιλ. κατοίκους. Ἄλλες κομποπόλεις εἶναι ἡ *Ἰερισσὸς* μετὰ 2600 κατοίκους, ὁ *Σταυρός* (1200) καὶ ἡ *Σταγαινίη* (1300).

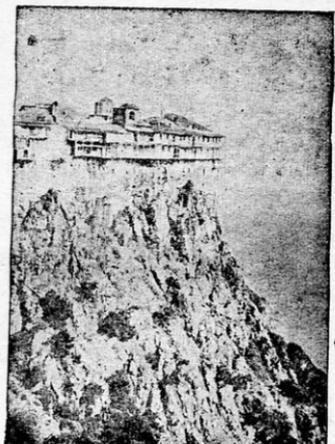
Ἅγιον Ὄρος. Στὴν περιοχή τοῦ νομοῦ Χαλκιδικῆς ὑπάγεται καὶ τὸ *Ἅγιον Ὄρος* ἢ *Ἄθως*. Τὸ Ἅγιο Ὄρος κατοικεῖται ἀπὸ 5 χιλ. καλογήρους. Ἄλλοι ἀνθρώποι δὲν κατοικοῦν ἐκεῖ, παρὰ μόνο ὁ Διοικητὴς τῶν στέλων τοῦ Κράτους καὶ μερικοὶ ὑπάλληλοι. Οἱ καλόγηροι αὐτοὶ κατοικοῦν σὲ 20 Μοναστήρια. Πρωτεύουσα τοῦ ἁγίου Ὄρους εἶναι ὁ *Καρυῖς* μετὰ 300 κατοίκους καλογήρους, λίγους ἐμπόρους, λίγους τεχνίτες καὶ λίγους ὑπάλληλους. Γυναῖκες δὲν κατοικοῦν στὸ Ἅγιο Ὄρος.

5. Νομὸς Καβάλλας. Ἐχει ἑκτασφ. 2154 τετραγ. χιλιόμετρα καὶ 130 χιλ. κατοίκους, διαιρεῖται δὲ σὲ 4 ἐπαρχίες: *Καβάλλας, Παγγαίου, Νέστου καὶ Θάσου.*

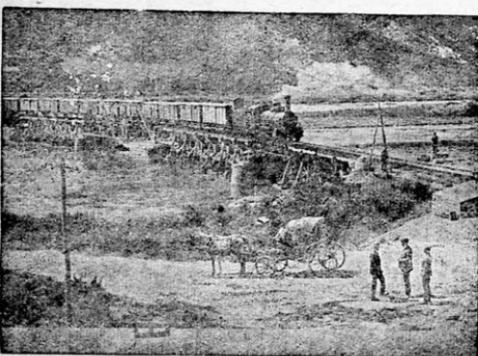
Ἐπαρχία Καβάλλας. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ *Καβάλλα*. Ἐχει ὄρωσι λιμάνι καὶ ἐπικοινωνεῖ ἀπὸ αὐτὸ μετὰ τὰ λιμάνια τοῦ ἑσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Στὴν Καβάλλα συγκεντρώνονται ὅλα τὰ καπνὰ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, γιὰ νὰ σταλοῦν στὸ ἐξωτερικὸ. Προτὺ σταλοῦν ὅμως συσκευάζονται σὲ κατάλληλα δέματα

Ἡ Θεσσαλονίκη ἀπὸ ἀεροπλάνο.

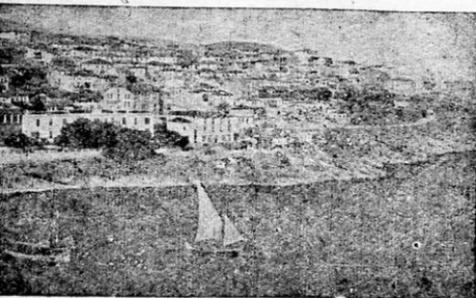
Ἅγιον Ὄρος (τὸ Μοναστήρι Σίμωνος Πέτρας).

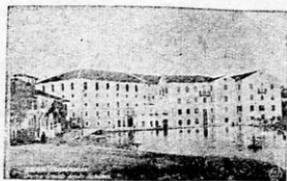
Ὁ ποταμὸς Στρυμῶν στὴν περιοχὴ Σερρών.

Αἱ Σέρραι.

Ἡ Καβάλλα.

Ἡ Δράμα.

Επίσης από το λιμάνι της Καβάλλας εισάγονται όλα τα εμπορεύματα που χρειάζεται το εσωτερικό της Ανατολικής Μακεδονίας. Γενικά η Καβάλλα είναι πόλη εμπορική και βιομηχανική. Οι κάτοικοι της φθάνουν τις 60 χιλιάδες. Αξιόλογη κομπολόη της επαρχίας είναι ο Ζυγός με 2 χιλ. κατοίκους.

Επαρχία Παγγαίου. Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι το Πράβι με 5 χιλ. κατοίκους. Άλλες κομπολόεις είναι οι *Ελευθερές* (1100), η *Μεσοζώνη* (όχι Μεσερώπη όπως την έχει ο χάρτης) (1300), η *Μουσθένη* (1800) και η *Νικήσιανη* (2500).

Επαρχία Νέστου. Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι η Χρυσούπολη με 1700 κατοίκους.

Επαρχία Θάσου. Η επαρχία αυτή αποτελείται από το νησί Θάσο και έχει πρωτεύουσα τη Λιμένα με 1300 κατοίκους. Άλλες κομπολόεις της επαρχίας είναι η Παναγιά (1200) και ο Θεολόγος (2000).

6. **Νομός Δράμας.** Έχει έκταση 3494 τετρ. χιλιόμετρα και 125 χιλ. κατοίκους, διαιρείται δὲ σὲ δύο ἐπαρχίες: *Δράμας* και *Νευροκοπίου*.

Επαρχία Δράμας. Πρωτεύουσα της επαρχίας και τοῦ νομοῦ είναι ἡ Δράμα, με πολλά βιομηχανικά εργοστάσια, ἀποτελεῖ δὲ τὸ κέντρο τοῦ ἐμπορίου τῆς περιοχῆς. Οἱ κάτοικοι τῆς φθάνουν τῆς 40 χιλ.

Σημαντικὲς κομπολόεις τῆς ἐπαρχίας είναι: τὸ Δοξάτο, ἡ Καλλιθέα, ὁ Νικηφόρος, ἡ Πρωσοστάνη, ἡ Χωριστή κ. ἄ.

Επαρχία Νευροκοπίου. Πρωτεύουσα είναι τὸ Κάτω Νευροκόπι με 2500 κατοίκους. Σημαντικὲς κομπολόεις τῆς ἐπαρχίας είναι ἡ Βροντοῦ, τὸ Κατάφυτον και τὰ Λευκόγια.

7. **Νομός Σερρών.** Έχει έκταση 420 τετρ. χιλιόμετρα και 200 χιλ. κατοίκους, διαιρείται δὲ σὲ 4 ἐπαρχίες: *Σερρών*, *Φυλλίδος* ἢ *Ζίχνης*, *Βισαλτίας* ἢ *Νιγρίτης*, και *Σιντικής* ἢ *Σιδηροκάστρου*.

Επαρχία Σερρών. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας και τοῦ Νομοῦ είναι οἱ Σέρρες, πού ἀποτελοῦν τὸ γεωργικό, βιομηχανικό και ἐμπορικό κέντρο τῆς περιοχῆς. Έχει ζωηρὴ βιομηχανία και ἐμπόριο. Οἱ κάτοικοι τῆς φθάνουν τῆς 35.000.

Σημαντικὲς κομπολόεις τῆς ἐπαρχίας είναι ἡ Καρπεῖη, ἡ Σμοῦσσα, ἡ Ἠράκλεια, ἡ Πεντάπολη, ὁ Παπᾶς.

Επαρχία Φυλλίδος (Ζίχνης). Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας είναι ἡ Νέα Ζίχνη, σημαντικὲς δὲ κομπολόεις ἢ *Διατρέτη*, ἡ Γάζορος, τὸ Μικρὸ Σοῦλι, ἡ Παλαιονώμη, ἡ Πρώτη, τὸ Ροδολεῖος.

Επαρχία Βισαλτίας (Νιγρίτης). Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας είναι ἡ Νιγρίτα και σημαντικὲς κομπολόεις τὸ *Ἀηδοχωρι* και τὸ *Ὀρλιακο*.

Επαρχία Σιντικής (Σιδηροκάστρου). Πρωτεύουσα

τῆς ἐπαρχίας είναι τὸ *Σιδηροκάστρο*. Σημαντικὲς κομπολόεις τῆς ἐπαρχίας αὐτῆς είναι τὰ *Πορῶιο*, τὸ *Ἀχλαδοχωρι*, τὸ *Νέο Πετρίτσι*, τὸ *Ροῦπλε*.

Ἱστορία τῆς Μακεδονίας. Κατὰ τὸ 600 π.Χ. ἰδρύθηκε τὸ Μακεδονικὸ βασίλειον. Σιγά-σιγά τὸ κράτος αὐτὸ ἐμεγάλωσε και κατὰ τὸ 450 π.Χ. εἶχε καταλάβει ὀλόκληρη τὴ Μακεδονία. Ἀπὸ τὸ 400 π.Χ. ὡς τὸ 336 οἱ Ἀθηναῖοι και Σπαρτιάτες ἤρθαν σὲ σύγκρουση με τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας, πολλοὶ δὲ Ἕλληνες σοφοὶ ἐξήσαν στις αὐλὲς τῶν βασιλείων τῆς Μακεδονίας.

Κατὰ τὸ 336 ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἔνωσε τοὺς Ἕλληνες με τοὺς Μακεδόνες και ἔκαμε τὴν ἑξουσία κατὰ τῶν Περσῶν και ὑπόταξε τὸ ἑρσικὸ κράτος.

Κατὰ τὸ 148 ἡ Μακεδονία ὑποτάχθηκε στοὺς Ρωμαίους και ἀργότερα ἔγινε ἐπαρχία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους. Ἐπαθε πολλὲς καταστροφές ἀπὸ εἰσφύρους βαρβάρους λαοὺς που ἔκαναν ἐπιδρομὲς ἐναντίον τῆς πατρίδος μας. Τῆς μεγαλύτερης τῆς ἐπιφάνησαν οἱ Βούλγαροι. Κατὰ τὸ 1913 ἡ Μακεδονία ἐλευθερώθηκε, κατὰ τὸν πρῶτο ἄνω, ὅπως και κατὰ τὸν δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, ἡ Μακεδονία κατελήφθη ἀπὸ τοὺς Βουλγάρους, πού ἐπροέβησαν μεγάλες καταστροφές στὴν περιοχή αὐτή.

Σημειώσεις. α) Ὁ χάρτης τῆς Μέσης και Ἀνατολικῆς Μακεδονίας ἔγινε με κλίμακα ἕνα πρὸς 779 χι. (1 : 779.000).

β) Ἀπὸ τοὺς ἀμαξιτοὺς δρόμους σημειώνονται μόνο οἱ σπουδαιότεροι.

γ) Οἱ λίμνες Ἀματόβου και Ἀρτζάν ἔχουν ἀποξηραθῆ. Ἐπίσης μεγάλη ἐκταση τῆς λίμνης τῶν Γιάννιτων ἔχει ἀποστραγγισθῆ.

δ) Ὁ Νομὸς Κιλίκης ἔγινε κατὰ τὸ 1934 ὁ Νομὸς Ἡρακλίας κατὰ τὸ 1945.

Ἀσκήσεις.

α) Οἱ μαθητὲς νὰ βροῦν στὸ χάρτη τῆς ἀρχαίας πόλεως και νὰ ἀναφέρουν, ἀν ἔξουν, τὰ ἱστορικὰ γεγονότα πού ἔγιναν σ' αὐτὲς.

β) Ἐνας μαθητὴς νὰ ἀναφέρῃ τῆς πόλεως και κομπολόεις πού είναι χτισμένες στοὺς πρόποδες τῶν βουνῶν και ἄλλοις ἐκεῖνες πού είναι χτισμένες σὲ πεδιάδες.

γ) Νὰ βροῦν οἱ μαθητὲς τῆς ἀποστάσεις διαφόρων πόλεων και κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἐπὶ τῆ βάσει τῆς κλίμακος.

δ) Οἱ μαθητὲς νὰ ἀναφέρουν τῆς ἱστορικὲς τοποθεσίες τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας πού σχετίζονται με τὸν τελευταῖο πόλεμο και νὰ ἐκθέσουν, ἀν ἔξουν, σχετικὰ γεγονότα.

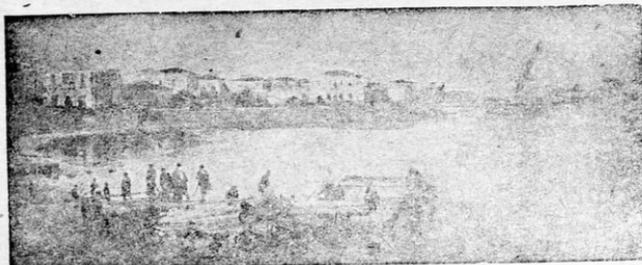
ε) Οἱ μαθητὲς νὰ ἀναφέρουν, ἀν ἔξουν, τὶ ἦταν τὰ λεγόμενα «Ὀχρὰ τῆς Μακεδονίας», πού ἐδόξασαν τὴν Ἑλλάδα στὸν Ἕλληνογερμανικὸ πόλεμο.

ΔΥΤΙΚΗ ΘΡΑΚΗ

Α' — ΦΥΣΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Θέση και έκταση. Προς τα ανατολικά της Μακεδονίας απλώνεται η Δυτική Θράκη, η πιο βορεινή χώρα της Ελλάδος. Προς τα ανατολικά ενώνεται με την Τουρκία, προς βορράν συνορεύει με τη Βουλγαρία και από το νότιο μέρος η Θράκη βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος. Η έκτασή της είναι περίπου 89.0 τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Όρη. Προς το βορειοδυτικό άκρο της Θράκης σχηματίζεται το όρος **Κουολιά**, που είναι διακλάδωση της Ροδόπης και έχει ύψος 1600 μέτρα. Προς τα βόρεια

Η 'Αλεξανδρούπολις.

σύνορα της χώρας σχηματίζεται επίσης το όρος **Τοκασιό** που η ψηλότερη του κορυφή φθάνει τα 1900 μέτρα. Η υπόλοιπη χώρα είναι πεδινή.

Θερμοκρασίες και βροχές. Η Δυτική Θράκη, όπως είπαμε, είναι η βορειότερη χώρα της Ελλάδος. Το χειμώνα η θερμοκρασία μπορεί να κατέβη και στους 20 βαθμούς κάτω από το μηδέν (-2°), το δέ καλοκαίρι μπορεί να ανέβη και στους 40 βαθμούς πάνω από το μηδέν (+40°). Η συνηθισμένη όμως μικρότερη θερμοκρασία του χειμώνα είναι 5 κάτω από το μηδέν (-5°), η δέ συνηθισμένη μεγαλύτερη θερμοκρασία του καλοκαιριού είναι +25°. Η μέση θερμοκρασία όλου του χρόνου είναι +14°.

Προς το βορειοδυτικό μέρος της Θράκης βρίσκεται το μεγάλο όρος της Ροδόπης. Εκεί μαζεύονται πολλοί υδρατμοί από τη θάλασσα, που φέρνουν ως εκεί οι νότιοι άνεμοι. Οι υδρατμοί αυτοί ψύχονται και μεταβάλλονται σε βροχές. Το ύψος της βροχής που πέφτει όλο το χρόνο στη Θράκη είναι 60—70 πόντους (0,60—0,70 μ.).

Ποταμοί και λίμνες. Πολλές βροχές πέφτουν στη Βουλγαρία, όπου σχηματίζονται οι μεγάλοι ποταμοί **Νέστος** και **Έβρος**. Οι δύο αυτοί ποταμοί, στο δρόμο τους για να φτάσουν ως τη θάλασσα, περνούν από τη Δυτική Θράκη. Μέσα στη Θράκη επίσης σχηματίζονται δύο παραποτάμιοι του Έβρου, ο **Άσπας** και **Καζιλιντελής**. Άλλα παραποτάμια της Δυτικής Θράκης είναι ο **Κόμψατος** που χύνεται στον κόλπο του Πόρτο Λάγος.

Έβρος. Τα βόρεια σύνορα της Δυτικής Θράκης είναι όρεινα. Οι διακλαδώσεις της Ροδόπης σχημα-

τίζουν επίσης όροπεδια. Επίσης το νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας αποτελεί όροπεδο. Το βορειοανατολικό όμως τμήμα της χώρας αυτής είναι πεδινό. Πεδινή επίσης είναι και η χώρα την οποία περνά ο Έβρος. Άναμεσα στην Ξάνθη, Πόρτο Λάγος, Σαπτες και Κομοτηνή σχηματίζεται η μεγάλη πεδιάδα της Δυτικής Θράκης. Όλες αυτές οι πεδιάδες είναι πολύ εύφορες. Επίσης πλούσια λιβάδια σχηματίζονται και στα όροπεδια της Θράκης.

Β'—ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

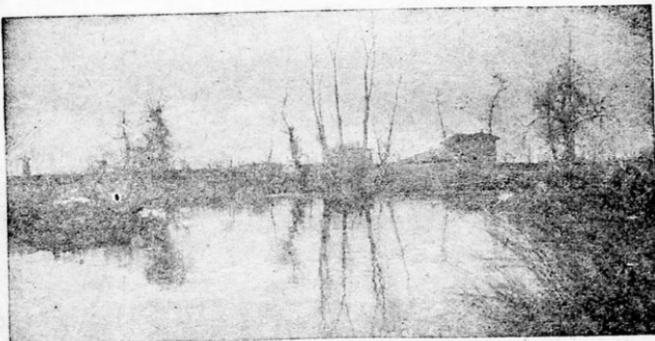
Προϊόντα και εισόδημα. Γεωργικά. Στη Δυτική Θράκη καλλιεργούνται 1.000.000 στρέμματα γης, που παράγουν ετήσια προϊόντα, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

Προϊόντα	'Αξία σε δραχ.
Σιτηρά	400.000.000
Καπνός	500.000.000
Σουσάμι	30.000.000
Όσπρια	20.000.000
Καρποί	10.000.000

Κτηνοτροφικά. Στα μεγάλα λιβάδια της Δυτικής Θράκης τρέφονται πολλά ζώα, μικρά και μεγάλα, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Είδη ζώων	Αριθ. ζώων	Είδη ζώων	Αριθ. ζώων
Βόδια	120.000	Γαϊδούρια	2.000
Άλογα	8.000	Πρόβατα	500.000
Μουλάκια	2.000	Κατσίκια	250.000
Πουλερικά	800.000		

Το εισόδημα των ζώων αυτών κάθε χρόνο από κρέας, γυβά, γάλα, δερμάτα, εργασία κλπ. φθάνει τα

Ο ποταμός Έβρος.

1200 εκατομμύρια προπολεμικές δραχμές. **Δασικά.** Τα δάση της Δυτικής Θράκης πίνουν μία έκταση από 2 εκατομμύρια στρέμματα, δίνουν δέ κάθε χρόνο προϊόντα από ξυλεία, κάρβουνα κλπ. που έχουν αξία 200 εκατομμύρια περίπου προπολεμικές δραχμές.

Βιομηχανικά. Στην Ξάνθη λειτουργούν εργοστάσια που συσκευάζουν και κατεργάζονται τον καπνό

Επίσης λειτουργούν αλευρόμυλοι, εργοστάσια οπωρελαίων κ. ά. Επίσης παρόμοια εργοστάσια λειτουργούν στην Κομοτινή και την Αλεξανδρούπολη, εις δέ τὸ Σουφλί λειτουργούν μεταλλουργεία. Τὰ βιομηχανικά προϊόντα τῶν εργοστασίων αὐτῶν ἔχουν κάθε χρόνο ἀξία 500 εκατομμυρίων προπολεμικῶν δραχμῶν. Γενικά τὸ εἰσόδημα τῆς περιοχῆς αὐτῆς κάθε χρόνο ἀπὸ ἅλα τὰ προϊόντα τῆς φθάνει τὰ 3 δισεκατομμύρια δραχμῆς.

Ἐμπόριο. Τὰ προϊόντα τῆς Δυτικῆς Θράκης ποῦ πλεονάζουν (καπνός, δημητριακά, ζῶα, δέματα, τυρὶ, βοῦτυρο, μετὰξι), ἐξάγονται στὸ ἐξωτερικὸ ἢ στὶς ἀλ-

χίας καὶ τοῦ νομοῦ εἶναι ἡ **Ἀλεξανδρούπολη**. Ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς συγκοινωνεῖ ἄλλῃ ἢ Θράκῃ μετὰ λιμάνια τῆς ἄλλης Ἑλλάδος. Ἡ βιομηχανία τῆς εἶναι μικρῆ, ἢ ἐμπορικὴ ὅμως κίνηση ἀρκετὰ μεγάλῃ. Ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς ἐξάγονται προϊόντα ποῦ ἔχουν ἀξία 600 εκατομμ. δραχμῆς καὶ εἰσάγονται ἐμπορεύματα 200 εκατομμυρ. δραχμῶν. Εἶναι ἔδρα τοῦ νομάρχῃ καὶ ἄλλων δημοσίων ἀρχῶν. Ἔχει Παιδαγωγικὴ Ἀκαδημία, Γυμνάσιον καὶ ἄλλα κατώτερα σχολεῖα. Ὁ κάτοικοι τῆς φθάνουν τις 15 χιλιάδες.

Σημαντικότερες κομποπόλεις τῆς ἐπαρχίας εἶναι : ὁ **Ἄβας** μετὰ 1200 κατοίκους, ἡ **Διούμη** (1200), ὁ **Λουτρὸς** (1300) καὶ οἱ **Φερές** (200).

Ἐπαρχία Διδυμοτείχου. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι τὸ **Διδυμοτείχο**. Στὴν πόλιν αὐτῆς ἀκμάζει ἢ καλλιέργεια τοῦ μετασοῦκώληκα, ἢ δὲ περιφέρειά τῆς τρέφει πολλὰ ζῶα. Οἱ κάτοικοι τῆς φθάνουν τις 11 χιλιάδες.

Σημαντικῆς κομποπόλεις τῆς ἐπαρχίας εἶναι τὰ **Δάβαρα** μετὰ 2200 κατοίκους, ἡ **Μάνη** (1100), οἱ **Μεταξάδες** (1600), τὸ **Πύθεσι** (1100).

Ἐπαρχία Ὀρεστιάδος. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ **Νέα Ὀρεστιάδα**. Εἶναι κομποπολη νέα, μετὰ ὠρεῖους καὶ

δενδροστοιχίους κανονικοῦς δρόμους, μετὰ πλατείας, καὶ ὠρεῖους οἰκοδομῆς. Οἱ κάτοικοι τῆς φθάνουν τις 4 χιλιάδες.

Ἀξιόλογες κομποπόλεις τῆς ἐπαρχίας εἶναι τὰ **Κόμμαρα** μετὰ χιλίους κατοίκους, τὸ **Νεοχώρι** χιλίους καὶ τὸ **Πεντάλοφο** χιλίους.

Ἐπαρχία Σουφλίου. Πρωτεύουσα εἶναι τὸ **Σουφλί**. Παράγει 800 χιλ. ὀκάδες κοουκόλια καὶ ἔχει εργοστάσια μεταλλουργίας. Οἱ κάτοικοι τοῦ φθάνουν τὸς χιλίους. Ἄλλες κομποπόλεις τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ **Κορ-**

Ἡ Ξάνθη.

λες πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Ἡ βεγαγωγή γίνεται ἀπὸ τὰ λιμάνια τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως καὶ τοῦ Πόρτου Λάγιο. Ἡ ἀξία τῶν θρακικῶν προϊόντων ποῦ ἐξάγονται φθάνει τὰ 900 ἑκατομμ. δραχμῆς. Γιά τις ἀνάγκες τῆς ἐπίσης ἡ Θράκη εἰσάγει κυρίως ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτὰ λιμάνια τῆς προϊόντα ποῦ τῆς χρειάζονται, ὅπως ἄλευρα, ζάχαρη, καφέ, ρύζι κ. ἄ. ποῦ ἔχουν ἀξία 400 ἑκατομμύρια προπολεμικῆς δραχμῆς.

Συγκοινωνία. Οἱ σιδηρόδρομοι τῆς Θράκης ἔχουν μήκος 250 χιλιόμετρα καὶ οἱ ἀμαξίτοι δρόμοι 220.

Επίσης ἡ συγκοινωνία διεξάγεται ἀπὸ τὰ λιμάνια τοῦ Πόρτου Λάγιο καὶ τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως μετὰ ἀτμόπλοια καὶ κατκία.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Οἱ ἐργαζόμενοι κάτοικοι τῆς Θράκης φθάνουν τοὺς 150 χιλ., ἀπ' αὐτοὺς δὲ οἱ περισσότεροι ἀσχολοῦνται στὴ γεωργία, τὴ βιομηχανία καὶ τὴν κτηνοτροφία, ὅπως φαίνεται στὸν παρακάτω πίνακα :

Γεωργία	100.000
Βιομηχανία	20.000
Κτηνοτροφία	10.000
Ἐμπόριο	8.000
Ἄλλα τὰ ἄλλα ἐπαγγέλματα	12.000

Γ' — ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Ἡ Δυτικὴ Θράκη ἔχει περὶ τις 350 χιλ. κατοίκους. διαίρεται δὲ σὲ ἑξὸς νομούς : **Ἐβρου** καὶ **Ροδόπη**.

1. **Νομὸς Ἐβρου.** Ὁ νομὸς Ἐβρου διαίρεται σὲ 5 ἐπαρχίας : **Ἀλεξανδρουπόλεως**, **Διδυμοτείχου**, **Ὀρεστιάδος**, **Σουφλίου** καὶ **Σαμοθράκης**.

Ἐπαρχία Ἀλεξανδρουπόλεως. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας

Ἡ Κομοτινή.

νοφυλίας μετὰ 1500 κατοίκους καὶ ἡ **Δευρὴμη** (1100)

Ἐπαρχία Σαμοθράκης. Ἡ ἐπαρχία αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸ νησί Σαμοθράκη μετὰ πρωτεύουσαν τὴν κομπολί **Σαμοθράκη** μετὰ 2200 κατοίκους.

2. **Νομὸς Ροδόπης.** Ὁ νομὸς αὐτὸς ἔχει ἔκταση 4440 τετραγωνικά χιλιόμετρα καὶ 200 χιλ. κατοίκους. Διαίρεται δὲ σὲ 3 ἐπαρχίας : **Κομοτινῆς**, **Ξάνθης** καὶ **Ζαπάνης**.

Έπαρχία Κομοτινής. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι η **Κομοτινή**. Έχει μικρή βιομηχανία, αλλά ζωήρο έμπορο. Στην Κομοτινή έδρευε ο Γενικός Διοικητής Θράκης. Έφεταιο και άλλες δημόσιες άρχες. Οι κάτοικοι της φθάνουν τις 30 χιλ.

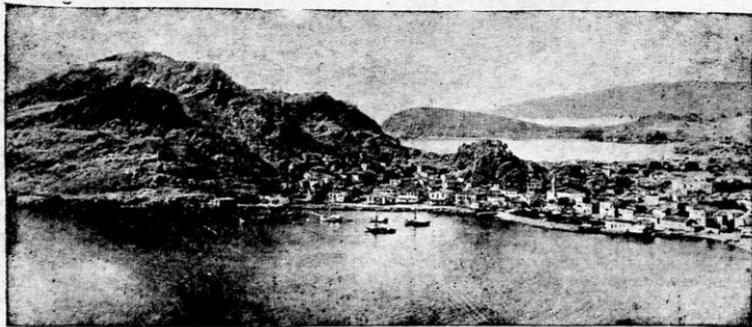
Σημαντικές κομποόλεις της έπαρχίας είναι : ο **Ταμορος** με 2 χιλ. κατοίκους, το **Κόσμιον** με (1000), ή **Συλαγανή** (1700), οι **Προσκωνητές** (1000), ο **Σώστης** (1000).

Έπαρχία Σάνθης. Πρωτεύουσα της έπαρχίας είναι ή **Σάνθη**. Γύρω της βρίσκονται μεγάλοι κήποι και απέραντες καπνοφυτείες. Ο κάμπος που άπλώνεται από τή νότια της Σάνθης ώς τή θάλασσα παράγει τή εκλεκτότερα καπνά. Η πόλη έχει σημαντική βιομηχανία καπνού. Άποτελεί δέ σπουδαίο κέντρο εισαγωγικού και

Μούδρος. Ο Μούδρος έχει μεγάλο και άσφαλισμένο φυσικό λιμάνι. Κατά τόν έλληνοτουρκικό πόλεμο του 1912—13 από το λιμάνι του Μούδρου ξεκινούσε ο στόλος μας έναντιον του τουρκικού.

Ιστορία της Θράκης. Οι όρχαίοι κάτοικοι της Θράκης άνηκαν σε διάφορες έλληνικές φυλές, δέν ήταν όμως τόσο πολιτισμένοι, όσον οι Έλληνες της νότιας Έλλάδος. Στά παράλια της Θράκης έχτιστηκαν πολλές έλληνικές άποικίες, μερικές από τις όποιες έγιναν όνομαστές.

Γιά νά περάσουν οι Άσιάτες από τήν Άσία στην Εύρώπη και οι Ευρωπαίοι από τήν Εύρώπη στην Άσία θά περάσουν από τή Θράκη. Άπό τή Θράκη πέρασε ο Ξέρξης όταν έκαμε τήν έκστρατεία κατά της Έλλά-

Η νήσος Λήμνος.

εξαγωγικού έμπορίου. Οι κάτοικοι της φθάνουν τις 40.000.

Άξιόλογες κομποόλεις της έπαρχίας είναι : τή **Άβδηρα** με 1000 κατοίκους, ή **Γενησαία** με 2000, ο **Έχινοσ** (2000), το **Ωραϊον** (2100), ή **Χιονίστρα**, το **Πόντο-Δάγο**, ή **Μελίβοια** κ. ά.

Έπαρχία Σαπών. Πρωτεύουσα της έπαρχίας είναι οι **Σάπες**. Προς το δυτικό μέρος της κομποόλεως αυτής άπλώνεται μία μεγάλη και πολύ εύφορη πεδιάδα, όπου καλλιεργείται ο καπνός. Άλλη κομποόλη της έπαρχίας είναι ή **Στρέμη** με 1000 κατοίκους.

Νήσος Λήμνος. Η Λήμνος έχει έκταση 450 τετρ. χιλιόμετρα και άποτελεί έπαρχία του νομού Λέσβου. Έξετάζεται έδω γιατί μπήκε στο χάρτη της Δυτικής Θράκης, έπειδή θά ήταν δύσκολο νά μπή στο χάρτη της Μυτιλήνης, Χίου και Σάμου.

Πρωτεύουσα της έπαρχίας είναι το **Κάστρο**. Η κομποόλη αυτή είναι χτισμένη σ' ένα μικρό λιμάνι και προστατεύεται από φρούριο. Οι κάτοικοι της φθάνουν τις 4 χιλ. Άλλες κομποόλεις της έπαρχίας είναι το **Ρεπανίδι** (και όχι Δρεπανίδι) με 800 κατοίκους και ο

δος, από τή Θράκη πέρασε ο Άλέξανδρος όταν έκαμε τήν έκστρατεία κατά τών Περσών.

Στή Βυζαντινή έποχή ή Θράκη ήταν έπαρχία του Βυζαντίου. Έπαβε μεγάλες καταστροφές από τις επιδρομές τών βαρβάρων και ίδιως από τούς Βουλγάρους. Άπό τούς Τούρκους ή Δυτική Θράκη έλευθερώθηκε το 1920.

Στόν τελευταίο πόλεμο τήν κατέλαβαν οι Βούλγαροι και έκαμαν αρκετές καταστροφές στην περιοχή.

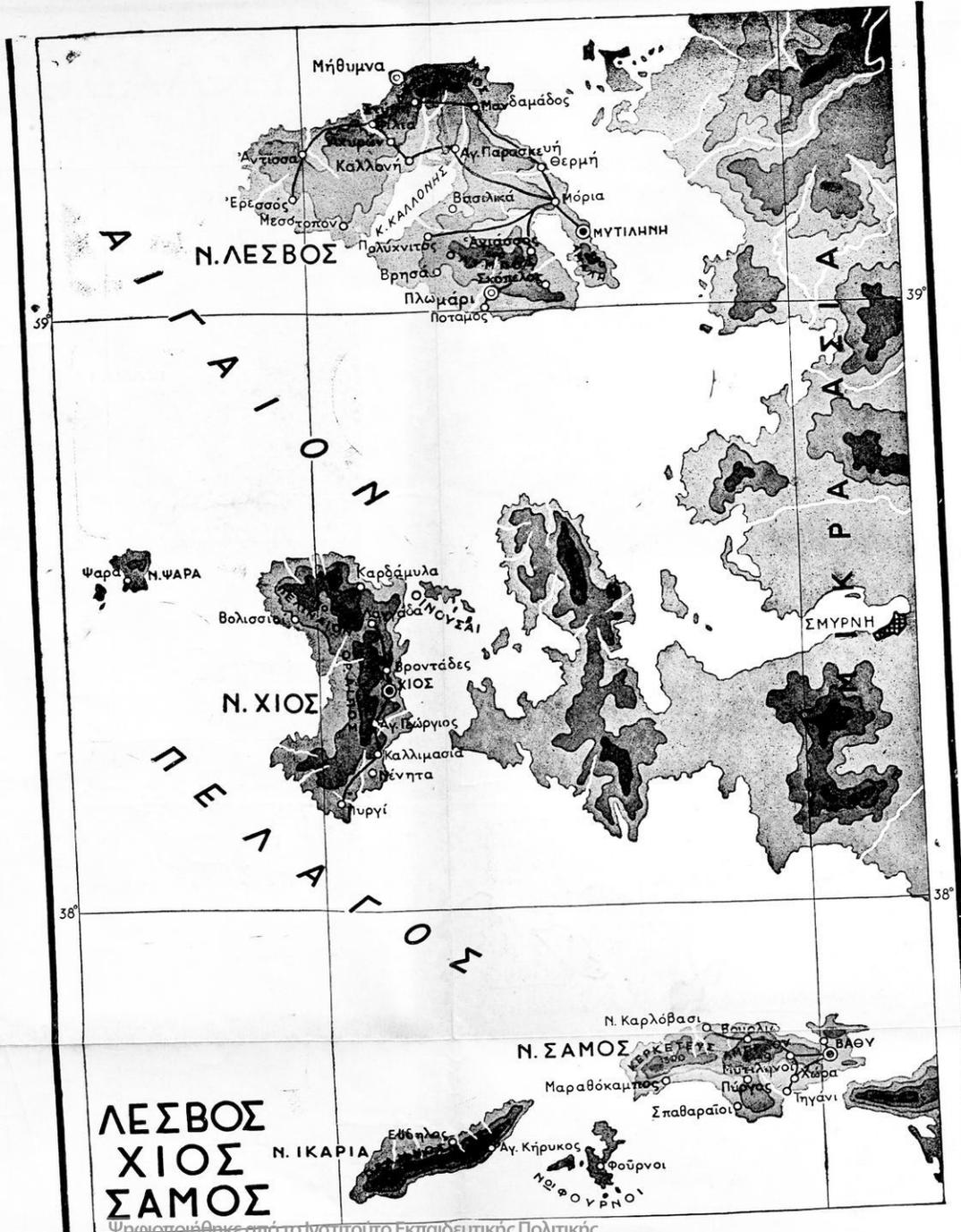
Σημειώσεις : α) Ο χάρτης της Θράκης έγινε με κλίμακα 1 πρós 717.000 (1 : 717000).

β) Τά νησιά **Ίμβρος** και **Τένεδος** που σημειώνονται στο χάρτη άνήκουν στην Τουρκία.

Ασκήσεις :

α) Οι μαθητές σύμφωνα με τήν κλίμακα νά βρούν τις άποστάσεις μεταξύ διαφόρων πόλεων κλπ της Δυτικής Θράκης.

β) Με βάση τήν κλίμακα νά βρούν έπίσης τήν άπόσταση της Ίμβρου, Λήμνου και Τενέδου από το στόμιο του Έλληροπόντου.

ΛΕΣΒΟΣ, ΧΙΟΣ, ΣΑΜΟΣ

Α' - ΦΥΣΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Θέση και έκταση. Η γεωγραφική αυτή περιοχή αποτελείται από τα νησιά Λέσβο, Λήμνο, Χίο, Ψαρά, Σάμο, Ίκαρία και Φούρνοι, που βρίσκονται στην περιοχή του ανατολικού Αιγαίου Πελάγους. Τα νησιά αυτά έχουν έκταση 3767 τετρ. χιλιόμετρα, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Νησιά	Έκταση
Λέσβος	1614
Λήμνος	477
Χίος	358
Ψαρά	41
Σάμος	491
Ίκαρία	257
Φούρνοι	29

Όρη. Το νησί **Λέσβος** έχει αρκετά βουνά, όλα όμως είναι χαμηλά. Τα σπουδαιότερα από αυτά είναι: ο **Λεπτέμυθος** με ύψος 840 μέτρα, ο **Ολύμπιος** με 940, ή **Αμαλή** με 540.

Στη **Χίο** τα σπουδαιότερα όρη είναι: το **Πελλήαιο** με ύψος 1720 μέτρα και ο **Αίπος** με 900.

Στη **Σάμο** τα σπουδαιότερα όρη είναι: ο **Κερνετεύς** με ύψος 1500 μέτρα και το **Αμπίλου** με 1140.

Η **Ίκαρία** έχει ψηλότερο όρος τον **Πράμνο** με 1030 μέτρα ύψος.

Θερμοκρασία και βροχές. Τα νησιά Λέσβος, Χίος και Σάμος βρίσκονται πολύ κοντά στα παράλια της Μικράς Ασίας που είναι στεριά μεγάλη και όρεινη. Γι' αυτό αν και έχουν γύρω-γύρω θάλασσα, όμως το κλίμα των νησιών αυτών επηρεάζεται πολύ από τη πλησιάζουσα της Μ. Ασίας και είναι ψυχρό. Η μέση θερμοκρασία στα νησιά αυτά είναι +17° βαθμοί περίπου. Είναι δηλ. τα νησιά αυτά τα πιο ψυχρά του Αιγαίου Πελάγους.

Ψηλά όρη τα τρία αυτά νησιά δεν έχουν. Επομένως δεν μπορούν να κρατούν πολλούς υδατμούς και να έχουν άφθονες βροχές. Το ύψος της βροχής που πέφτει φθινό το χρόνο στα νησιά αυτά δεν περνά τους 50 πόντους (0,50 μ.).

Ποταμοί και λίμνες. Η έκταση καθενός από τα τρία αυτά νησιά δεν είναι πολύ μεγάλη, ούτε τα βουνά των είναι ύψηλα. Επομένως στα νησιά αυτά δεν μπορούν να υπάρχουν ποταμοί. Τα νερά των βροχών σχηματίζουν χειμάρρους, που το καλοκαίρι δεν έχουν νερό. Ούτε και αξιόλογες λίμνες υπάρχουν σ' αυτά.

Έδαφος. Τα νησιά αυτά και ίδιως τα τρία μεγαλύτερα, Λέσβος, Χίος και Σάμος, δεν έχουν μεγάλα (1). Έχουν όμως πολλά βώματα που το ύψος των

είναι μεταξύ 600 και 1000 μέτρων και γι' αυτό το έδαφος των χαρακτηρίζεται όρεινό. Στα παράλια μόνο σχηματίζονται μικρές πεδινές εκτάσεις.

Β' - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Προϊόντα και εισόδημα. Γεωργικά. Στη Λέσβο καλλιεργούνται 125.000 στρέμματα γης και παράγουν λάδι, έλιές, καπνό, σιτηρά, λαχανικά, φρούτα και ξηρούς καρπούς που ή αξία τους φθάνει τα 525 εκατομμύρια προπολεμικές δραχμές. Από το ποσό αυτό τα 400 εκατομμ. είναι ή αξία του λαδιού και τα 100 εκ. του καπνού.

Στη **Χίο** καλλιεργούνται 70 χιλ. στρέμματα γης, όπου παράγονται λάδι, καπνός, μαστίχα, έσπεριδοειδή (λεμόνια, πορτοκάλια, mandarína) και ξηροί καρποί αξίας 125 εκατομμυρίων δραχμών.

Στη **Σάμο** και στην **Ίκαρία** παράγονται έλεκτο κρσσί, λάδι και λίγα σιτηρά σέ έκταση 100 χιλιάδ. στρέμματα καλλιεργημένης γης. Η αξία των προϊόντων των νησιών αυτών φθάνει τα 200 εκατομμ. προπολεμικές δραχμές. Στα μικρότερα νησιά ή καλλιεργημένη έκταση είναι μικρότερη και τα προϊόντα λιγώτερα.

Κτηνοτροφικά. Είς τη Λέσβο τρέφονται 50 χιλ. βόδια, 60 χιλ. άλογα, μουλάρια και γαϊδούρια, και 50 χιλ. αιγοπρόβατα. Στη **Χίο** 20 χιλ. βόδια, 25 χιλ. άλογα, μουλάρια και γαϊδούρια, και 15 χιλ. αιγοπρόβατα. Στη **Σάμο** 10 χιλ. βόδια, 5 χιλ. άλογα, μουλάρια και γαϊδούρια και 40 χιλ. πουλικά. Στα άλλα μικρότερα νησιά τρέφονται από όλα αυτά τα ζώα, αλλά πολύ λιγώτερα. Το εισόδημα των ζώων αυτών φθάνει κάθε χρόνο τα 700 εκατομμ. προπολεμικές δραχμές.

Βιομηχανικά. Στη Λέσβο λειτουργούν πολλά εργοστάσια που ασχολούνται με την κατεργασία του λαδιού και των προϊόντων του (έλαιουργεία, σαπωνοποιεία), βυρσοδεψεία, καπνεργοστάσια και άλευρομύλοι. Η αξία των βιομηχανικών προϊόντων της Λέσβου φθάνει κάθε χρόνο τα 700 εκατομμ. δραχμές.

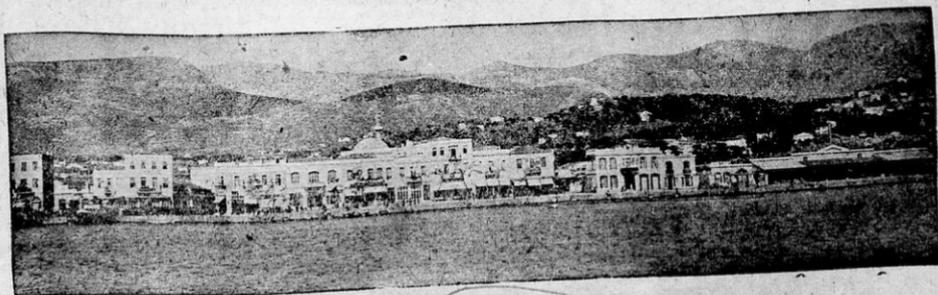
Στη **Χίο** λειτουργούν βυρσοδεψεία, ύφαντουργεία, έλαιουργεία και άλευρομύλοι.

Επίσης ή βιομηχανία της Σάμου αποτελείται από έλαιουργεία, βυρσοδεψεία, σαπωνοποιεία και έλαιερομύλους. Τα βιομηχανικά προϊόντα της Χίου και της Σάμου φθάνουν κάθε χρόνο τα 200 εκατομμ. δραχμές.

Αλιευτικά, δασικά και όρεινά. Από το ψάρεμα, τή δάση, από το λευκόλιθο της Λέσβου και από τή λουτρά των τή τρία αυτά νησιά έχουν κάθε χρόνο εισόδημα 50 εκατ. δραχμών περίπου.

Γενικά το εισόδημα των τριών αυτών νησιών φθάνει κάθε χρόνο τα 2.500 εκατομμ. δραχμές.

Έμποριο. Η Λέσβος έξάγει λάδι, καπνό, σαπωνία, δέματα και άλλα, που έχουν αξία 600 εκατομμ. και

Η Χίος.

εισάγει άλευρα, ρύζι, καφέ, ζάχαρη, φάρμακα, υφάσματα και άλλα είδη, που έχουν την ίδια αξία με τα εξαγόμενα προϊόντα.

Η Χίος εξάγει λάδι, καπνό, μαστίχα και δέρματα σε μικρότερες ποσότητες από τη Λέσβο και εισάγει άλευρα, φάρμακα, άποικιακά και άλλα. Το εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο της Χίου φθάνει κάθε χρόνο τα 150 έκτακτα. προπολεμικής γραμμής, άλλη τόση δέ είναι η αξία και του εισαγωγικού και εξαγωγικού εμπορίου της Σάμου και της Ήκριας.

Συγκοινωνία. Στά νησιά αυτά του Αιγαίου Πελάγους δεν λειτουργούν ασηρόδρομοι, επειδή η έκτασή των είναι μικρή. Μόνο αμαξίτιο δρόμο υπάρχουν. Το μήκος των δρόμων αυτών είναι στη Λέσβο 500 χλμ., στη Χίο 150 και στη Σάμο 130. Έχουν όμως πυκνή θαλασσινή συγκοινωνία με τα άλλα λιμάνια της Ελλάδος και ιδίως με τον Πειραιά, με άτμόπλοια, βενζινοκίνητα και Ιστοφόρα καΐκια.

Άσχολιές τών κατοίκων. Οι εργαζόμενοι κάτοικοι

είναι η **Μήθυνα** με 1500 κατοίκους. Άλλες κομποπόλεις είναι: η **Άγία Παρασκευή** με 1500 κατοίκους, η **Έρεσσός** (3200), η **Καλλονή** (3700), η **Σύνθη** (2400), η **Άντισσα** (3200), ο **Μεσότοπος** (2100), η **Φιλία** (2000).

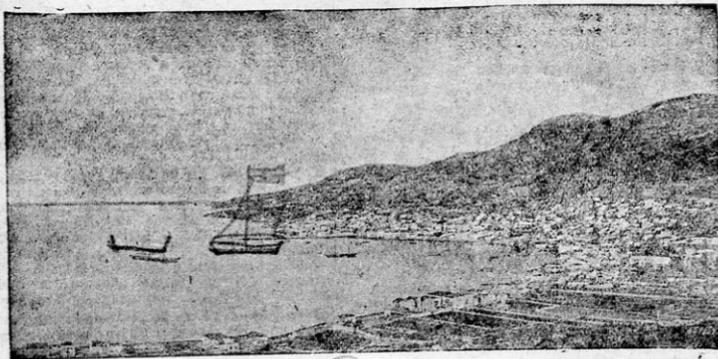
Έπαρχία Πλωμαρίου. Πρωτεύουσα της έπαρχίας είναι το **Πλωμάρι** με 7000 κατοίκους. Άλλη κομποπόλη είναι η **Βροιά** με 2000 κατοίκους.

Έπαρχία Λήμου. Την έπαρχία αυτή την εξέτασαμε μαζί με τη Δυτική Θράκη.

2. **Νομός Χίου.** Ο νομός αυτός έχει έκταση 918 τετρ. χλμ. και 80 χιλ. κατοίκους, άποτελεί δέ και μόνον έπαρχία, της **Χίου**. Στην έπαρχία αυτή περιλαμβάνεται και το μικρό νησί **Ψαρά**.

Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι η **Χίος**. Βρίσκεται στο ανατολικό μέρος του νησιού και έχει όραση τεχνητό λιμάνι, ενώνεται δέ με τις κομποπόλεις που βρίσκονται στο έσωτερικό του νησιού με αμαξίτιους δρόμους.

Όλοκληρο το εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο του νησιού γίνεται από το λιμάνι της Χίου.

Η Σάμος.

των νησιών αυτών φθάνουν τις 100 χιλ., από τους όποιους οι περισσότεροι ασχολούνται με τη γεωργία, τη βιομηχανία, το εμπόριο και τις συγκοινωνίες, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

Έπαγγέλματα	Λέσβο:	Χίος	Σάμος	Σύνολο
Γεωργία	14.000	13.000	14.000	41.000
Βιομηχανία	11.000	4.000	6.000	21.000
Εμπόριο	6.000	2.800	1.200	10.000
Μεταφ. Συγκοινωνία	1.000	250	1.500	6.000
Άλλα επαγγέλματα	—	—	—	13.000

Γ—ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Τα νησιά Λέσβος, Χίος και Σάμος μαζί με τα μικρότερα που βρίσκονται στην ίδια περιοχή έχουν 325 χιλ. κατοίκους και άποτελούν τους νομούς: **Λέσβου, Χίου και Σάμου**.

1. **Νομός Λέσβου.** Ο νομός έχει έκταση 2138 τετρ. χλμ. και 170 χιλ. κατοίκους, διαίρεται δέ σε τέσσερις έπαρχίες: **Μυτιλήνης, Μηθύνης, Πλωμαρίου και Λήμου**.

Έπαρχία Μυτιλήνης. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι η **Μυτιλήνη**. Η πόλη αυτή έχει μεγάλη βιομηχανική και έμπορικη κίνηση. Έχει εργοστάσια έλαιουργίας, σαπωνοποιίας, ποτοποιίας και βυροδεψίας. Το εξαγωγικό της εμπόριο έχει αξία 200 έκτακτα. και άλλες τόσες το εισαγωγικό. Είναι έδρα νομαρχία και άλλων δημοσίων άρχων και έχει 30 χιλ. κατοίκους.

Άξιόλογες κομποπόλεις της έπαρχίας είναι: ο **Αγιάσος**, με 6 χιλ. κατοίκους, η **Θερμή** (1600), ο **Μανδαμάδος** (3000), η **Μόρια** (2500), η **Πολύχυτος** (8000) και η **Σκόπελος** (4000).

Έπαρχία Μηθύνης. Πρωτεύουσα της έπαρχίας

Η πόλη καταστράφηκε το 1881 από σεισμό και ξαναχτίστηκε. Γι' αυτό στολίζεται με όμοιες οικοδομές, με προκυμαία, με πολλά φιλανθρωπικά Ιδρύματα, με όμοια σχολικά κτίρια και με τη βιβλιοθήκη Κοραή. Είναι έδρα του νομαρχία και άλλων δημοσίων άρχων, έχει δέ 27 χιλ. κατοίκους.

Οι σπουδαιότερες κομποπόλεις της έπαρχίας και του νομού είναι: ο **Άγιος Γεώργιος** με 2 χιλ. κατοίκους, η **Βολισσός** (1600), οι **Βρονιάδες** (1500), η **Καλλιμασία** (2000), το **Καρδαμύνη** (3000), η **Λαγκάδα** (1100), τα **Νέγρια** (1700), οι **Οινόσσης** (5000), το **Πυργί** (2500), τα **Ψαρά** (1000).

3. **Νομός Σάμου.** Ο νομός Σάμου έχει έκταση 791 τετρ. χλμ. και 75 χιλ. κατοίκους, άποτελείται δέ από δύο έπαρχίες: **Σάμου και Ήκριας**.

Έπαρχία Σάμου. Πρωτεύουσα της έπαρχίας και του νομού είναι το **Βαθύ**. Η πόλη αυτή άποτελείται κυρίως από δύο πόλεις: το **Άνω Βαθύ** και το **Κάτω Βαθύ**. Το Κάτω Βαθύ λέγεται **Λιμνη Βαθείος**. Η κυρίαρχη πόλη όμως είναι το Κάτω Βαθύ, όπου έβρεθε ο νομαρχία και οι άλλες δημόσιες άρχες και έχει 10 χιλ. κατοίκους, ενώ το Άνω Βαθύ έχει μόνον 6500. Και οι δύο όμως πόλεις είναι γνωστότερες με ένα όνομα: **Βαθύ**.

Άξιόλογες κομποπόλεις της έπαρχίας είναι: οι **Βουρλιώτες** με 1500 κατοίκους, ο **Μαραθόναπος** (3500), οι **Μυτιληνοί** (6000), το **Νέο Καρλόβασι** (5500), ο **Πύργος** (1700), οι **Σπαθαράσι** (1300), το **Τηγάι** (3000), η **Χώρα** (2300), οι **Φορνοί** (850).

Έπαρχία Ήκριας. Πρωτεύουσα της έπαρχίας είναι: ο **Άγιος Κήρυκος** με 1000 κατοίκους και κομποπόλη ο **Εύδηλος** με 800.

Ιστορία τών νησιών Λέσβου, Χίου και Σάμου. α)

ΟΙ ΚΥΚΛΑΔΕΣ

Α'—ΦΥΣΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Θέση, έκταση και πληθυσμός. Οι Κυκλάδες βρίσκονται στο νοτιοανατολικό μέρος της Ελλάδος, ή δε έκταση των υπολογίζεται σε 2580 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται ή έκταση κάθε νησιού:

Νησιά	Έκταση σε τ.χιμ.
Άμοργός	130
Άνάφη	47
Άνδρος	400
Αντίπαρος	45
Θήρα (Σαντορίνη)	91
Ιος	105
Κέα (Τζιά)	103
Κίμωλος	33
Κύθνος	86
Μήλος	160
Μύκονος	90
Νάξος	450
Πάρος	210
Σέριφος	78
Σίφκος	40
Σίφος	90
Σύρος	82
Τήνος	195
Φολέγανδρος	45
Τό όλον	2480

Στην έκταση αυτή πρέπει να προσθέσουμε και την έκταση της *Μικρής και Μεγάλης Αήλου*, της *Γιάδου* και διαφόρων άλλων μικρών άκατοικητών νησιών, που υπολογίζεται σε 100 περίπου τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Όρη. Το Αιγαίο Πέλαγος στα πανάρχαια χρόνια ήταν θηρά, που έβρυσθη από σεισμούς και σκεπάστηκε από τη θάλασσα, βυθισαν δε μόνο οι κορυφές των βουνών έξω από το νερό και αποτέλεσαν τά σημερινά νησιά των Κυκλάδων. Γι' αυτό και τά νησιά έχουν μέν έδαφος όρεινο, αλλά δεν έχουν ψηλά βουνά. Μόνο ή Νάξος που είναι και η Πέλοπος με 955'. Επίσης στήν Άνδρο υπάρχει τό βουνό *Πέταλο Κουβάρη*, και στήν Πάρο ή *Μαργησσα*. Στα άλλα νησιά τά οφύματα είναι χαμηλά.

Θερμοκρασίες και βροχές. Οι Κυκλάδες βρίσκονται κατά τό νοτιοανατολικό μέρος της Ελλάδος, όπου φυσούν συνήθως νότιοι άνεμοι και πολύ σπάνια χιονίζει. Γι' αυτό τό τμήμα αυτό της πατρίδος μας είναι ζεστό. Στήν Άνδρο ή μέση θερμοκρασία είναι +18°, στή Σύρο +19° και στή Νάξο +19,5°.

Οι νότιοι άνεμοι που φυσούν στις Κυκλάδες έρχονται από την ανοιχτή θάλασσα και είναι φορτωμένοι ύδρατμούς. Οι ύδρατμοί αυτοί κρύνουν και μεταβιβάζονται σε βροχές. Τό ύψος της βροχής σε όλες τίς Κυκλάδες φθάνει περίπου τους 68 πόντους (0,68 μ.). Άν είχαν ψηλότερα βουνά ή άν ή έκταση της θηράς των νησιών ήταν μεγαλύτερη και οι βροχές θα ήταν άφθονώτερες. Τό ύψος της βροχής στα διάφορα νησιά είναι τό έξής: Στήν Άνδρο 79 πόντοι, στή Σύρο 65, στή Νάξο 63, στή Θήρα 64. Άνάλογο είναι και στα άλλα μικρότερα νησιά, όπως επίσης ανάλογο είναι και ή ύγρασία.

Ποταμοί, λίμνες, έλη. Οι Κυκλάδες είναι μικρά νησιά, μέ μικρή έκταση και χαμηλά βουνά. Έπομένως ποταμοί έκει δεν μπορούν να σχηματισθούν. Μόνο χιμαρροί υπάρχουν που κατεβάζουν άφθονα και όρητι-

Λέσβος. Οι κάτοικοι της Λέσβου, από τά παλιά χρόνια, ήταν λαός ναυτικός και πολλές φορές είχαν αποτελέσει ίσχυρο ναυτικό κράτος. Όταν υποτάχτηκε ή Ελλάδα στους Τούρκους υποτάχτηκε και ή Λέσβος και έλευθερώθηκε τό 1912. Η Λέσβος ήταν πατρίδα του *Πισσακού*, που ήταν ένας από τους έφτά σοφούς της Άρχαίας Ελλάδος.

β) **Χίος.** Και οι κάτοικοι της Χίου ήταν λαός ναυτικός και είχαν άρκετή δύναμη στα παλιά χρόνια. Τό 1566 ή Χίος υποτάχτηκε στους Τούρκους και έπαναστάτησε τό 1822, όποτε έπαθε μεγάλες καταστροφές. Τό Νοέμβρη του 1912 ό Έλληνικός στόλος κατέλαβε τη Χίο και την έλευθέρωσε από τόν τουρκικό ζυγό. Λένε πως ή Χίος είναι πατρίδα του μεγαλύτερου ποιητή της άρχαίας Ελλάδος, του *Όμήρου*. Στή Χίο γεννήθηκε και ό *Αδαμάντιος Κοραής* και ό θθνικός εύεργέτης *Ανδρέας Συγγρός*.

γ) **Ψαρά.** Είναι ένα μικρό νησί που οι κάτοικοι του ήταν από άνεκαθεν ναυτικοί. Κατά τό 1821 είχαν μεγάλο στόλο, ό οποίος έβροθήσε πολύ την επανάσταση και την άπελευθέρωση της Ελλάδος. Οι Τούρκοι τότε κατέστρεψαν τελείως τό νησί. Τό 1912 έλευθερώθηκε από τους Τούρκους.

δ) **Σάμος.** Η Σάμος υπήρξε από την άρχαία εποχή ίσχυρο ναυτικό κράτος μέ μεγάλη δύναμη και έβροθη σε πολύ τους άλλους Έλληνες στους πολέμους εναντίον των Περσών. Κατά τό 1821 οι Σαμιώτες επαναστάτησαν εναντίον των Τούρκων. Δεν κατάρθωσαν όμως να έλευθερωθούν, άνάγκασαν όμως την Τουρκία να άναγνωρίσει τη Σάμο *ανεξάρτητη ήγεμονία* που πλήρωνε μόνο φόρο στό Τουρκικό κράτος. Τό 1912 ή Σάμος έλευθερώθηκε μαζί μέ τά άλλα νησιά του Αιγαίου από τόν τουρκικό ζυγό.

Ημεπίσεις. Ο χάρτης των νησιών Λέσβου, Χίου, και Σάμου έγινε μέ κλίμακα 1 πρό 711.000 (1 : 710.000).

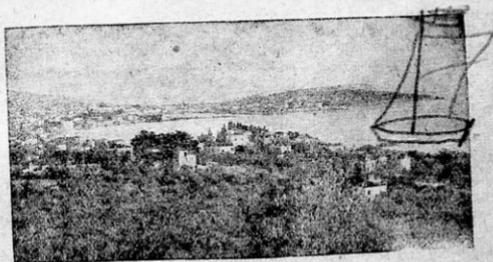
β) Η Λέσβος, Χίος, Σάμος, Ψαρά, Ίακρια κλπ. λέγονται μέ ένα όνομα και *Ανατολικές Σποράδες*.

γ) Στο χάρτη της Λέσβου σημειώνεται ή πόλη *Ποταμός*. Αυτή είναι ή παλιά όνομασία του Πλωμαρίου.

Έπομένως *Ποταμός* και *Πλωμαρί* είναι ή ίδια πόλη. δ) Επίσης ή όνομασία *Άγυρον* που σημειώνεται στό χάρτη της Λέσβου είναι ή παλιά όνομασία της σημερινής κομηπόλεως *Καλλονής*.

Άσκήσεις.

α) Μετρήσετε πόσο είναι τό μήκος του κόλπου της

Μυτιλήνη.—Άποψη του λιμανιού.

Καλλονής και λογαριάσετε (σύμφωνα μέ την κλίμακα) πόσο είναι στήν πραγματικότητα τό μήκος αυτό.

β) Μετρήστε και λογαριάσετε επίσης σύμφωνα μέ την κλίμακα πόσο είναι τό πλάτος των πορθμών που χωρίζουν τά τρία νησιά Λέσβο, Χίο και Σάμο από τη Μικρά Άσία.

γ) Ένας μαθητής να όνομάσει τις γεωγραφικές της Λέσβου. Κάθε γεωγραφικός παίχτει τό όνομα από τη μεγαλύτερη πόλη ή κομηπόλη ή.

δ) Λογαριάσετε πόση είναι ή απόσταση των λιμανιών των νησιών Λέσβου, Χίου και Σάμου μεταξύ των κατ' εύθειαν γαμήν.

κά νερά τὸ χειμῶνα καὶ τὸ καλοκαίρι εἶναι ξεροί. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο δὲν ὑπάρχουν καὶ λίμνες.

Μόνο στὰ παράλια τῶν νησιῶν, ποὺ ἔχουν μικρὲς πεδινὲς ἐκτάσεις καὶ ἴδιως στὶς ἐκβολὲς τῶν χειμάρρων σχηματίζονται ἕλη.

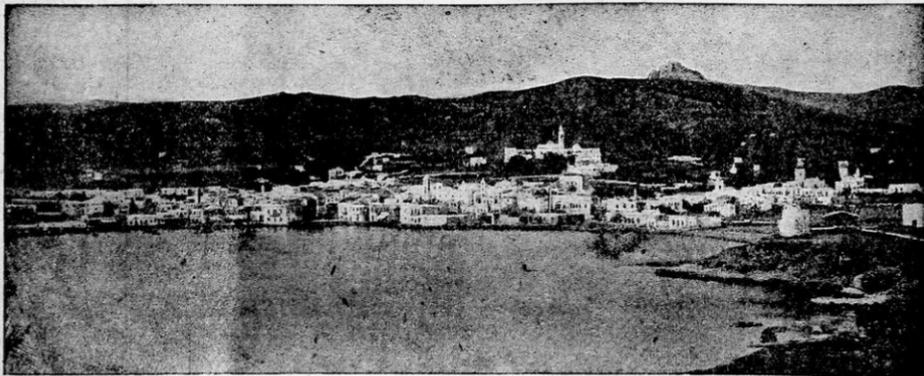
Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος τῶν Κυκλάδων γενικὰ εἶναι ὄρεινο. Μόνο στὰ παράλια τῶν μεγαλύτερων νησιῶν σχηματίζονται μικρὲς πεδινὲς ἐκτάσεις καὶ μεταξὺ τῶν ὄψωματῶν σχηματίζονται κοιλάδες.

Β'—ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

Προϊόντα καὶ εἰσόδημα. Γεωργικά. Στὶς Κυκλάδες καλλιεργοῦνται σήμερὰ περί τῆς 260 χιλ. στρέμματα γῆς, ποὺ παράγουν δημητριακὰ, βοσπία, σταφύλια, καπνὸ, ἐσπεριδοειδῆ, λαχανικὰ καὶ ἄλλα εἶδη, ποὺ ἡ ἀξία τῶν φθάνει κάθε χρόνο τὰ 300 ἑκατομμύρια προπολεμικῆς δραχμῆς. Τὸ ἔδαφος, ἐπειδὴ ὄρεινο, δὲν εἶναι γόνιμο. Οἱ κάτοικοι ὅμως τῶν νησιῶν εἶναι πολὺ ἐργατικοὶ καὶ μὲ τὴν ἐργασία τους κατορθοῦν νὰ

κυρίως στὸ ἔξωτερικό. Τὸ εἰσόδημα τῶν Κυκλάδων ἀπὸ τὸ ψάρεμα καὶ τὰ σφουγγάρια φθάνει κάθε χρόνο τὰ 10 ἑκατομμύρια προπολεμικῆς δραχμῆς.

Βιομηχανικά. Τὰ νησιά τῶν Κυκλάδων δὲν ἔχουν ἀφθονα γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα, γιὰ νὰ ἔχουν καὶ μεγάλη βιομηχανία. Μόνο στὴν Ἐρμούπολη συγκεντρώνονται πρώτες ὕλες (δέρματα, μαλλί, μπαμπάκι) ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ κατεργάζονται τὰ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια ποὺ ὑπάρχουν ἐκεῖ. Τὰ βιομηχανικὰ ἐργοστάσια τῆς Ἐρμούπολεως εἶναι περί τὰ 100, εἶναι δὲ αὐτὰ βαμβακοϋργεῖα, πλεκτήρια, βυροδεμεία, ποτοποιεῖα, ἀλευρόμυλοι, μακαρονοποιεῖα καὶ ἄλλα. Στὴν Ἐρμούπολη ὑπάρχουν καὶ ἐργοστάσια ὅπου κατασκευάζονται τὰ περιφημα συριανὰ λουκουμια, ποὺ ἐξάγονται καὶ σὲ ἄλλες πόλεις. Στὴν Ἐρμούπολη ὑπάρχει καὶ ναυπηγεῖο. Τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα τῆς Ἐρμούπολεως ἔχουν κάθε χρόνο ἀξία 250 ἑκατομμύρια προπολεμικῆς δραχμῆς. Μικρὲς βιομηχανίες ἀλευροποιίας, βυροδεμείας, ποτοποιίας καὶ ἄλλων εἰδῶν, λειτουργοῦν

Ἡθῶς.—Εἰς τὸ μέσο τῆς εἰκόνας φαίνεται ἡ ἐκκλησία Εὐαγγελίστρια μετὰ τὴν θαυματουργὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας.

παράγουν ἀρκετὰ προϊόντα ἐν καὶ τὸ ἔδαφος τῶν νησιῶν τῶν εἶναι φτωχὸ.

Κτηνοτροφικά. Σὲ δὲλες τῆς Κυκλάδες τρέφονται διάφορα ζῶα, δχι ὅμως σὲ κοπάδια μεγάλα. Ὑπάρχουν βέβαια καὶ ἐκεῖ κτηνοτρόφοι ποὺ ἔχουν ἀρκετὰ ζῶα, ἴδιως αἰγνοπρόβατα. Ἀλλὰ ἐκεῖ κάθε οικογένεια τρέφει σὸν στάβλο τῆς ἴδιας ζῶα, μικρὰ καὶ μεγάλα. Αὐτὴ εἶναι ἡ λεγομένη *οἰκότατος (σπιτικὴ)* κτηνοτροφία. Ἐτοὶ τρέφονται στὶς Κυκλάδες 10 χιλ. βόδια, 15 χιλ. ἄλογα, μουλάρια καὶ γαϊδούρτια, 150 χιλ. αἰγνοπρόβατα καὶ γοῖροι καὶ 150 χιλ. πουλερικά. Τὰ ζῶα αὐτὰ δίνουν κάθε χρόνο εἰσόδημα ἀπὸ κρέας, γάλα, αὐγά, τυρὶ κλπ. ποὺ φθάνει τὰ 200 ἑκατομμύρια προπολεμικῆς δραχμῆς.

Ὄρυκτα. Πολλὰ ἀπὸ τὰ νησιά τῶν Κυκλάδων κλείνουν στὸ ὑπέδαφος τῶν διάφορα ὄρυκτα. Καὶ ἀπὸ τὰ ὄρυκτα αὐτὰ γίνεται σημαντικὴ ἐξαγωγή. Ἐτοὶ στὴ Νάξο ἐξάγεται σμύριδα (σμουρίλι), στὴ Σαντορίνη πορσελάνη (Θρακικὴ γῆ), στὴ Μήλο θαλασσινὸν σίδηρο καὶ σὲ ἄλλα νησιά ἄλλα. Ἐπίσης στὴν Κῆθον ὑπάρχουν λαυατικὰ λουτρά. Ἀπὸ τὰ ὄρυκτα προϊόντα τῶν οἱ Κυκλάδες ἔχουν ἕνα εἰσόδημα ἀπὸ 200 ἑκατομμύρια προπολεμικῆς δραχμῆς.

Ἀλιευτικά. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν Κυκλάδων ἀσχολοῦνται μὲ τὸ ψάρεμα καὶ μὲ τὴ σπογγαλιεῖα (ψάρεμα τῶν σφουγγαριῶν). Τὰ ψάρια ποὺ ψαρεύονται στὶς Κυκλάδες, ἔρδεύονται στὰ ἴδια τὰ νησιά, πολλὰ ὅμως μεταφέρονται καὶ στὶς παραγόμεν τοὺ Πειραιᾶ καὶ τῆς Ἀθῆνας. Τὰ σφουγγάρια ὅμως ποὺ ψαρεύονται στὸ Αἰγαίον πέλαγος καὶ σὲ ἄλλες θάλασσας, στέλνονται στὶς ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ

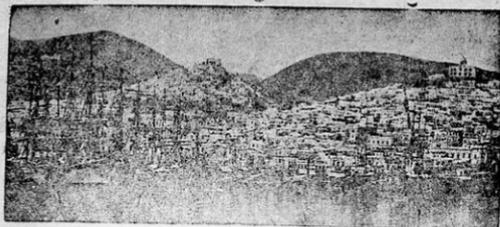
καὶ σὲ ἄλλα νησιά τῶν Κυκλάδων, ὅπως στὴ Νάξο, τὴν Ἄνδρο, τὴν Ἱθῆν καὶ ἄλλα. Τὸ βιομηχανικὸ εἰσόδημα τῶν ἄλλων αὐτῶν νησιῶν φθάνει κάθε χρόνο τὰ 150 ἑκατομμύρια προπολεμικῶν δραχμῶν.

Εἰσόδημα ἀπὸ τὴ Ναυτιλία. Τὰ νησιά τῶν Κυκλάδων καὶ ἴδιως ἡ Σύρος, ἡ Ἄνδρος καὶ ἡ Θήρα ἔχουν πολλὰ πλοία, ἀπὸ τὰ ὅποια εἰσπράτταν κάθε χρόνο προπολεμικὰ περί τὰ 1000 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Μετὰ τὴν καταστροφὴν ποὺ ἔπαθαν τὰ πλοία μας κατὰ τὸν πόλεμο τὸ εἰσόδημα αὐτὸ εἶναι σήμερὰ μικρότερο.

Ἐμπόριο. Ὅλα σχεδὸν τὰ ὄρυκτα προϊόντα τῶν Κυκλάδων ἐξάγονται σὲ ἄλλες πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἢ σὲ ἔξωτεροί. Ἐπίσης ἐξάγονται κρυστὰ τῆς Θήρας καὶ τῆς Πάρου, τυρὶ καὶ μυζήθρες τῆς Νάξου, λουκουμια τῆς Σύρου, φρούτα, ἐσπεριδοειδῆ καὶ λαχανικὰ καὶ πρόξιμα προϊόντα, ἐπειδὴ στὰ νησιά αὐτὰ ὁ χειμῶνας εἶναι μέτριος. Τὸ εἰσόδημα τῶν Κυκλάδων ἀπὸ τὰ προϊόντα αὐτὰ φθάνει τὰ 400 ἑκατομμύρια προπολεμικῶν δραχμῶν, ἄλλη τόση δὲ ἀξία ἔχουν καὶ τὰ προϊόντα ποὺ εἰσάγονται δηλ. αἰδερικά, ὄψωματα, μηχανήματα, φάρμακα, ἀποικιακὰ καὶ ἄλλα.

Συγκοινωνία. Γιὰ τὴ μεταφορὰ τῶν προϊόντων αὐτῶν χρησιμοποιοῦνται ἀτμόπλοια καὶ ἰστιοφόρα. Ἐπίσης στὰ μεγαλύτερα νησιά ὑπάρχουν ἀμαξίτοι δρόμοι ποὺ συνδέουν τὰ λιμάνια μὲ τὸ ἔσωτερο τὸν νησιῶν.

Ἀγρολὸν τῶν κατοίκων. Οἱ ἐργαζόμενοι κάτοικοι τῶν Κυκλάδων φθάνουν περίπου τῆς 42 χιλ. Ἀσχολοῦνται δὲ οἱ περισσότεροι στὴ γεωργία, τὴ βιομηχανία, τὴ συγκοινωνία καὶ τὸ ἐμπόριο, ὅπως φαίνεται στὴν παρακάτω πίνακα.

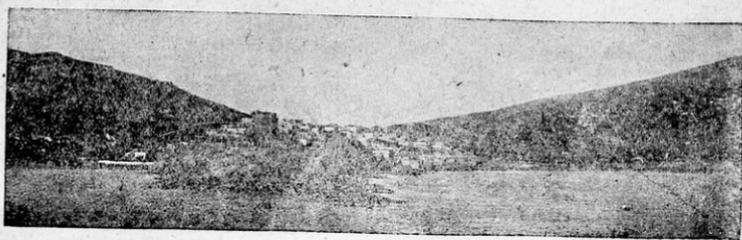
Ἡ Σῦρος (Ἐρμούπολις).

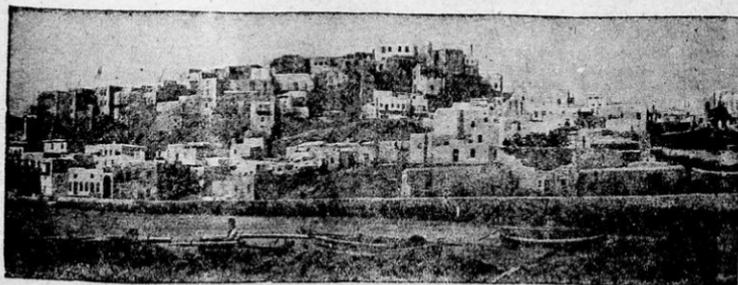
Τὸ λιμάνι τῆς Σύρου.

Τὸ ἠφαίστειο τῆς Θήρας.
(Ἡ τελευταία ἔκρηξη τοῦ 1928).

Ἡ Ἄνδρος.

Ἡ Νάξος.—Ἐπάνω εἰς τὸν λόφον εἶναι παλιὸ Ἐνετικὸ φρούριο.

Γεωργία	9.000
Βιομηχανία	8.500
Μεταφορές - Συγκοινωνία	4.600
Εμπόριο	3.000
*Όλα τα άλλα επαγγέλματα	7.000

Γ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΞΕΤΑΣΗ

"Όλες οι Κυκλάδες αποτελούν ένα νομό, το νομό **Κυκλάδων**, ο οποίος διαίρεται σε όχτα επαρχίες: **Σύρου, Νάξου, Πάρου, Άνδρου, Τήνου, Θήρας, Κέα** και **Μήλου**.

1. **Επαρχία Σύρου**. Πρωτεύουσα της επαρχίας Σύρου και του νομού Κυκλάδων είναι η **Ερμούπολη**. Είναι χτισμένη στην ανατολική παραλία του νησιού, έχει ωραίο και ασφαλισμένο λιμάνι και ενώνεται με άμαξιτους δρόμους με τις κομποπόλεις του εσωτερικού

Ή Μύκονος.

του νησιού. Έχει ζωηρή έμπορική και βιομηχανική κίνηση. Οι δρόμοι της είναι ωραίοι, άλλοι ασφαλτοστρωμένοι και άλλοι στρωμένοι με πλάκες. Έχει επίσης ωραίες πλατείες και μεγάλες οικοδομές, όπως τα δικαστήρια, το αμερικανικό όρφανοτροφείο κ.ά. Στην μεγάλη πλατεία της Σύρου βρίσκεται ο ανδριάντας του Μισούλη. Από τη Σύρο περνούν όλα τα πλοία που έκτελούν τη συγκοινωνία των Κυκλάδων και της Σάμου και της Ήκαρίας.

Η Ερμούπολη είναι έδρα του Νομάρχη, έχει πρωτοδικείο και Έφετείο και άλλες δημόσιες αρχές.

Αξιόλογη κομποπολη είναι η **Επίναυ Σύρα** με 2 χιλ. κατοίκους.

Στην επαρχία ανήκει και το μικρό νησί **Μύκονος** με 1800 κατοίκους. Κοιτάει στη Μύκονο υπάρχουν και τα νησιά **Μικρή** και **Μεγάλη Άηλος**, περιφημες για το ναύ του 'Απόλλωνα και της Αρτεμίδας που υπήρχαν εκεί. Οι κάτοικοι των δυο αυτών μικρών νησιών φθάνουν τους 150 και είναι κυρίως βοσκοί.

2. **Επαρχία Νάξου**. Η επαρχία αυτή αποτελείται από το νησί **Νάξο** και έχει πρωτεύουσα την ομώνυμη κομποπολη με 2.500 κατοίκους. Είναι χτισμένη στη βορειοδυτική παραλία του νησιού και συγκοινωνεί με το εσωτερικό του με άμαξιτο δρόμο. Σ' ένα μικρό νησάκι του λιμανιού σώζονται τα ερείπια αρχαίου ναού του Διονύσου.

Άλλες κομποπόλεις είναι η **Άκραιφνος**, η **Κομμακή**, η **Φάιλι**, η **Κόρανος**, οι **Τριπόδες**, το **Χάλκι**.

3. **Επαρχία Πάρου**. Η επαρχία αυτή αποτελείται από τα νησιά **Πάρο** και **Αντίπαρο**. Πρωτεύουσα είναι η **Παροικία** με 2.500 κατοίκους, κομποπολεις δε η **Νάουσα**, οι **Λέικες**, και το **Τοπίδι**. Στην Πάρο υπάρχει και ο περίφημος ναός της **Εκατονταπυλώνης**.

Η **Αντίπαρος** έχει ένα χωριό μονάχα με το ίδιο όνομα και 700 κατοίκους.

4. **Επαρχία Άνδρου**. Αποτελείται από το νησί Άνδρο. Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι η κομποπολη Άνδρος. Η Άνδρος έχει γυμνάσιο, αρχαιολογικό μουσείο, όρφανοτροφείο, γηροκομείο, νοσοκομείο κ.ά. Ιερότητα. Όλα αυτά έχουν γίνει με δωρεές των **εφορειοτών** της Άνδρου.

Άλλα αξιόλογα χωριά της Άνδρου είναι η **Αμόλοχος**, η **Άρνη**, το **Γαύρειο**, το **Κόρφι**, το **Μπατοί**.

5. **Επαρχία Τήνου**. Αποτελείται από το νησί Τήνο και πρωτεύουσα της είναι η κομποπολη Τήνος. Στο νησί αυτό υπάρχει ο περίφημος ναός της **Παναγίας**

λιστριάς της Τήνου, όπου μαζεύονται χιλιάδες προκυνητές από όλα τα μέρη της Ελλάδος στις 25 Μαρτίου και στις 15 Αυγούστου. Με τα έσοδα αυτά του ναού γίνονται πολλά κοινωνικά έργα και σπουδάζουν φτωχοί νέοι της Τήνου που παρουσιάζουν μεγάλη πρόοδο στα γράμματα.

Στο λιμάνι της Τήνου στις 15 Αυγούστου 1940 έτορπιλλισαν οι Ίταλοί το πολεμικό μας **Έλλη**.

Αξιόλογα χωριά της Τήνου είναι ο **Πάνομος**, ο **Πύργος**, η **Στενή**, η **Καρδιάνη**, η **Κόμη**.

6. **Επαρχία Θήρας**. Στην επαρχία Θήρας ανήκουν τα νησιά **Σαντορίνη**, **Θηρασία**, **Ίος**, **Άμοργός** και **Ανάφη** και μερικά άλλα μικρότερα και άσημαντα.

Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι το χωριό **Φηρά**.

Η Σαντορίνη δεν έχει νερά, γι' αυτό οι κάτοικοι έχουν βεβαμενες όπου αποθηκεύουν το νερό της βροχής για

νά έχουν όλο το χρόνο.

Στη Σαντορίνη υπάρχει και **ενεργό υποθαλάσσιο ήφραιστεο**, που συχνά βγάξει καπνούς, στάχτες και λάβα· τότε τα νερά της θάλασσας κοχλάζουν και άχνιζουν σαν ένα πελώριο καζάνι που βράζει.

Αξιόλογα χωριά της επαρχίας είναι: στη **Θήρα** τα χωριά **Μεσσαριά**, **Πύργος**, **Ευρωπειό** και **Όια**. Στη **Θηρασία** ο **Μανολάς**, στην **Ίο** η **Ίος** (Νιά), στην **Άμοργό** η **Λαγκάδα**.

7. **Επαρχία Κέας**. Η επαρχία αυτή περιλαμβάνει τα νησιά **Κέα**, **Κύθνο** και **Σέριφο**. Πρωτεύουσα είναι η **Κέα**, με 3500 κατοίκους.

Αξιόλογα χωριά της επαρχίας είναι: στην **Κύθνο** η **Κύθνος** (Θερμιά), η **Αρνούδια** και τα **Λουτρά**. Στη **Σέριφο** η **Σέριφος**.

8. **Επαρχία Μήλου**. Η επαρχία αυτή περιλαμβάνει τα νησιά **Μήλο**, **Σίφνο**, **Κίμωλο**, **Σίκινο** και **Φολέγανδρο**. Πρωτεύουσα της επαρχίας είναι η **Μήλος** (Πλάκα). Άλλα χωριά είναι ο **Αδάμας** και ο **Τριβοχάλαος**.

Στη Σίφνο αξιόλογο χωριό είναι η **Απολλωνία**, και στα άλλα νησιά το σπουδαιότερο χωριό έχει το ίδιο όνομα με το νησί.

Ίστορία των Κυκλάδων. Στην πολύ αρχαία εποχή φαίνεται πως οι Κυκλάδες ήταν ύποταγμένες στο βασίλειο της Κρήτης Μίνωα. Αργότερα ύποταχθηκαν στους Πέρσες και έλευθερώθηκαν ύστερα από τη ναυμαχία της Σαλαμίνας.

Όταν η Ελλάδα ύποτάχτηκε στους Ρωμαίους και οι Κυκλάδες έπεσαν υπό χέρια των κατακτητών. Το 1204 οι Κυκλάδες ύποτάχθηκαν στους Φράγκους και άργότερα στους Τούρκους.

Το νησί **Άηλος** στην αρχαιότητα ήταν όνομαστό, γιατί εκεί πίστευαν οι αρχαίοι πως γεννήθηκαν οι Απόλλωνας και η Αρτεμίδα. Επειδή δε τα άλλα νησιά σχημάτιζαν ένα κύκλο, άς ποίμε, γύρω από τη Δήλο όνομάσθησαν Κυκλάδες.

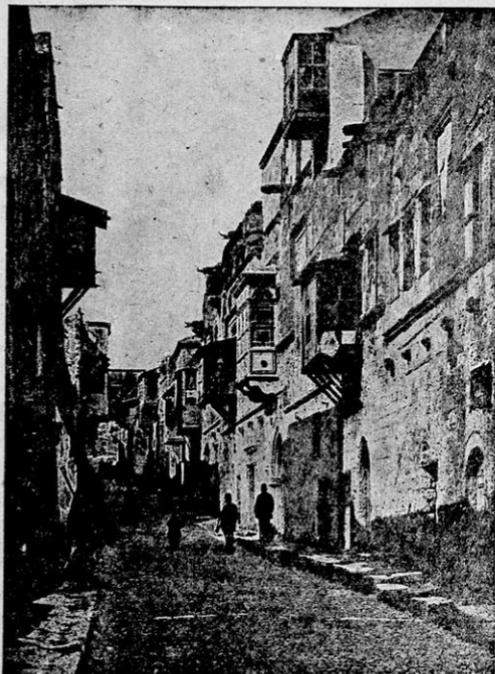
Ίημεζήσ: α) ο Χάρτης των Κυκλάδων έγινε με κλίμακα 1 προς 680.000 (1 : 680.000).

Άσκησεις:

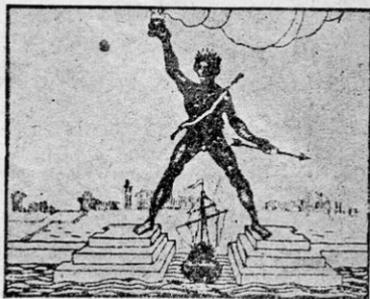
α) Ένας μαθητής να δείξει τα λιμάνια των Κυκλάδων και να τα όνομασθ.

β) Οι μαθητές να κάμουν καταλόγους των Κυκλάδων, άλλοι αλφαριθμητικό, άλλοι κατά μέγεθος των νησιών από το μεγαλύτερο στο μικρότερο και αντίθετα.

γ) Με βάση την κλίμακα να μετρήσουν οι μαθητές τις άποστάσεις μεταξύ των διαφόρων νησιών και να βρουν πόσες είναι οι άποστάσεις αυτές στην πραγματικότητα.

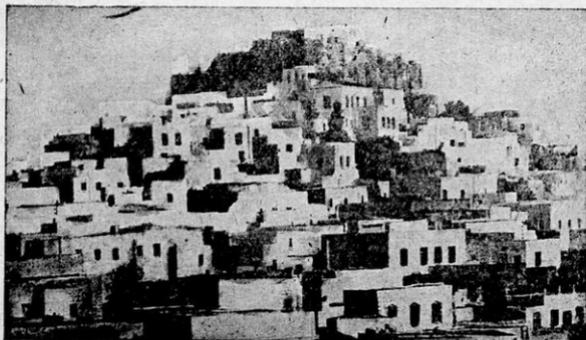

Κεντρικός δρόμος της Ρόδου.

Ὁ Κολοσσός τῆς ἀρχαίας Ρόδου.

Παλιόριον ἄγαλμα στὴν εἰσοδὸν τοῦ λιμανιοῦ ὕψους 80 μέτρων. Κάτω περνοῦσαν τὰ πλοῖα. Ἐπάνω ἔκαμε ὁ Φάρος. Στὸ στήθος τοῦ ἄναρ καθρέπτης ἐδείχνε τὰ πλοῖα ποὺ ἔρχονταν ἀπὸ μακριά.

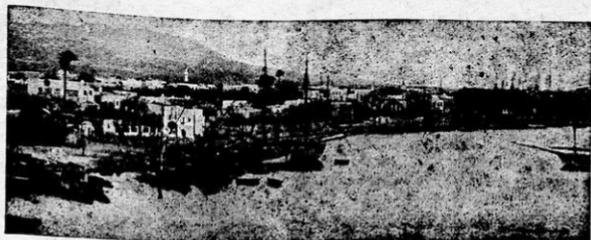
Ἡ Πάτμος.

Ἡ Κάλυμνος.

Ἡ Σούδα.—Τὸ λιμάνι τῆς
καὶ ἡ Ἀκρόπολις.

Κίφισος.—Τὸ λιμάνι τῆς.

5.500 κατοίκους, που ασχολούνται στο εμπόριο και στη σπογγαλεία.

7) Η **Τήλος** (έκτ. 60 τ. χιλμ. και πληθ. 5.000 κατ.) Είναι βραχώδης.

8) Η **Χάλκη**, (έκτ. 22 τ. χιλμ. και πληθ. 5.000 κατ.) Είναι βραχώδης με απότομες άκτές.

9) Η **Ρόδος**, είναι το μεγαλύτερο νησί της Δωδεκανήσου. Έχει έκταση 1404 τ. χιλμ. και πληθυσμό 45.000 κατοίκων. Στην αρχαιότητα ήταν το ιερό νησί του Ήλιου. Ομώνυμη πρωτεύουσα **Ρόδος** (15.000 κατ.), στολισμένη με πλήθος αγαλμάτων, στωδών, αγορών, ήταν το εμπορικό κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου.

Ο εμπορικός στόλος των Ροδίων κυριαρχούσε σ' όλη την περιοχή και το εμπόριο των Ροδίων έφθανε σ' όλα τα μέρη της Μεσογείου. Ο πρώτος εμπορικός ναυτικός κώδικας έγινε από τους Ροδίους και έπανά σ' αυτόν στηρίζεται και ο σύγχρονος κώδικας. Την έσοδο του λιμανιού εστόλιζε ο «Καλοσός της Ρόδου», χάλκινο άγαλμα φάρος, ένα από τα έπτά θαύματα του αρχαίου κόσμου.

Καταστράφηκε από το μεγάλο σεισμό του 227 π.Χ. Η **Ρόδος** έχει περί τα 40 χωριά, οι κάτοικοι των οποίων ασχολούνται στη γεωργία, δενδροκομία, εμπόριο και αλιεία.

10) Η **Κάρπαθος** προς τα ΝΔ της Ρόδου έχει έκτ. 285 τ. χιλμ. και πληθ. 9.000 κατ.

11) Η **Κάσος** έχει έκτ. 65 τ. χιλμ. και πληθ. 8.000 κατοίκους.

12) Η **Δουπλίτσια** στα δυτικά της ΚΩ έχει έκτ. 95 τ. χιλ. και πληθ. 3.000 κτoίκους.

Ίστορία. Από τους αρχαιότερους χρόνους οι κάτοικοι της Δωδεκανήσου μνημονεύονται "Έλληνες. Ο Όμηρος αναφέρει ότι στον Τρωϊκό πόλεμο έλαβαν μέρος και οι κάτοικοι των νήσων Ρόδου, Σόμης, Νισύρου, Καρπάθου και Κάσου με αρχηγούς τον Ληπόλεμο, τον Ήρακλειδή, τον Νηρέα δεύτερο στην άδρεϊα μετά τον Άχιλλέα, τον Φειδιππο και Άντιφο. Στον καιρό του Μ. Αλεξάνδρου οι Ρόδιοι στέλλουν το στόλο τους και πολιορκεί την Τόρο μαζί με τον άλλο ελληνικό στόλο από τη θάλασσα και συντελούν στην καταστροφή της. Όταν το Ρωμαϊκό κράτος διαιρέθηκε, η Δωδεκάνησος απέτέλεσε μέρος του Βυζαντινού κράτους. Το 1309 μ.Χ. η Ρόδος καταλαμβάνεται από τους Ιππότες. Οι Ιππότες βάστηξαν τα νησιά μέχρι του 1523 όποτε και αναγκάστηκαν να φύγουν υπό του Σουλτάνου Σουλεϊμάν.

Από τότε τα Δωδεκάνησα παρέμειναν στην κυριαρχία των Τούρκων.

Κατά την έ-ανάσταση έγιναν ύστερα από άγώνες ελεύθερα μέχρι του 1830 όποτε και έπιστράφησαν στην Τουρκία για ανταλλαγία της Εόβοϊας που κατείχαν οι Τούρκοι, η όποια δόθηκε στην Έλλάδα. Κατά τον Ιταλοτουρκικό πόλεμο του 1911-1912 κατελήφθησαν από τους Ιταλούς και τό 1946 ύστερα από τον τελευταίο παγκόσμιο πόλεμο έγκρίθηκε η παραχώρηση των στην Έλλάδα. Η έπίσημη ένωμάτωση των στην Μητέρα Έλλάδα έγινε στις 7 Μαρτίου 1948.

Τ Ε Λ Ο Σ

024000817986

~~αααα~~

~~Αααααα~~

~~αααα~~

~~αααα~~

~~αααα~~

~~αααα~~

~~αααα~~

|||||

